

P I S M A

SEWERYNA

GOSZCZYŃSKIEGO.

TOM II.

LWÓW.

NAKŁADEM FRANCISZKA PILLERA I SPÓŁKI

1838.

PL 3 M 7

REMYIA

COGNAC YSNEGO

FOR II

L. W. O. W.

MADE IN FRANCE

1888

PRZEMOWA TŁUMACZA.

Zarzuceni tłumaczeniami Wirgiliuszów, Horacyuszów, Owidyuszów i tym podobnych *uszków* i nie *uszków*, nie mogli Polacy doczekać się w swoim języku Ossyana. Jeżeli się co pokazało, to były raczej naśladowania, i takie naśladowania, że z nich trudno było powziąć prawdziwe wyobrażenie o duchu tego poety. A przecież to poeta ludu północnego, pokrewnego nam z tylu względów; malarz nieprzewyższony swojego narodu, wieku i uczuć tak sympatyzujących z naszymi. Dzięki czasowi i nowszemu pokoleniu, że prawą opinią, powraca każdemu, co mu wydarte lub zaprzeczone było. W duchu tej opinii niosę moim ziomkom ofiarę z tłumaczenia poezyj Ossyana. Czy będzie ich godna, czy nie, zostawiam to ich sądowi. Staralem się przynajmniej schwy-

cić duch oryginału, i przelać go jak najwierniej; dla tego obrałem prozę, jak jest w angielskim przez Makfersona przekładzie.

Mógłbym tu skończyć przemowę, gdybym nieczuł, że bez kilku objaśnień ustępnych, czytanie tych poezyj nie każdemu byłoby łatwe i zupełnie zrozumiałe.

Kaledończycy, przodkowie dzisiejszych Szkotów, ziomkowie Ossyana, byli szczepem Celtów, a z Galii wyszli. Osiedli naprzód brzegi Brytanii, sąsiedzkie stałemu ladowi; z czasem posunęli się do Szkocyi, nakoniec do Irlandyi się rozszerzyli. Sposób życia, klima, wyobrażenia religijne, okoliczności, utworzyły z nich naród hartowny, burzliwy, wojenny i straszny samym Rzymianom, panującym w Brytanii, pomimo murów Agrikoli.

Żyli oni rozdzieleni na pokolenia (klany), pod teokratycznym panowaniem Druidów. Od Druidów zależał wybór wodza (Fer-Gubreta) na przypadek wojny, i władza jego.

Nieustanne wojny, o ile powiększały powagę wodzów, o tyle pomniejszały znaczenie Druidów. Powoli wodzowie zaczęli smakować w rządach,

i przywłaszczać sobie najwyższą władzę. Zład urosły krwawe spory między nimi i Druidami, szkodliwe zawsze tym drugim, a które się skończyły na zupełnem ich wytepieniu.

Trenmor, dziad sławnego w Ossyanowych pieśniach Fingala, zadał im cios ostatni, i ogłosił się królem. Co zostało z Druidów, to się kryło po skałach, lub obwodach potęgi, gdzie guślarskie obrzędy podały ich do reszty w obmierzenie ludu.

Po upadku Druidów wystąpili uczniowie ich, Bardowie. Jako nadworni poeci królów i znakomitych w pokoleniu rodzin, znacznie się im zaślugiwali, wielbiąc czyny to przodków, to ich własne; za to też osoby Bardów za święte poczytywano. Oni w imieniu pana swojego wypowiadali wojnę, układali się o pokój, zagrzewali wojsko do boju pieśniami, przodkowali przy sypaniu pomników poległym, i każdą ucztę ożywiali: na koniec przeżyli swoich protektorów instytucją, a jeszcze dłużej pieśniami. Ale nad wszystkich podniósł się Ossyan, syn Fingala, króla Morwenu. Jego śpiewy trwały czternaście wieków, już to w podaniach ludu szkockiego, już to w starych rękopisach.

pisach, dopóki Makferson, nauczyciel w domu Grahamów, nie zajął się ich zebraniem. Nie przestając na rękopisach, odbył w r. 1760 i 1761 podróż do północnej Szkocyi, oraz przyległych wysep, i zebrane zabytki poezyi Ossyana ogłosił w prozie angielskiej. Dotąd niemamy dokładniejszego nad to tłumaczenia.

Treścią poematów Ossyana jest: ustanowienie królestwa kaledońskiego w północnej Szkocyi, przez Trenmora, a w północnej Irlandyi przez jego syna Konara; osiedlenie się Firbolgów, wychodźców Brytanii, w południowej Irlandyi; wojny Kaledonczyków z Firbolgami, Skandynawami, Rzymianami i innymi; czyny rodziny Ossyanowej, jego własne, a mianowicie Fingala, jego ojca. Wido-wnią tych zdarzeń są: północna Szkocya z przyległemi wyspami (dawny Morwen), Irlandya (dawny Erin) i półwysep jutlandzki (Lochlin podług Ossyana).

Mało nas doszło szczegółów z życia kaledońskiego poety. Z jego pieśni przekonywamy się, że żył w drugiej połowie trzeciego wieku po Chrystusie. Z podań i z jego słów własnych dowiadu-

jemy się, że był synem i następcą króla Fingala, że na starość wzrok utracił, i pędził życie tułaczem w dumaniach i pieśniach o przeszłości.

Przypisy do poezyj Ossyana, i rozważne czytanie samego tekstu, staną za wszystko, co by się dało powiedzieć o charakterze, religii, zwyczajach i tym podobnych szczegółach kaledońskiego ludu. Nie widzę więc potrzeby napychać tem przemowy. Niemam także powodu wdać się w rozstrzyganie: czy był, lub nie był Ossyan na świecie, czy te poemata są jego lub Makfersana tworem, i innych sprzeczek. Ja przynajmniej z dowodów za i przeciw, powziąłem przekonanie, że niemożna zaprzeczyć bytu Ossyana, i starożytności tych poematów; zresztą wygrana czy przegrana, nie zmieni ich wartości.

Wielu zapewne z czytających uderzy w tem tłumaczeniu chropawość języka, niezwykle wyrażenia, jednym słowem, styl nie wszędzie nowoczesny, okrzesany, konwencyonalny; ale kto rozważy, że te poezye są z wieku tak różnego od lat naszych, że należą do ludu tak dalekiego od nas oświatą i językiem, ten mię usprawiedliwi, i nie

jeden błąd mniemany zaletą nazwie; mniemany
 błąd mówię, bo nie chce wszystkie błędy ubar-
 wiać tym pozorem, i własne grzechy na Ossyana
 zwałać. Ale robiłem jak mogłem, nie jak chciałem.
 Najszczęśliwszy będę, jeśli mnie ktoś lepszym tłu-
 maczeniem zawstydzi!

Roku 1832 pisanu.

POEZYE OSSYANA

TŁUMACZONE Z ANGIELSKIEGO.

T O M I.

PORTER & CO.

THE NEW YORK & ENGLAND

1850

K A T L O D A.

POEMA WE TRZECH PIEŚNIACH.

K A T L O D A

WOMEN WE ENJOYED THE DAY

KATLODA.

Pieśń Pierwsza.

Treść.

Fingal odwiedzał raz w Jnistorze, swojego przyjaciela, Katullę, króla tej wyspy. W powrocie do Szkocyi zapędzony został przez burzę ku brzegom Skandynawii, gdzie, w zatoce Utornu, niedaleko Gormala, stolicy Starna króla Lochlińskiego, swojego dawnego nieprzyjaciela musiał zarzucić kotwicę. Skoro Starno dowiedział się że cudzoziemcy wylądowali, wnet przyszedł nad zatokę z oddziałem wojska. Reszta jest treścią Poematu.

Starno wzywa Fingala na ucztę; Fingal odrzuca wezwanie, bo nie wierzy Starnowi. Noc. Dutmaruno radzi dawać baczność na nieprzyjaciela. Sam Fingal idzie na zwiady: zbliża się do nieprzyjaciela i trafem przychodzi do jaskini Turtoru, gdzie Starno więził Konbankarglę, córkę sąsiedzkiego księcia. Ten ustęp niezupełny, bo ta część oryginału zaginęła. Fingal spotyka Starna i Swarana którzy badali ducha Lody. Walka ze Starnem. Opisanie chmurnych sal Krutlody.

Powieść przeszłości!

Dla czego, niewidomy wędrowcze, który toczysz osiet po Lorze, dla czego, wietrzyku doliny, odbiegłeś mojego ucha? Nie słyszę ani szu-

mu dalekiego strumienia, ani dźwięku arfy od skały! Przybądź, łowczyni Luty ¹, wróć Bardowi jego duszę!

Widzę jeziorzysty Lochlin, i czarne skały zatoki Utornu, gdzie Fingal z morza, ze szumu wiatrów, na brzeg wysiadł. Niewielu bohaterów morweńskich w nieznanym kraju! Staro wysłał mieszkańca Lody zaprosić Fingala na ucztę. Ale król przypominał sobie przeszłość, i zemsta się w nim ocknęła!

„Nie ujrzy Fingal ani umszonych wież Gormala, ani Starna! Nad jego pyszną duszą krąży śmierć, jak pomrok! Alboż - to ja zapomniałem o promieniu światła, białoramiennej córce królów ². Odejdź, synu Lody. Jego słowa są dla Fingala wiatrem; wiatrem są, który jesienią toczy po dolinie już tu, już tam osty!”

„Dutmaruno, ramię śmierci; Krommaglasie z żelazną tarczą; Strutmorze, mieszkańcze skrzydeł boju; Kormarze, którego okręt bezpiecznie się przemyka, jak ślak błyskawicy, po ciemnopłynnych obłokach! Powstańcie, otoczcie mnie w nieznanym kraju, dzieci bohaterów! Niech każdy pojrzy ku swojej tarczy, jak Tremor; zniź do mnie, król tak mawiał, ty co mieszkasz między arfami, odeprzyj ten strumień albo zamieszkaj ze mną w ziemi!”

I otoczyli go pełni odwagi. Żadne słowo nie

wyszło; porwali się do oszczepów. Każda dusza w sobie się zamknęła. Nakoniec znagła się podniosła łoskot ich tarcz dwięcnych. Każdy wstał na pagórek śród nocy: stanęli pojedynczo i posepnie. Czasami przełamywał się dźwięk ich pieśni przez zaburzone wiatry. Nad nimi przechodził pełny księżyc. Przyszedł wysoki Dutmaruno we zbroi ze skalistego Kromacharnu, najzapałniejszy łowiec na dzika. Przebywał on fale w czarnej łodzi, kiedy się ocykały lasy Krumtormu. Ukazywał się między wrogami na polowaniu. Dutmaruno, ty nieznasz co trwoga!

„Synu Komhala!” mówił on! „czy mam ja puścić się naprzód nocą? Czy mam popatrzeć przez moją tarczę na błyszczące ich wojsko? Starno, król jezior, i Swaran, nieprzyjaciel obcych, są przedemną. Daremne są ich słowa przy kamieniu potęgi. Nie wróci-li Dutmaruno, to małżonka jego samotna będzie w rodzinnej ziemi, na dolinie Kratmokraulu, gdzie się spotykają dwa wrzące strumienie. Dokoła są wzgórza z lasami, a w pobliżu bujający ocean. Mój syn, młody pół wędrowiec, przypatruje się wrzaskliwym wodnym ptakom! Daj Kandonowi głowę dzika³, i opowiedz mu radość ojca kiedy najeżony siłacz Itornu natknął się na jego podniesiony oszczep! Powiedz jemu o moich dziełach na wojnie! Powiedz gdzie jego ojciec poległ!” —

„Myśląc o moich ojcach,” rzecze Fingal:
 „przebywałem zawichrzzone morze. We dniach
 przeszłości, był to czas niebezpieczeństwa; a,
 lubo w młodzieńczych kędziorach, nie ogarniał mnie
 smutkiem widok wroga. Wodzu Kratmokraulu!
 dla mnie jest pole nocy!”

Puścił się naprzód we wszystkiej zbroi,
 przeskakując strumień Turtoru, który dymią-
 ce się fale rozlewał śród nocy po mglistej dolinie
 Gormala. Promień księżyca błyskał na skale, a na
 niej stała ślachtetna postać; postać z rozwianemi
 kędziorami, podobna do białopiersiej dziewicy
 Lochlinu. Chwiejące się były i drobne jej kroki:
 podawała wiatrom pieśń przytłumioną, i machała
 niekiedy białą ręką; w jej duszy smutek mieszkał!

„Torkultorno sędziwych kędziorów ⁴,”
 mówiła ona: „gdzież teraz nad Lulanem twoje
 kroki? Poległeś przy czarnym swoim strumieniu,
 o ojcie Konbankargli! Widzę cię jednak, o wo-
 dzu Lulanu, zawieszzonego przy salach Lody ⁵,
 kiedy noc ciemnoszata rozlewa się po niebie!”

„Często swoją tarczą zasłaniasz księżyc;
 widzę ją jak ómi się na niebie! Ogniem rozżarzasz
 swoje kędziory, i noc przepływasz! Czemużem za-
 pomniana w mojej jaskini, królu najeżonego dzika?
 Spójrzij ze sal Lody na samotną twoją córkę!”

„Kto jesteś nocny głosie?” rzecze Fingal:
 Ona się odwróciła ze drzeniem. „Kto jesteś w

swojem zasępieniu?" Ona ku jaskini zmierzała. Król zerwał z rąk jej więzy, i o rodzinną ziemię zapytał.

„Torkultorno," mówiła łona: „mieszka niegdyś nad pienistym strumieniem Lulanu; mieszkał, ale teraz potrząsa w salach Lody dzwieczną konchą. Walczył w boju ze Starnem z Lochlinu, długo się bili czarnoocy królowie. Nakoniec ojciec mój poległ, błękitnotarczy Torkultorno, we krwi!"

„Przy skale, nad strumieniem Lulanu, przeszylam lotną sarnę. Białemi rękami zebrałam w strumieniach wiatru swoje kędziory; usłyszałam wrzawę — podniosłam oko — mocno uderzyła moja pierś łagodna! Pospieszyłam nad Lulan powitać ciebie, Torkultorno!"

„Był to Skarno, król groźny! Obwiódł Konbankargłę palającym okiem, posępnie zmarszczyło się jego czoło pod ukośnym uśmiechem. Gdzie jest mój ojciec," zapytałam, gdzie mocarz na wojnie? — Sama zostałam między wrogami, córko Torkultorna!"

„Porwał mnie za rękę, podniósł żagiel; i przywiózł zasmuconą do tej jaskini! Przychodzi czasem, niby mgła gęsta, i błyska mi tarczą mojego ojca! Często zdaleka po przed jaskinię przemyka się promień młodości³, mieszka on samotnie w duszy córki Torkultorna!"

„Dziewico Lulanu,” rzecze Fingal: „białoramienna córo smutku! chmura poryta ogniopregami przetacza się nad twoją duszą — nie pogładaj ku ciemno odzianemu księżycowi, ani ku ogniojawom *) nieba! Otacza cię moje błyszczące żelazo, postrach nieprzyjaciół. Nie stał to słabego, ani takiego, co ma czarną duszę! Niéma zamkniętych dziewic w naszych jaskiniach nad strumieniami. Nie łamią białych rąk samotnie. Piękne w kędziorach swoich, nachylają się nad arfami Selmy! Ich śpiew nie rozlega się po dzikiej puszczy. My rozplywamy się w rokosznych dźwiękach!” . .

Fingal posunął swoje kroki jeszcze dalej w łono nocy; aż tam, gdzie drzewa Lody drżą we wicherach. Stoją tam trzy kamienie z umszonemi głowami; strumień zaplennego łoża, i groźnie ciemnoszkarlatny obłok Lody roztacza się dokoła. Z jej szczytu duch pozióra, utworzony w połowie z mrocznej pary. Niekiedy między szum strumienia swój głos rozléwa. Przy nim, klęcząc między zwalonemi drzewy, przyjmowali dwaj rycerze jego słowa: Swaran morza, i Starno wróg obcych. Ponuro wspierali się na tarczach, ich oszczepy przewrócone. Podmucha ciemności przenikliwie gwizdał w rozwianą brodę Starna.

Usłyszeli stąpanie Fingala. Skoczyli wojow-

* Ogniojaw; meteor, gwiazda spadająca.

nicy do swoich zbroi. „Swaranie!” rzekł Starno we swojej pysze, „obał przechodnia! Weź ojcowską tarczę. Jest ona w boju skałą!” Swaran cisnął błyszczącym oszczepem, i trafił drzewo Lody. Wystąpiły wrogi z mieczami. Zmieszali cięcia łoskotnej stali. Żelazce Luny przecięło rzemienie Swaranowej tarczy. Upadła tocząc się po ziemi. Zleciał rozłupany szyszak, a Fingal zatrzymał spadające już żelazo. Rozjadły, rozbrojony stanął Swaran, w milczeniu potoczył okiem, i rzucił miecz o ziemię. Zwolna przeszedł; strumień gwizdał kędy odchodził.

Nie był Swaran niepotrzebnym od swojego ojca. Starno odwrócił się z gniewem. Marszczyły się posepnie jego brwi kosmate nad tłumioną zemstą. Uderzył oszczepem o drzewo Lody, i zabełkotał pieśnią; przyszli do lochlińskiego wojska. Każdy mroczną swoją ścieżką; niby dwa strumienie okryte pianą na dżdżącej dolinie!

Fingal powrócił na płaszczyznę Turtora. Pięknie obudził się promień poranku, i zajaśniał na łupie lochlińskim w ręku króla. Wyszła z jaskini we swojej krasie córka Torkultorna. Zbierała po wietrze swoje kędziory. Zanuciła pieśń dziką. Pieśń Lulanu, gdzie niegdyś ojciec jej mieszkał. Postrzegła skrwawioną tarczę Starna. Ocknęła się radość światłem na jej obliczu. Postrzegła rozłupany szyszak Swarana. Smutnie cofnęła

się od króla. Czy już poległeś przy stu swoich strumieniach, o kochanie posepnej dziewczicy? * . .

.....

Poruszyłaś się Uturno, nad wodami! na twoich poboczach są nocne ognie! widzę jak chmurny księżyc zapada za szumiące twoje lasy! Na twoim szczycie, domie męskich duchów, mieszka mglisty Loda. Z głębi chmurnej sali wychyla się Krutloda mieczów. Jego postać zaledwie dostrzeżona pomiędzy kłębiącemi się mgł mi. Prawica spoczywa na tarczy, lewa podnosi w pół dojrzaną konchę. Dach jego groźnej sali poryty jest nocnymi ogniami.

Otoż się zbliża ród Krutlody, szereg poczwarnych cieni. Podaje on dzwieczną konchę tym tylko, którzy w boju zajaśniali! ale między nim a słabym, stoi ciemną szybą jego tarcza. Dla słabego we zbroi jest on niszczącym ogniem. . . .

.....

Świetna, jak tęcza nad strumieniem przybyła białopiersia dziewczica Lulanu.

.....

.....

KATŁODA.

Pieśń Druga.

Treść.

Poranek. Fingal powraca do obozu, i zdaje Dutmarunowi dowództwo zaczynającej się teraz bitwy; Dutmaruno zwycięża, a Fingal odwołuje swoich od ścigania za nieprzyjacielem. Dutmaruno jednak został śmiertelnie ranny i umiera nazajutrz. Ustęp Kolgorma i Strinadony; tutaj również zginęło zakończenie.

„Gdzież jesteś, synu królewski? rzecze Dutmaruno czarnokędziory: „gdzież upadłeś, młody promieniu Selmy? Nie powraca z łona nocy! Poranek rozciąga się nad Utorsem. Nad wzgórzem, we mgłach jego słońce. Wojownicy, podnieście tarcze w mojem obliczu. Nie może on upaść, jak ogień z nieba, którego śladu na ziemi nie widać! — Ale otoż i on przybywa, jak orzeł z rąbka burzy! W jego ręce łup z nieprzyjaciela! Królu Selmy! Smuciły się nasze dusze!”

„Nieprzyjaciół niedaleko, o Dutmaruno. Nadchodzi, jak fale mgliste, kiedy zapienione ich

wierzchy podnoszą się czasem z pod mgły opadającej. Wędrowiec cofa się w podróży; niewie dokąd uciekać! My nie drżące wędrowcy! — Synowie bohaterów! Dalej z orężem! Czy Fingal ma swój miecz podnieść, czy który inny z wojowników będzie dowodził?”

„Czyny przeszłości” rzecze Dutmaruno; „są, niby ścieżki, dla naszych oczu, o Fingalu! Widzimy jeszcze szerokotarczego Trenmora, otoczonego ciemnymi jego laty. Nie była słaba dusza tego króla, ani żadna czarna sprawa nie ciąży nad nim w przeszłości! Z nad setnych swoich strumieni przybyły pokolenia do zielonej Kolglankrony. Przed nimi szli ich wodzowie, a każdy chciał dowodzić na wojnie. Często wymykały się do połowy ich miecze, i krążyły pałające gniewem oczy. Stanęli rozdzieleni, i bełkotali posępne pieśni. Dla czegoż miał jeden drugiemu ustąpić? Ich ojcowie równi byli na wojnie!”

„Był tam i Trenmor ze swoim ludem; okazały, w młodzieńczych kędziorach. Postrzegł nadchodzącego wroga. Ocknął się smutek jego duszy. Prosił wodzów aby naprzemian dowodzili wojsku; oni dowodzili, ale zostali odparci! Wtedy szerokotarczy Trenmor zeszedł ze swego wzgórza umuszonego: poprowadził odparte wojsko do boju, a cudzoziemcy pierzchnęli! Otoczyli go czarnośniadzi wojownicy, i w tarcze radości ude-

rzyli. Niby przyjazny wietrzyk, rozeszły się słowa mocy selmskiego króla; ale wodzowie naprzemian rozkazywali na wojnie, dopóki nie powstało mocne niebezpieczeństwo; wtedy przychodziła kolej na króla zwyciężać w polu bitwy!”

„Znane są,” rzecze Krommaglas: „sprawy tarcz naszych ojców! Ktoż ma teraz przywozдить wojsku, dopóki nie wystąpi ród królewski? Na tych czterech wzgórzach rozpościła się czarny tuman. Niech na każdym z nich każdy wojownik nderzy w swoją tarczę. Oby się duchy spuściły ku nam w pomroku, i poradziły nam względem bitwy!”

Rozeszli się, każdy na swój mglisty pagórek. Bardowie uważali odgłos ich tarcz. „Twój obłęk, Dutnarono, najdonośniej zabrzmiał. Ty powinienes prowadzić do boju!

Wnet, jak pomruk bałwanów, nadciągnął ród Utoru. Starno dowodził bitwą, i Swaran burzliwej wyspy. Wyglądali z poza tarcz żelaznych, niby Krułłoda dzikooki, kiedy wyzięra z po za księżycy zaćmionego, i rozsypuje swoje nocne znaki.

Spotkali nieprzyjaciół przy strumieniu Turtoru. Potoczyli się jak szeregi bałwanów. Zmieszano dźwięczne cięcia. Mroczna śmierć przeleciała nad wojskiem. Byli oni chimurami gradu z wichrem. Ich grzmoty razem huczą. Pod nimi wzdyma się ciemno zaburzona głębia.

Polą pochmurnego Utoru, jakże zdołam policzyć wasze rany! Przemykacie się po mojej duszy z ubiegłemi latami! Daleko naprzód zapędził Starno szereg swojego wojska, a Swaran czarne swoje skrzydło; ale miecz Dutmaruna nie jest próżnym ogniem! Lochlin odparty został nad swoje strumienie. Gniewni królowie osłenili się dumami. Ciskają milczącemi oczami na ucieczkę swojego ludu.

Róg Fingala zabrzmiał. Cofnęli się synowie lesistego Albionu. Ale niemało leży przy strumieniu Turtoru oniemiałych we krwi swojej!

„Wodzu Kratmy,” rzecze Fingal: „Dutmaruno, łowcze dzików! nie próżny powraca mój orzeł z pól nieprzyjacielskich. Niech się rozpłomienni białopiersia Lanul przy swoich strumieniach; niech się ucieszy Kandona, igrając po polach Kratmy.”

„Kolgorm,” wódz odpowiedział: „był pierwszy z mojego rodu w Albionie; Kolgorm, jeździec oceanu, na swoich wodnych dolinach. Zabił on w Itornie brata, i opuścił ziemię ojców. Skrycie obrał sobie mieszkanie na skalistym Kratmo-kraulu. Ród jego wzrastał z latami; wychodzili na boje, i zawsze polegli! Rana moich ojców nie jest moją, królu rozgłośnej wyspy!” — Wyciągnął strzałę z boku, i upadł błądy, w nieznaną krainę. Dusza jego poszła do ojców, do ich burz-

liwej wyspy. Tam oni polują na mgliste dziki po wiatrach! Milcząc stali w około wodzowie, jak kamienie Lody na ich wzgórzach; widzi je zmrokiem z dalekiej ścieżki wędrowiec, i bierze za duchy przeszłości, które o przyszłych bitwach stanowią. Na Utorne noc się spuściła. Cicho stali wodzowie strapieni. Wiatr kolejną pogwizdywał w ich kędziorach: Nareszcie Fingal odjął się dumom swojej duszy. Wezwał Ullina arfy, i kazał pieśń podnieść! „Nie spadający ogień, który raz błysnie i zagasa w nocy, nie przelotne powietrzne widmo księżę Kratmokraulu. Równał się on mocnopromiennemu słońcu, długo jasniejącemu na swoim wzgórzu. Wezwij imiona jego ojców ze starych ich mieszkań. Bard spiewał:

„Powstajesz, Iterno ⁵, z mórz zaburzonych
Czemu głowa twoja tak pochmurna we mgłach
oceanu?”

„Z dolin twoich przybył ród niezłękły, jak
mocnoskrzydły orzeł. Ród Kolgorma, żelaznej
tarczy, mieszkańca w salach Lody.”

„Na brzmiającej wyspie Tormota, szumi Lur-
tan, strumienisty pagórek, i nachyla lesistą
głowę nad milczącą doliną.”

„Tutaj przy źródle pieniacego się Krurutu,
mieszka Rurmar, łowiec dzika. Córka jego była
piękna, jak słoneczny promień, białopiersia Stri-
nadona!”

»Nie jeden król rycerzów, nie jeden bohater żelaznej tarczy, nie jeden młodzieniec z gęstemi kędziorami przychodził do brzmiającej sali Rurmara.»

»Przychodzili zalecać się dziewczycy, okazałej łowczyni na zwierzynę Tarmotu; ale ty obojętnie patrzysz na wszystkich, wysokołona Strinadono!»

»Kiedy szła przez błonia, jej pierś bieląta jak puch Kany; kiedy szła przy nadbrzeżnych falach, to bielsza jak piana fal morskich!»

»Jej oczy były dwoma jasnymi gwiazdami. Jej oblicze jak tęcza niebios w deszczu.»

»Czarny włos opływał ją, jak rozlane obłoki. Tyś była dusz mieszkanką, białoreką Strinadono!»

»Przybył Kolgorno na okręcie, i król konch, Korkulsuran. Bracia z Itornu przybyli zalecać się słonecznemu promieniowi Tormotu.»

»Ujrzała ich we dźwięcznej stali. Dusza jej przylgnęła do modrookiego Kolgorma. Wyjrzało nocne oko Ullochlinu, i widziało że Strinadono ręce łamała!»

»Rozjedli się gniewem bracia. Spotkały się milczkiem pałające ich oczy. Odwrocili się. Uderzyli po swoich tarczach!»

»Zadrzały ręce na mieczach. Wstąpili w hój rycerski o długowłosą Strinadonę!»

»Korkulsuran poległ we krwi! Rozgniewał

się jego ojciec na swojej wyspie. Zmusił Kolgorma wędrować z Itornu wszystkimi wiatrami!”

„Na skalistych polach Kratmokraulu osiadł on przy obcym strumieniu. Ale nie sam król się smucił, był przy nim promień światła.”

„Córka brzącego Tarmotu, białoramienna Strinadona!”

.

.

KATŁODA.

Pieśń Trzecia.

Treść.

Wstęp liryczny. Stanowisko wojska. Rozmowa między Starnem i Swaranem. Ustęp Kormantrunara i Foinarbragali. Starno chce namówić swojego syna, aby zdradziecko podczas nocy napisać i zamordować Fingala. Swaran wzbrania się; sam jednak Starno bierze to na siebie, ale od ostrożnego Fingala zostaje schwytany. Fingal wyrzuca mu jego okrucieństwo i puszcza na wolność.

Zkąd przybywa strumień lat? dokąd upływa? Gdzie strony swoje widobarwe odziewa mgłami? Oglądam się na przeszłość, lecz ona ciemno jawi się oku Ossyana, niby promienie księżyca odbite w dalekiem jeziorze! Tutaj wschodzą pałające promienie wojny; tam mieszka milczący ród słaby! Żadnego roku czynami nie znaczą, zwolna przemijając!

Ty, co mieszkasz między tarczami, ty co obudzasz gasnącą duszę, znidź ze ściany, arfo

Kony, ze trzema głosami ⁶. Zniedz z temi, co przeszłość ożywiają i budzą znikłe postaci na ich czarnośniadych latach!

Utorno, wzgórzu burz, widzę ród mój na twoim wiszarze! Śród nocy nachyla się Fingal nad grobem Dutmaruna! Przy nim kroki jego rycerzy, łowców dzika. Przy strumieniu Turtoru, w głębokich cieniach, stoi Lochlińskie wojsko. Rozżarci królowie stoją na dwóch wzgórzach, i patrzą przez wypukłe tarcze. Patrzą na nocne gwiazdy, które palając wędrują na zachodzie. Krutłoda nachyla się z góry, jak poczwarny w obłoku ogniojaw. Rozsyła on wiatry, i naznacza je. Starno widzi: że król Morwenu nigdy nie ulegnie w boju!

Dwa razy uderzył ze wściekłości drzewo. Odwrócił się od syna. Zanucił niezrozumiałą piosnkę, i słuchał wiatru we włosach! Odwróceniu od siebie, stali oba, niby dwa dęby, nachylone przeciwnemi wiatrami; każdy wisi nad głośnym strumieniem, i za pędem burzy potrząsa gałęziami.

„Anair,” rzekł Starno jeziora: „był ogniem, który przeszłość pożerał. Wylewiał z oczu śmierć na pola walki. Jego radość była w upadku ludzi. Krew była dla niego letnim strumieniem, który ze skał umszonych niesie poćiechę zwiędłym dolinom. Przybył on nad jezioro Lutkornu, bić się z wy-

sokim Kormantrunarem, z Urloru strumieni, mieszkającym skrzydeł walki.

»Wódz Urloru przytywał był do Gormalu na czarnopiersich okrętach. Ujrzał córkę Annir, białoramienną Foinabragal. Ujrzał ją, a nieobojętnie spoczęło jej oko na jezdcu fal burzliwych! Uciekała zmrokiem na jego okręt, niby promień księżyca przez ciemną dolinę. Annir gonił ją po głębiach; przyzywał niebieskich wiatrów. Nie sam był Annir! Starno był przy jego boku. Niby młody orzeł Utoru, zwracałem oko swoje na ojca!

»Przybyliśmy do szumiącego Urloru. Naprzeciw nas wyszedł rosty Kormantrunar ze swoim ludem. Spotkaliśmy się — ale wróg przemógł. Annir jeziora stał rozjadły. Ścinał mieczem młode drzewka. Jego oko pałało z gniewu. Zrozumiałem duszę królewską, i ustąpiłem w cienie. Zdjąłem na poboisku straszny szyszak, i przebitą żelazem tarczę, oszczep mojej ręki nie miał ostrza, tak poszedłem szukać nieprzyjaciela.»

»Rosty Kormantrunar siedział na skale, przy płonącym dębie; a obok pode drzewem siedziała głębokołona Foinarbragal. Rzuciłem przed niego rozbitą tarczę. Przemówiłem słowami pokoju: »Annir jeziora leży na wzburzonych morzach; król został przebity w boju, a Starno grób mu stawia! Przysyła on, mnie, syna Lody, do bia-

łorekiej Foinarbragali, prosić ją o jeden kędzior jej włosów, aby spoczął z jej ojcem w grobie! A ty, królu szumiącego Urloru, ucisz bitwę, dopóki Annir nie przypnie konchy ognistookiego Krułody!”

„Powstała, łkając łzami, i nacięła kędzior swoich włosów; kędzior który pływał po jej bujających piersiach! Kormantrunar podał konchę, i prosił mię, aby się z nim rozweselić. Spocząłem w cieniach nocy, i głęboko oblicze swoje skryłem pod szyszak. Sen spadł na nieprzyjaciela. Wstałem, podobny do krążącego ducha. Przebiłem bok Kormantrunara, nie uszła mi i Foinarbragal. We krwi bujało białe jej łono. Pecoż o córko rycerzy, obudziłaś moje zemstę? Ocknął się poranek; nieprzyjaciel pierzchnął, jak mgła ulatująca. Annir uderzył o wypukłą tarczę. Odwołał czarnokędziorego syna. Przybyłem, krwią obryzgany. Trzy razy król wykrzyknął jak ryk wichru między chmurami nocy. Trzy dni cieszyliśmy się nad pobitemi, i zwoływaliśmy niebieskie sępy. Przybyły one od wszystkich wiatrów na ucztę nieprzyjaciół Annira. Swaranie! Fingal sam jest na swoim nocnym wzgórzu! Przebij skrycie króla swoim oszczepem! Jak Annir, uraduje się moja dusza!”

„Synu Annira,” rzecze Swaran: „Ja nie będę mordował w ciemnościach! Za światła pójdę na-

przód. Szumią sepy od wszystkich wiatrów. Przywykły one do śladów mojej drogi, nie próżnują w bitwie!" Obudził się palający gniew króla. Trzy razy podniósł błyskotny oszczep. Ale drząc oszczędził syna, i z pospiechem w noc się zapuścił.

Nad strumieniem Turtoru jest ciemna jaskinia, mieszkanie Konbankargli. Tam zjechał szyszak królów⁷, i zawołał na dziewczę Lulanu; ale ona daleko była we brzmiących salach Lody.

Wzdęty gniewem, dążył gdzie Fingal sam spoczywał, król leżał na tarczy, na swoim tajemnym wzgórzu. Surowy łowcze najeżonego dzika, nie słaba to dziewczę; ani to chłopiec na łożu z trawy, leży przed tobą nad strumieniem Turtoru! Łoże to mocarzy, od których powstają dzieła śmierci! Łowcze najeżonego dzika — nie budź straszliwego!

Starno mrucząc przyszedł. Fingal porwał się we zbroi. „Kto jesteś, synu nocy?" Milcząc, cisnął oszczepem, mieszała przyémione ciosy. Puklerz Starna upadł rozbity na ziemię; on sam przywiązany został u dęba.

Ocknął się promień poranku. Fingal poznał króla Gormalu. Milcząc patrzył na niego chwilę. Wspomniat sobie na dni inne, kiedy białołona Agandeka snuła się jak dźwięk pieśni! Zjechał powrozy z rąk jego. „Odejdź," rzecze, „synu Annira; odejdź na powrót do Gormalu konch! Powra-

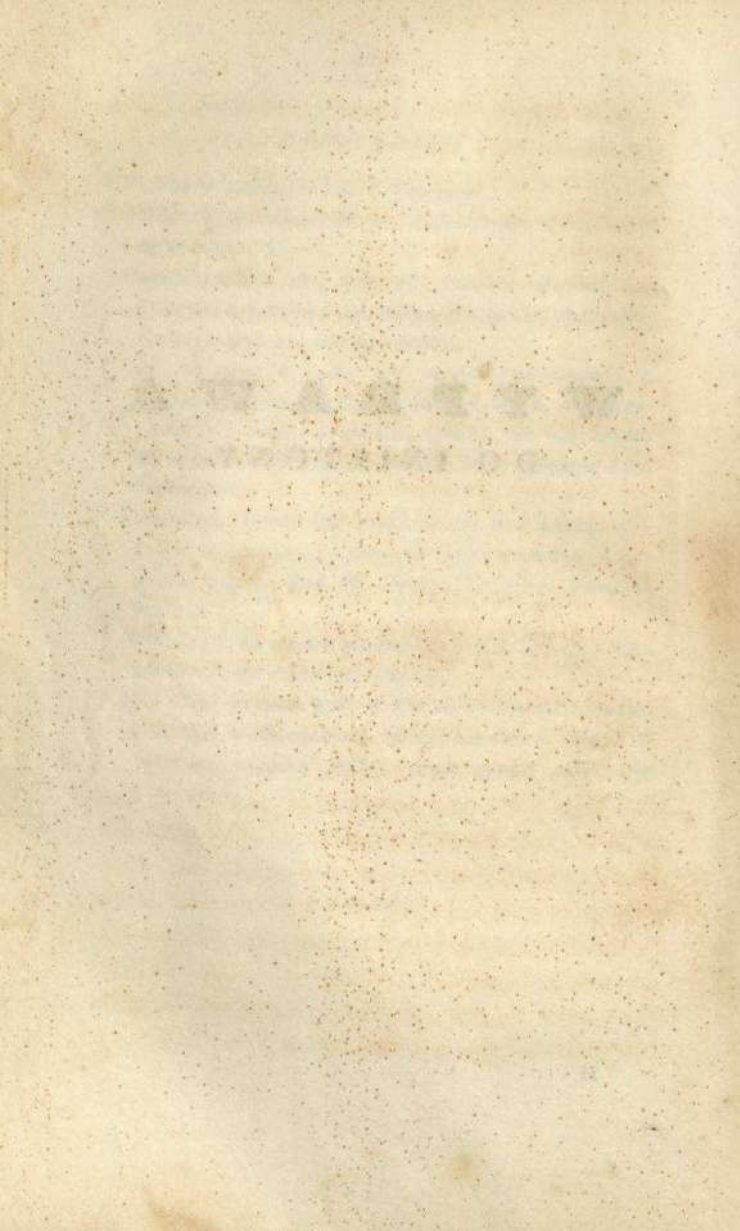
ca promień, który był zaszedł! Wspomniałem na
białopiersią twoją córkę! Precz ztąd, straszny
królu! Precz ztąd, do niespokojnego swojego
mieszkania, pochmurny wrogu kochanków! Niech
cudzoziemiec omija ciebie, zasepicie na swoich
salach!"

Powieść przeszłości!

P R Z Y P I S Y.

- ¹ Przybądź łowczyni Luty! Malwina.
- ² Alboż to ja zapomniałem, o promieniu światła itd. Agaudeka.
- ³ Często zdaleka przemyka się promień młodości. — Swaran, syn Starna, w którym Konbankarglas zakochała się podczas swojej niewoli.
- ⁴ Czy już poległeś przy stu swoich strumieniach, o kochanie Konbankargli! Tu jest przerwa, dla zagubionej tej części Poematu, gdzie, jak się można dorożumieć z reszty powieści, było skonanie Konbankargli.
- ⁵ Powstajesz Itorno itd. Pieśń ta ma być bardzo piękna w oryginale, i śpiewana dziką melodyą, którą gorale zowią: Kon Oi-Marra t. j. Pieśń morskich dziewic.
- ⁶ Arfu Kony ze trzema swojemi głosami. Widać z tego miejsca, arfa miała trzy struny.
- ⁷ Tam zdjął szyszak królów. I tutaj królewski szyszak, jak między Kaledonami, musiał się czémś różnić. W ostatnich szyszak króla i jego synów miał orle skrzydło.

W Y P R A W A
DO INISTONY.

WYPRAWA DO INISTONY.

T r e ś ć.

Anni, król Inistony był od młodości przyjacielem Fingala. Miał on dwóch synów Argona i Hura, i jedną córkę. Kormalo, wódz z nad jeziora Lanu, zalecał się dziewczycy, i rozkochał ją; ale przez zemstę, że go Argon w jednym pojedynku zwyciężył, zabił zdradziecko na polowaniu obu braci, wziął z sobą kochankę i zagroził Annirowi że go z tronu zepchnie, i kraj jego opanuje. W takiej przygodzie posłał Fingal staremu przyjacielowi posiłkowe wojsko pod przywództwem swojego wnuka Oskara. Oskar zbił wojsko. Kormala, jego samego zabił, a córkę Annirowi wrócił.

Młodość nasza jest jako sen myśliwego na pagórku błonia. Zasypia przy łagodnym promieniu słońca, budzi się śród burzy; płyną do koła czerwone błyskawice, czoła drzew szumią wiatrem. On z radością ogląda się na dzień jasny, i na wdzięczny sen wytechnienia.

Kiedyż powróci młodość Ossyana? Kiedyż się jego ucho rozweseli szczękiem oręża? Kiedyż

pójdę jak Oskar, w blasku stali? O pagórki Kony, przybądźcie zwaszemi strumieniami! posłuchajcie głosu Ossyana? W duszy budzi się pieśń, jak słońce. Czuję radość upłynionych czasów.

Widzę, O Selmo! twoje wieże, twoich cieni-
stych murów dęby. Szum twoich strumieni krąży
przy mojem uchu! Zgromadzili się twoi rycerze.
Fingal siedzi pośrodku. Opiera się na tarczy
Trenmora; oszczep jego spoczywa przy ścianie; a
on słucha pieśni Bardów. Spiewają czyny jego
ramienia; bitwy młodości króla.

Oskar powrócił z łowów i usłyszał pochwalną
pieśń rycerzy. Zdjął ze ściany tarczę Branna!
Oko jego napełniło się łzami. — Zapaliły się ja-
gody młodzieńca. Drżący i przytłumiony głos jego.
W jego dłoni mój oszczep podnosił promienną głowę.
Oskar przemówił do króla Morwenu.

»Fingalu Królu rycerzy, i Ossyanie najbliższy
jemu w bitwach. Wyście przewalężyli waszą mło-
dość; wasze imiona słyną w pieniach; a Oskar po-
dobny mgie Kony! Pokazałem się i znikam.
Bard nie będzie znać mojego imienia. Myśliwy nie
będzie szukał po błoniu mojego grobowca! O ry-
cerze! pozwólcie mi walczyć, w bitwach Inistony.
Daleki jest kraj mojej walki. Nie będziecie słyszeć
o upadku Oskara! Może mię tam Bard znajdzie; może
Bard imię moje pieśni poda. Córki cudzoziemca po-
strzegą mój grobowiec, i zapłaczą nad młodzieńcem

co z daleka przybył. Bard powie przy uczcie. Posłuchajcie pieśni o Oskarze z dalekiego kraju.”

„Oskarze odpowiedział król Morwenu, synu mojej sławy, będziesz walczył. Przygotujcie okręt czarnopiersi, ażeby mego rycerza do Inistony przeprawił. Synu mego syna, zapatruj się na naszą sławę; ty jesteś z rodu sławy. Niechaj nie mówią dzieci cudzoziemca: słabi są synowie Morwenu! Wbitwie bądź kipiącą burzą; w pokoju łagodny, jak wieczorne słońce. — Powiedz Oskarze królowi Inistony, że Fingal pamięta jego młodość; kiedyśmy we dniach Agandeki przeciw sobie walczyli.”

Podniesiono gwizdzący żagiel. Wiatr zaszeleścił banderą; bałwan uderzył o mokre skały. Zahuczała potęga morza! Mój syn postrzegł z fali kraj lasów. Zawinał wszumiącą zatokę Runy; i Annirowi oszczepów miecz swój posłał.

Powstał siwokędziory rycerz, skoro postrzegł miecz Fingala. Oczy jego napęłniły się łzami; spominał na boje młodości. Dwa razy oni ścierali się mieczami, przed lubą Agandeką. Zdaleka stali rycerze, kiedy walczyli ze sobą jak dwa duchy burzy. — „Ale dzisiaj,” odezwał się król: „stary jestem, miecz nieużywany leży w mojej sali. Ty który jesteś z pokolenia Morwenu! Widział kiedyś Annir walkę oszczepów; ale dzisiaj zbladły on i zwiędły jak dąb Lanu. Niema syna żeby cię

powitał z weselem, i wprowadził do sali ojca. Argon zbladł w grobie i Runo nie żyje. Moja córka w komnatach obcego, pragnie mój grób oglądać. Mąż jej potrzasa dziesięcią tysiącami oszczepów; przybywa chmurą śmierci od Lanu. Pójdź synu rozgłośnego Morwenu, zaszczyć ucztę Annira.”

Trzy dni biesiadowano, czwartego usłyszał Annir imię Oskara. — Radowano się przy koniach. Seigano dziki Runy.

Tuż pod umszonemi kamieniami spoczęli zdyszani rycerze. Nagle zaświeciły łzy w oczach Annira, westchnął. W mroku tu spoczywają rzeźb rycerz; „dzieci mojej młodości. Ten kamień jest pomnikiem Rura, owe drzewo szumi nad grobem Argona. Słyszycież głos mój, o synowie moi z waszego ciasnego domku? Może to wy odzywacie się w szumie tego listka, kiedy się ocknie wiatr pustyni?”

Królu Inistony, rzecze Oskar, jak upadły dzieci młodości? Dziki wieprz obalił się na ich grobie, jednak nie miesza ich spoczynku! Oni gonią za dzikiem z chmury utworzonym, i powietrzny łuk naciągają. Oni lubią młodzieńcze zabawy i z radością wstępują na wiatry.” „Kormalo, odpowiedział król, jest wodzem dziesięć ciu tysięcy oszczepów. Mieszka przy wodach Lanu gdzie się rozciągają tumany śmierci. Przybył on do dźwięcznych sal Runy, i szukał zaszczytu oszczepów.

Miły to był młodzieniec, jak pierwszy promień słońca, a mało kto mógł mu w bitwie dostać. Moi rycerze ulegli Kormalowi; moja córka uwięzła w jego miłości!

Argon i Runo powrócili z łowów: oblały ich tży dумы. Milczkiem pojrzeli na rycerzów Runy, że ulegli cudzoziemcowi. Trzy dni biesiadowali z Kormalem, czwartego walczył młodzieńczy Argon. Ale któż z Argonem walczyć zdołał? Kormalo został pokonany. Wzdęło się jego serce dumą i zgryzotą; skrycie postanowił zgubę moich synów. Poszli między wzgórza Runy; spłoszyli czarnośniądanie. Strzała Kormala przyleciała zdradziecko, a moje dzieci we krwi upadły. Przyszedł do dziewczęcia swojej miłości, do długo-włosego dziewczęcia Inistony. Uciekli na puszcze. Annir sam pozostał.

Przyszła noc i dzień zaświtał, a głosu Argona i Rura niesłychać. Nareszcie ujrzano ich ulubieńca, szybkiego i skocznego Runara. Wbiegł do sali wyjąc, i zdawał się poglądać ku miejscu ich upadku. Poszliśmy za nim; tuśmy ich znaleźli i poniżej tego umszzonego strumienia złożyli. Tu jest miejsce spoczynku Annira, kędy się kończą łowy na łanie. Nachylam się jak gałąź starego dębu, tży moje płyną ciągle.

„O Ronanie! zawołał Oskar podnosząc się, Ogarze, królu oszczepów wezwij do mnie rycerzy,

synów strumienistego Morwenu. Dziś jeszcze idziemy ku wodom Lanu gdzie się rozciągają tumany śmierci. Kormalo nie będzie się dłużej cieszył. Śmierć na ostrzu naszych mieczów często przebywa.

Pociągneli puszciami jak nawalne chmury, kiedy je wiatr po błoniach pędzi; ich krawędzie umalowane błyskawicami; szumiące lasy przeczuwają burzę. Wraz dał się słyszeć wojenny róg Oskara; wzburzyły się wszystkie fale na Lanie. Dzieci jeziora skupiły się przy dźwięcznej tarczy Kormala.

Oskar walczył jak przywykły do boju. Kormalo upadł pod jego mieczem. Synowie zgubnego Lanu pokryli się w tajemnych dolinach. Oskar przyprowadził do brzmiącej sali Annira córkę Inistony. Żrenice starca zajaśniały weselem, błogosławił króla mieczów.

Jak wielkie było wesele Ossyana, kiedy zdaleka postrzegł żagiel swego syna. Podobny on był jasnemu obłokowi, co się na w schodzie podnosi, kiedy wędrowiec smuci się w nieznanym kraju, a noc groźna rozłoży się dokoła z duchami. Wprowadziliśmy go na salę Selmy ze śpiewaniem. Fingał nakazał ucztę konch. Tysiąc Bardów wielbiło imię Oskara. Morwen rozlegał się wrzawą. Była tam i córka Toskara; jej głos był jak arfa, kiedy

wieczorem dźwięk jej rozplywa się na łagodnych powiewach doliny.

O połóż mię, ty co światło widział, przy skale moich pagorków; niech mię gęsta mgła otoczy, niech przy mnie dąb szumi. Niech będzie zielone miejsce mojego spoczynku; niech słyszę brzęk dalekiego potoku.

O córko Toskara podnieś lubą pieśń Selmy, ażeby sen opanował duszę wśród wesela, ażeby mogły powrócić sny młodości i dni potężnego Fingala.

Selmo! widzę twoje wieże, twoje drzewa, twoje cieniste mury! Widzę rycerzy Morwenu; słucham pieśni Bardów. Oskar potrząsa mieczem Kormala; tysiąc młodzieńców dziwi się jego strojnej zbroi. W zadziwieniu poglądają na mego syna; zdumiewają się nad siłą jego ramienia. Widzą radość w oczach ojca; tęsknią do podobnej chwały!

Mieście waszą sławę mieście ją, synowie strumienistego Morwenu! Moja dusza rozjaśnia się często przy pieniach; przypominam sobie przyjaciół młodości.

Ale sen w dźwiękach arfy schodzi; budzą się przyjazne marzenia! Synowie łowów zatrzymajcie się zdala nie kłńcie mojego spoczynku. Bard innych czasów rozmawia teraz z ojcami z wodza-

mi dni starych. Synowie łowów zatrzymajcie się w dali, nie kłucście snów Ossyana.”

PRZYPISY.

1. I szukał zaszczytu oszczepów.

Zaszczyt oszczepów ; rodzaj gry rycerskiej, czyli turnieju , między północnemi narodami.

WOJNA Z KAROSEM.

WOJNA Z KAROSEM.

T r e ś ć.

Oskar, Syn Ossyana, potykał się na granicach Kaledonii z Karosem. Podobna do prawdy że ten Karos, jest znany tyran Karausius, który około roku 284 opanował Brytanię, i dla wstrzymania Kaledońskich napadów poprowadził mur Agrikoli. Ta potyczka i zwycięstwo Oskara stanowią ośnowę niniejszego poematu.

Przynieś, córko Toskara, przynieś arte. W duszy Ossyana budzi się światło pieśni. Podobne ono łanom, kiedy mrok pokrywa zewsząd pagórki, a na jasnem błoniu powoli rosna cienie.

Przy umszonych skałach Krony, widzę Malwinę mojego syna. Jednakto tylko mgła puszczy, ubarwiona promieniem zachodu! Miła jest mgła co mi postać Oskara maluje! Zwróćcie się ku niemu wiatry, kiedy na bokach Ardweni zasumicie!

Ktoż się to zbliża do mojego syna z pomrukiem pieśni? W ręku ma laskę; siwe kędziory płyną we wietrze. Świeża radość rozjaśnia jego

oblicze. Często ogląda się na Karosa. To śpiewak Ryno ¹, chodził on aby się widzieć z nieprzyjacielem. „Coż tam robi Karos, król okrętów?” zapytał syn długo smucącego się Ossyana, „czy rościąga skrzydła pychy ². Bardzie przeszłości?” „Rościąga,” Bard odpowiedział, „ale za twierdzą. Pogląda z bojaźnią na swoje kamienie, i z przerażeniem upatruje ciebie, jak ducha nocy, który do jego okrętu pędzi bałwany.

„Pójdź, pierwszy z moich Bardów,” rzecze Oskar, „i weź oszczep Fingala. Przytwierdź do jego ostrza ogień. Miotaj nim na niebieskie wiatry. Wezwij Karosa pieśnią, aby się zbliżył, aby zstał z swojej fali. Powiedz mu że pragnę walki; bo łuk mój sprzykrzył sobie polowania w Konie. Powiedz mu że mocarza tu niema; że moje ramię jeszcze młodzieńcze!”

Odszedł z dźwiękiem pieśni. Oskar podniósł głos na wyżynie. Zgromadził on jego rycerzy na Ardwinie, podobny dźwiękowi jaskini: kiedy się przewala koło niej morze Togormy, a drzewa jej urągają szumiącym wiatrom. Zgromadzili się w koło mojego syna jak po deszczu strumienie pagórków, toczące się z dumą we swoich łóżach.

Ryno stanął przed potężnym Karosem. Uderzył rozpłomienionym oszczepem. „Pójdź walczyć z Oskarem, ty, co spoczywasz na pieniających się wodach. Fingal daleko; słucha w Morwenie pieśni

Bardow. W jego kędziory dmucha wiatr jego sali; jego straszliwy oszczep, jego tarcza podobna zamówionemu księżycowi, spoczywają przy jego boku. Pójdź walczyć z Oskarem; sam jest rycerz!"

Nie przeszedł strumienistego Karunu, tylko Bard z pieśnią powrócił. Szara noc ściemniła się nad Kroną. Zostawiam uczte konch. Sto dębów gorzało wśród wiatru; przytłumione światło rozplątało się po błoniach. Na jego promieniach przełykały się duchy Ardweny, i objawiały się w mrocznych a dalekich kształtach. Komala do połowy się pokazywała w ogniojawię. Mroczny Hidallan, podobny był do księżyca, kiedy go nocna mgła zasepi.

„Czemu smutny jesteś?” rzekł Ryno, bo sam tylko wodza postrzegł: „czemu smutny jesteś, Hidallanie, czy sławy swojej nie osiągnąłeś? Słyszysz pieśni Ossyana; duch twój jaśnieje wśród wiatru, kiedy się wychylasz z obłoku, aby posłuchać pieśni morweńskich Bardów!”

Czy oko twoje widzi rycerza, podobnego mrocznym ogniojawom nocny? zapytał Oskar. Powiedz, Ryno, powiedz jak upadł Hidallan, tak sławny za dni moich ojców? Imię jego trwa na skale Kony. Często widywałem strumień jego pagórka!

„Fingal,” odpowiedział Bard, „wygnał Hidallana z pomiędzy swoich wojowników. Królewska dusza smuciła się po Komali, a oko jego nie mogło patrzeć na Hiddallana.”

Samotny milczącym krokiem przechodził on łany. W nieładzie wisiąca broń przy jego boku. Spuszczone oczy łez były pełne, a piersi tłumionych westchnień. Trzy dni szedł skrycie i samotnie, aż przyszedł do gmachów Lamora: do mszystych sal swojego ojca, przy strumieniu Balwy. Tu Lamor siedział samotnie pode drzewem, bo lud swój wysłał z Hidallanem na wojnę: przy nogach biegał strumień, na łasce spoczywała siwa głowa. Ciemne miał oczy, śpiewał pieśń przeszłości. Tentent kroków Hidallana obudził jego ucho, poznał stąpanie swojego syna.

„Czy to syn Lamora powrócił? Czy to odgłos jego ducha? Czy na brzegach Karunu upadłeś synu starego Lamoru? A jeśli kroki Hidallana słyszę, gdzież są potężni w boju? Gdzie lud mój, Hidallanie, co z dzwoniącymi tarczami zwykł powracać? Czy poległ na brzegach Karunu?”

„Nie,” odpowiedział wzdychający młodzieniec, „żyją ludy Lamora. Wstawili się w bitwach, mój ojciec! — Ale Hidallan stracił sławę — Samotnie muszę siedzieć na brzegu Balwy, kiedy się zgiełk bitwy podnosi.”

„Ale ojcowie twoi nigdy samotnie nie siedzieli,” zawołał Lamor z budzącą się dumą.

„Nigdy sami nie siedzieli na brzegach Balwy, kiedy się zgiełk bitwy podnosił. Czy ty widzisz ów grobowiec? moje oczy nie poznają go. Tam

spoczywał ślachtetny Garmallon który nigdy nie ustąpił z bitwy. Przybywaj, mówi on, ty wstawiony w bojach, przybywaj do grobu swoich ojców. Jakże się wstawiłem, Garmallonie! syn mój z boju uciekł!”

„Królu strumienistej Balwy,” rzekł Hidallan z westchnieniem, „po coż dręczysz duszę moję? Ja się nikogo nie zląkłem! Fingal zasmucił się po Komali, i wzbronił Hidallanowi walczyć obok siebie.” Idź do siwych strumieni swojego kraju, i pruchniej tam jak dąb bezlistny, co go wiatry nad Balwę nachyliły, aby nie zazieleniał więcej!

„I powinien-żem był słyszeć,” odpowiedział Lamor; „samotne kroki Hidallana? kiedy tysiące wstawiają się w bojach, on jeden ma siedzieć, przy moich siwych strumieniach? Duchu ślachtetnego Garmallona! Prowadź Lamora na jego miejsce; jego oko ciemne, jego dusza smutna; syn jego stracił sławę.

„Gdzież mam jej szukać, zapytał młodzieniec, ażeby rozradował duszę Lamora? Zkądże mam powracać ze sławą ażeby dźwięk mego oręża pocieszył jego ucho? Jeśli pójdę łanie gonić, moje imię nie zasłynie. Lamor, rad z mego przyjscia na wzgórek, nie pogłaszcze swojemi rękami psów moich. Nie będzie rozpytywał o swoich górach, ani o ciemno śniadej sarnie swoich pustyń!

„Muszę upaść, mówił Lamor, jak dąb bezlistny,

który wyrastał na skale, a burza go wyrwała. Będą widzieć mojego ducha na moim pagórku, pełnego smutku za swoim młodym Hidal-
lanem. Nie skryjecie go, o mgły, kiedy się podniesiecie, nie skryjecie go przed mojem obliczem? Synu mój, pójdź do sali Lamora, gdzie wiszą zbroje ojców. Przynies mi miecz Garmallana; wziął go on nieprzyjacielowi.

„Poszedł, przyniósł miecz ze wszystkimi pasami ugwożdżonemi. Oddał go ojcu. Siwoke-
dziory rycerz spróbował ostrza ręką.

„Zaprowadź me synu, do grobu Garmallona, stoi on pod owem szumiącym drzewem. Wysoka trawa uwiedła; słyszę gwizdzący po niej wietrzyk. W pobliżu szemrze źródło małe, i Balwie odsyła swoje nurty. Tam odpoczne. Południe i słońce naszym łanom przyświeca. Zaprowadził go do grobu Garmallona. Lamor przebił bok syna. Dziś spią razem. Walą się stare ich sale. W południe pokazują się tam duchy; dolina cicha a lud patrzy na miejsce spoczynku Lamora.”

„Założna jest powieść twoja,” rzekł Oskar. „Synu przeszłości. Wzdycha moja dusza za Hidal-
lanem, że upadł we dniach młodości. Pływa on nad puszciami, i błąka się po obcym kraju! Synowie rozgłośnego Morwenu! zbierzcie się do nieprzyjaciół Fingala. Odprawcie noc pieśniami, i obudźcie potęgę Karosa. Oskar idzie do ludów prze-

szłości, do mroków milczącego Ardwen: gdzie ciemni nasi ojcowie siedzą na chmurach, i widzą przyszłą bitwę. Jesteś - że tam, Hidallanie, podobny do pół zgasłego ogniojawa? Przybądź do mnie ze smutkiem, wodzu krętej Balwy!"

Rycerze odeszli z pieśniami. Oskar z wolna wstępował na pagórek. Widma nocy siedziały przed nim po błoniu. Daleki potok słabo mruczał. Czasami po starych murach pogwizd wzdychał. Poł-jasny księżyc mrocznie i krwawo spuszczał się za pagórki. Na błoniu słyszeć przytłumione głosy. Oskar dobył miecza.

„Przybywajcie, duchy ojców!" rzekł rycerz, „wy coście walczyli z królem świata. Opowiadźcie mi sprawy przyszłe i swoje rozmowy na wyżynach, kiedy siedzicie spodem i widzicie swoje syny na polu walecznych!"

Na wezwanie potężnego syna spuścił się Trem-mor ze swego pagórka. Chmura jak kón cudzo-ziemski niosła jego powietrzne członki. Odzież jego była z tumanów Lanu, które ludom śmierć niosą. Miecz jego wpół-zgasły ogniojaw. Oblicze po-tworne i czarne. Trzy razy westchnął nad ryce-rzem, trzy razy nocny wiatr zawył do koła. Wiele było słów jego do Oskara ale w połowie tylko przeszły do naszych uszu; ciemne były jak po-wieści innych czasów, nim światło pieśni weszło. Odpłynął zwolna jak mgła, co znika na świtaja-

cym pagórku. Od tej to chwili, córko Toskara syn mój zaczął być smutny. Przewidział on upadek swojego rodu, dla tego wydawał się niekiedy zamysłony i posępny jak słońce, kiedy przed jego obliczem chmura przeciąga a ono ogląda się na pagórki Kony.

Całą noc przepędził Oskar z ojcem; szary poranek wezwał go nad brzeg Karunu. Zielona dolina otacza tu grobowiec za dawnych czasow usypany. W dali małe wzgórki podnoszą swoje głowy, i najeżają ku wiatrom stare drzewa. Tu siedzieli wojownicy Karosa. Nocą przyszli nad strumień i przy bladym świetle poranka wydawali się jak kłody starych sosen.

Oskar stanął przy grobie, i trzy razy straszliwy głos podniósł. Zabrzmiały do koła echem skaliste pagórki. Zeskoczyła spłoszona sarna. Drżące duchy śmierci uleciały na obłokach. Tak straszny był głos mojego syna, kiedy zwoływał przyjaciół. Tysiąc oszczepow podniosło się do koła; ocknął się lud Karosa. Zkądże, o córko Toskara, zkądże te łzy? Syn mój choć sam, był waleczny. Równał się Oskar niebieskiemu promieniowi: kędy się zwrócił, ludy padały. Jego ręka równa ramieniowi ducha, wyciągnionemu z obłoku; niewidoma jest reszta postaci, ale w dolinie lud umiera!

Syn mój postrzegł zbliżającego się nieprzyja-

ciela; stanął milczący w pomroku siły. „Samże jestem,” rzekł Oskar, „śród tysiąca nieprzyjaciół? Nie jeden tu oszczep, nie jedno posępnie krążące oko. Mamże się cofnąć ku Ardwenowi? A może ojcowie cofali się kiedy? W tysiącu bitew zostawili pamiątkę swojego ramienia. Oskar jak oni musi słynąć. Przybądźcie, posępne duchy moich ojców, i przypatrzcie się moim sprawom w boju! Może upadnę, ale będę sławny, jak pokolenie rozgłośnego Morwenu!”

Stanął, rozparty na swoim miejscu, jak powódź w ciasnej dolinie. Wszczęła się bitwa; padali nieprzyjaciele; zakrwawił się miecz Oskara; Zgiełk doszedł do jego ludu nad Kroną; przybyli równi stu strumieniom. Wojownicy Karosa pierzelieli, a Oskar sam został, równy skale, którą spadające morze odstępilo.

Dumny i ponury Karos przetaczał teraz potęgę wszystkimi biegunami. Ząbłakały się strumyki w biegu, ziemia w około się trzęsła. Od skrzydła do skrzydła rozciągnęła się walka, tysiąc mieczów na raz błysnęło w powietrzu. Ale jakże Ossyanowi bitwy opiewać? Stał moja nie zaśwista już nigdy śród walki. Ze smutkiem spominam dni młodości, i czuję słabość ramienia! Szczęśliwy, kto za młodu upadnie, sławą otoczony. Nie widzi on grobów przyjaciół, nie czuje się słabym naciągnąć łuka siły. Szczęśliwys, Oskarze, pośrodku

szumiącej burzy. Często nawidzasz te pola sławy, gdzie Karos ustąpił przed rozjadłym twoim mieczem.

Ciemność osłania mi duszę, piękna córko Toskara! Nie widzę nad Karunem postaci syna! Nie widzę na Kronie obrazu mojego Oskara! Uniosły go daleko gwizdzące wiatry, a serce ojca ciągle zasmucone!

Ale zaprowadź mię, Malwino, w szelest lasu, w szum potoku. Niech usłyszę łowy na Konie, spomnę sobie dni innych czasów. Daj mi, dziewico, arfę abym jej dotknął kiedy się w duszy pieśń obudzi. Ale bądź blisko dla nauczania się pieśni, a Ossyana przyszłe czasy usłyszają. Kiedyś synowie słabych podniosą głosy na Konie i rzekną patrząc na skały: „Tu Ossyan mieszkał!” Będą się dziwić wodzom przeszłości, ale ich pokolenia nie będzie już w tedy. My tymczasem, Malwino, popłyniemy chmurami na skrzydłach szumiącego wiatru. Czasami głos nasz odezwie się w puszczy; wiatrem skały zaspiewamy.

PRZYPISY.

1. To śpiewak Ryno.

Nie potrzeba brać Ryna Barda, za jedno ze synem Fingala tegoż imienia.

2. Czy rozciąga skrzydła pychy!

Skrzydła rzymskiego orła.

KATLIN Z KLUTY.

WILLIAM E. KILPATRICK

KATLIN Z KLUTY.

Treść.

Wezwanie Malwiny. Poeta opowiada przybycie Katlina do Selmy, z prośbą o pomoc przeciw Dutkarmorowi z Kluty, który zabił Katmola, za niewydanie córki Lanuli. Fingal zostawia wodzom swoim wybór tego kto odbędzie tę wyprawę: udają się oni każdy na swoje wzgórze duchów. Duch Trenmora pokazuje się Ossyanowi i Oskarowi; żeglują oni, i czwartego dnia wysiadają w Inishunie na dolinach Ratkolu, gdzie Dutkarmor założył swoje mieszkanie. Ossyan wysyła do Dutkarmora Barda z oświadczeniem bitwy. Noc. Ossyan zdaje dowództwo Oskarowi, który podług zwyczaju Fingala udaje się przed bitwą na wzgórze nocy. Ze dniem zaczyna się bitwa. Oskar spotyka się z Dutkarmorem. Ostatni zabity. Oskar przynosi Katlinowi puklerz i szyszak Dutkarmora. Katlin odkrywa się że jest przebraną córką Katmola.

Przybądź z nocej straży, samotny promieniu! W okrag zlatują wiatry ze wzgórzów rozgłosnych. Pałają nad stem strumieni moich rumiane

ścieżki umarłych. Oni się weselą na wichrach w nocnej dobie. Czyż niema już radości w pieniach, biała ręko arf Luty? Obudź struny; cofnij mi duszę. Jest ona opadłym strumieniem. Rozlej spiew, o Malwino!

Słyszę cię z mroku na Selmie, ciebie, co samotnie w nocy czuwasz! Czemuż tak długo odmawiałaś pieśni uciśnione duszy Ossyana? Czem jest szum wodospadu dla uszu łowca schodzącego ze wzgórków burzą odzianych: promień słońca płynie rozgłośnym strumieniem, a on słyszy go i otrząsa zroszone kędziory: tem jest głos Luty dla przyjaciela rycerskich duchów. Podnosi się moja pierś wzdęta. Oglądam się na dni minione. Przybądź z nocnej straży, samotny promieniu!

W rozgłosnej zatoce Karmony ujrzelśmy dnia jednego igrający okręt. U wierzchu wisiała rozbita tarcza, sączącą się krwią poplamiona ¹. Z okrętu wyszedł uzbrojony młodzieniec, i niósł przed sobą tępy oszczep. Na zapłakanych oczach rozsypywały się długie, beztadne kędziory. Fingal podał mu konchę króleską. Cudzoziemiec przemówił. »Katmol z Kluty leżał na swojej sali, przy zakrętach ciemnego rodzinnego strumienia. Dutkarmor ujrzał białopiersią Lanul, i przeszył bok jej ojca. W szumiącej kniei były moje kroki. On uciekł nocą. Pomóż Katlinowi pomścić ojca. Szu-

kam ciebie jak promienia w krainie obłoków. Jak słońce, znany jesteś królu rozgłośniej Selmy!

Król Selmy pojrzał dokoła. Powstałiśmy zbrojno przed jego obliczem. Ale któż tarczę podniesie? bo każdy wzywał wojny. Noc się spuściła: odeszliśmy w milczeniu; każdy na wzgórek duchów, gdzie oni we snach przychodzą naznaczyć miejsce w polu. Uderzyliśmy w tarczę śmierci: podnieśliśmy brzęk spiewu. Trzy razy wezwaliśmy duchy ojców. Uśnaliśmy. Przed moje oczy przybył Trenmor, wysoka postać lat innych. Za nim były błękitne jego wojska w pół-dojrzanych szeregach. Zaledwo widziałem ich mgliste rzędy, i posuwanie się ich ku śmierci. Słuchałem: ale żadnego dźwięku. To były kształty marnego wiatru.

Porwałem się ze snu duchów. Gwiżdżący włos mój uleciał na nagłym powiewie. Głucho zabrzmiał na dębie duch ulatujący. Porwałem z gałęzi tarczę. Naraz przybliżył się chrzęst żelaza. To był Oskar Legu², Ujrzał on swoje ojce.

„Jak przelot wiatru po zbiegających falach; tak bezpiecznie będzie pęd mój przez ocean, do siedliska ni-przyjaciół. Widziałem umarłych, ojcze! Moja dusza powstaje. Moja sława jaśnieje, jak smuga światła na obłokach, kiedy szerokie słońce przechodzi, rumiany wędrowiec powietrza.”

„Wnuku Branny, rzekłem: seniam Oskar spotka się z wrogiem. I ja pójde przez ocean, do lesistego siedliska rycerzy. Puszczajmy się, synu, jak orły ze skały; kiedy rozwiną szerokie skrzydła na strumieniach wiatru!” Rozpuściliśmy żagle w Karmunie. Widać było moją tarczę ze trzech okrętów, kiedy upatrywałem nocnej Tonteny, pałającej chmur wędrownicy. Cztery dni okrażały nas wiatry. Wystąpił Lumon we mgle. Wiatr był we stu jego lasach. Promień słońca rysował niekiedy mrocznej jego boki. Białe, zapienione strumienie spadały z rozgłośnych skał jego.

Pomiędzy pagórkami wita się zielona, cicha łąka z rodzinnym modrym strumieniem. Tam, wśród kołyszących się dębów było mieszkanie dawnych królów. Ale milczenie od wielu lat ciemnych osiadło trawiasty Ratkol: bo ród rycerzy poległ na wdzięcznej dolinie. Był tam Dutkarmor ze swoim ludem, ponury jeździec fali. Tontena skryła swoją głowę w niebiosach. On zwinął białopiersi żagiel. Jego droga idzie na wzgórza Ratkolu, do łoża sarn. Przybyliśmy. Wysłałem Barda z pieśnią aby wyzwał króla do walki: Dutkarmur z radością go słuchał. Dusza tego króla była promieniem ognia; promieniem ognia w łonie nocy zadymionym, niespokojnym, zmiennym.

Ciemne były sprawy Dutkarmora, choć ramie jego mocne.

Przyszła noc z chmur nawiała. Siedzieliśmy przy promieniach dębu. W oddaleniu stał Katlin z Kluty. Widziałem zmierną duszę cudzoziemca. Jak cienie płyną nad trawiastem polem tak się zmieniały policzki Katlina. Piękny on był w kędziorach, które Ratkolu wiatr podnosił. Nie wchodziłem z mojami słowami do jego duszy. Każałem podnieść pieśni.

„Oskarze Legu, rzekłem, niech tajemne w zgórze do ciebie przez noc należy. Uderzaj w tarczę, jak król Morwenu. Ze dniem pójdiesz do boju. Ja ze skały będę patrzył, Oskarze, na ciebie w groźnej postaci do boju wstępującego, jak zjawisko ducha między burzami, które podnosi. Na co obracam oczy na zmierzchłe czasy przeszłości zaczem pieśń powstała, jak nagle porwanie się wiatru? Ale mienione lata, odznaczyły się potężnymi czynami. Jak nocny szereg bałwanów pogląda ku promiennej Tontenie; tak my obróćmy oczy na Trenmora, ojca królów ³¹!”

„Szeroko po rozgłosnych polach Karachy rozlał Karmal swoje pokolenia. Były one ciemnymi szeregami fali. Siwowłose Bardowie szli przed nimi, jak piana na fal obliczu. Zapłomienionem okiem rozżarzali bitwę. Nie sami byli skał mieszkańcy; był tam syn Lody; głos wywołujący duchów ze wzgórza

w rodzinnym ponurym kraju. Mieszkał on w Lochlinie, na wzgórzach wśród bezlistnych lasów. W pobliżu wznosiły się głowy pięciu kamieni. Głośno szumiał gwałtowny jego strumień. Często on podnosił głos ku wiatrom, kiedy ogniojaw rysował nocne ich skrzydła: kiedy księżyc ciemno-szaty zataczał się za wzgórze. Wysłuchiwały go duchy! Przybyły ze dźwiękiem orlich skrzydeł; kierowały przed króla mężów bitwą na polu.

Ale Trenmor nie zwrócił się od bitwy. Naciskał ją naprzód. W jego ciemnych szeregach był Tratal, jak wschodzące światło. Zmierzchno; syn Lody wylał na noc swoje hasła. Ale nie słaby przed tobą, synu innych krain. Wtedy zaczął się spór królów pod w zgórzem nocy; ale łagodny, jak dwa letne wiatry, dmuchające po jeziorze lekkimi skrzydłami: Trenmor ustąpił swojemu synowi; bo słynęła już królewska sława. Tratal poszedł przed ojcem: a nieprzyjacielem na rozgłośniej Karasze upadli. Minione lata mój synu, odznaczyły się potężnemi czynami."

Wstało w obłokach światło wschodu. Wyszedł wróg zbrojny. Zakłuciła się walka na Ratkolu, jak szum strumienia. Patrz na walczących królów! Spotkali się przy dębie. Zniknęły ciemne postacie w błyskach stali; takie jest spotkanie się ogniojawów podczas nocy w dolinie; pryska dokoła czerwone światło, a ludzie burzę przewidują.

Dutkarmor leży we krwi! Zwyciężył syn Ossyana. Nie próżnował on w boju, Malwino, ręką arfy!

Nie było w polu kroków Katlina. Cudzoziemiec stał nad ustronnym strumieniem, gdzie piany Ratkolu okrywały umśzone głowy. Nad nim chyliła się gałęzista brzoza, i sypała wiatrom liście. Przewrócony oszczep Katlina trącał niekiedy strumień. Oskar przyniósł puklerz Dutkarmora; i jego szyszak z orłem skrzydłem. Położył go przed cudzoziemcem, i temi słowy przemówił: „Polegli nieprzyjaciele twojego ojca. Leżą na polu duchów. Wróciła sława do Morwenu, jak zrywający się wietrzyk. Czemużes posepny, wodzu Kluty? Jestże tutaj przyczyna smutku?”

„Synu Ossyana arf, moja dusza zamierzchna smutkiem. Widzę zbroje Katmola, które on w boju nosił. Weź ten puklerz Katlina, zawieś go na salach Selmy; ażeby przypominał niepokieszonego w dalekiej ziemi.” Zdjęła z białej piersi puklerz. To było plemię króla; pulchnoreka córka Katmola z nad strumienia Kluty. Dutkarmor ujrzał jasność jej na salach, i przybył nocą do Kluty. Spotkał się z nim Katmol w boju, ale upadł. Trzy dni mieszkał wróg z dziewczycą. Czwartego ona uciekła we zbroi. Przypomniła sobie ród królewski, i uczuła rwącą się duszę.

Na coż, o dziewico Toskara z Luty, na coż ci opowiadać, jak Katlin poległa? Grób jej

na szumiącym Lumonie, w dalekiej ziemi. Blisko niego są kroki Sulmalli pędzącej dni smutku! Spiewa ona córce cudzoziemca, i dotyka posepnej arfy!

Przybądź z nocnej straży, Malwino, samotny promieniu!

PRZYPISY.

- ¹ W górze wisiała rozbita tarcza sączącą się krwią poplamioną.

Z takimi znakami przybywał, kto żądał pomocy. Proszący trzymał w jednej ręce skrwawioną tarczę, w drugiej złamany oszczep, pierwsza była godłem śmierci jego przyjaciół, druga zwiątpiałego położenia.

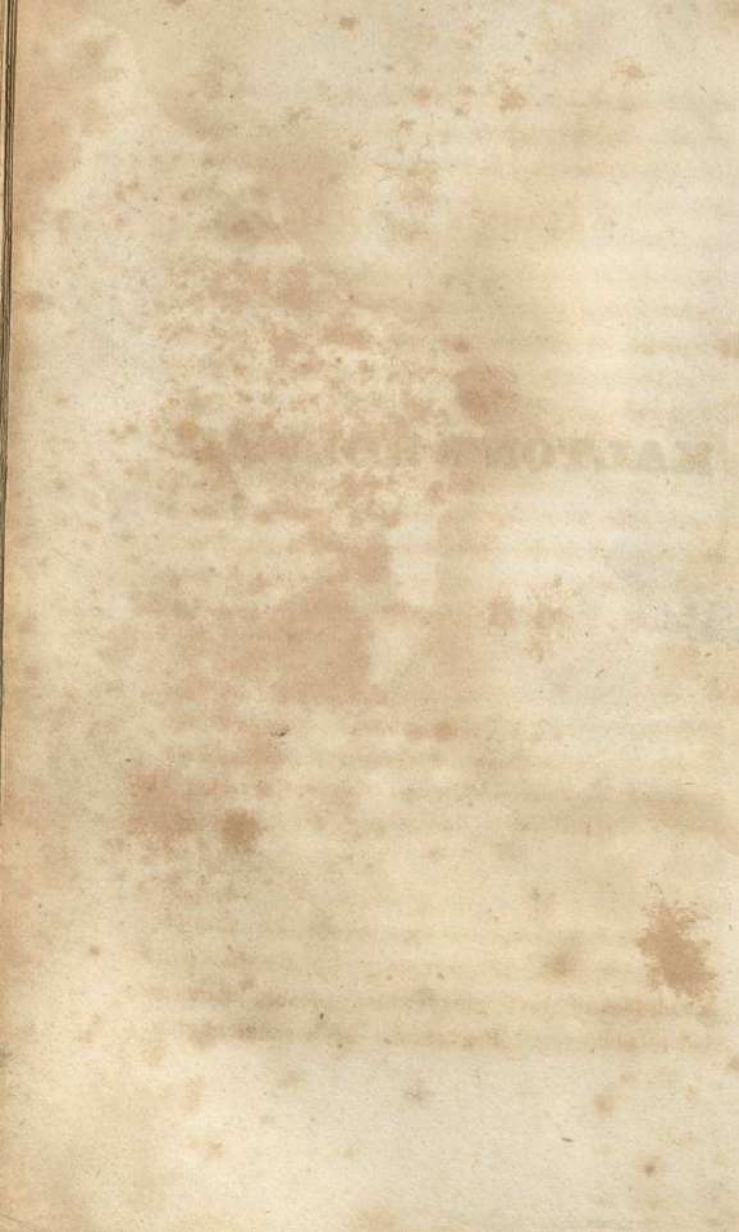
- ² To był Oskar Legu.

Tu Oskar zowie się Oskarem Legu, od swojej matki córki Branny, który był potężnym wodzem na brzegach tego jeziora.

- ³ Tak my obromy oczy na Trenmora, ojca królów.

Cały ten ustęp odnosi się do wojen Trenmora z Druidami, i ich upadku. Według dawnych Poematów Druidowie udawali się nieraz o pomoc do królów Skandynawii. Między posilkującymi znajdował się i czarownik, zwany przez Ossyana synem Lody.

KALTON I KOLMAL.

KALTON I KOLMAL.

T r e ś ć.

Wstęp tej powieści zwrócony do jakiegoś Chuldaera czyli pustelnika, w którym Makferson domysla się chrześcijańskiego missyonarza. Treść jej następująca.

Za czasów Fingala żyło w ziemi Bretonów dwoje książąt: Duntalmo nad Teutą, i Ratmor nad Klułą. Ratmor słynął przez ślacheć i gościnność, Duntalmo z dumy i okrucieństwa. Podczas jednej uczty Duntalmo zamordował Ratmora, zagarnął jego posiadłości, i wziął na wychowanie dwóch jego synów Kaltona i Kolmara. Kiedy ci doszli męskiego wieku, a Duntalmo postrzegł że mają zamiar pomścić śmierci swojego ojca, natychmiast rozkazał ich uwięzić w osobnych jaskiniach nad Teutą. Jego córka Kolmal, kochała skrycie Kaltona, i umyśliła go ucałować. Przyszła do niego nocą, rozwiązała jego kajdany, i uciekła z nim do Fingala. Fingal posłał Ossyana z wojskiem na uwolnienie Kolmara. Duntalmo wystąpił, i, kiedy Teuta rozdzielała dwa wojska, zabił Kolmara w oczach brata. Nazajutrz Duntalmo wstąpił do boju, i padł pod mieczem Ossyana. Kalton połączył się z Kolmalą, i objął rządy swojej ojcowizny. Ossyan do Morwenu powrócił.

Wdzięczny jest głos twojej pieśni, samotny skał mieszkańcze! Przychodzi on z szumem stru-

mienia, wzdłuż wąskiej doliny. Océca moję duszę o cudzoziemce! wśród mojej sali. Wyciągam rękę moję do oszczepa, jak za dni innych lat. Wyciągam rękę lecz ręka słaba; a westchnienia piersi coraz liczniejsze. Nie chcesz — że, synu skał, posłuchać pieśni Ossyana? Dusza moja pełna jest innych czasów — powracają uciechy mojej młodości! Tak się pokazuje słońce na zachodzie, kiedy blask jego kroków długo się krył za chmurą; zieleniejące wzgórza podnoszą uroszone głowy; błękitne strumienie igrają po błoniu. Sędziwy rycerz objawia się na lasce, a siwe jego kędziory błyszczą promieniem!

Czy widzisz, synu skał, tarczę na sali Ossyana? Poznaczona jest krysami walk, zagasł blask jej grzbietu. Tarczę tę nosił wielki Duntalmo. Wódz strumienistej Tenty. Duntalmo nosił ją do boju, nim poległ pod mieczem Ossyana.

Posłuchaj, synu skał, innych lat powieści.

Ratmor był wodzem Kluty. Słaby mieszkał w jego salach. Drzwi Ratmora zawsze były otwarte, uczta zawsze gotowa. Synowie obcych przybywali i błogosławili ślachtetnego wodza Kluty. Bardowie śpiewali i uderzali w arfy; a radość jaśniała na twarzach zasepionych. Przybył we swojej dumie Duntalmo, i wyzwiał Ratmora do walki. Wódz Kluty zwyciężył: ocknęła się wściekłość Duntalmy! Nadszedł w nocy z wojownikami — po-

teżny Ratmor upadł. Upadł na swoich salach, gdzie tak często zastawiał ucztę dla obcych!

Kolmar i Kalten, synowie wozokotczego Ratmora, byli młodzi, i przybyli z uciechą młodości do sali swojego ojca; zobaczyli go we krwi, i łzy puściły się z ich oczu. Dusza Duntalmy zmiękła na widok dzieł młodości. Zaprowadził je do murów Aleuty tu rośli oni w domie nieprzyjaciela. Naciągali łuki w jego obecności, i wychodzili z nim do boju. Widzieli jednak połamane mury swoich ojców, i cierni zieleniący się na salach. Skrycie łzy ich płynęły, niekiedy zasepiały się ich oblicza. Duntalmo postrzegł ich smutek, a posępna jego dusza śmierć im zamierzyła. Zamknął ich we dwóch jaskiniach na rozgłośnym brzegu Teuty. Nie dochodziły tam promienie słońca ani nocą niebieski księżyc. Syny Ratmora siedziały w ciemnościach, i widziały śmierć przed sobą. Mleczkiem płakała córka Duntalmy, pięknowłosa, błękitnooka Kolmal. Jej oczy skrycie przypatrywały się Kaltonowi, a dusza jej miłość ich uczuła. Drżała o swego rycerza, ale coż Kolmal może pomóc? Jej ramię nie dźwiga oszczepa; miecz nie dla jej boku zrobiony. Biała pierś nie uderzała nigdy pod pancerzem. Oczy jej nie były nigdy postrachem rycerzy. Coż ty możesz zrobić, o Kolmalu, dla ginących książąt? Chwiały się jej kroki; w nieładzie były włosy; oczy dziko z po za łez jaśniały!

Poszła nocą do sali, i nadobną postać odziała zbroją; zbroją, młodego rycerza, który poległ w pierwszej ze swoich bitew. Weszła do jaskini Kaltona, i zdjęła więzy z rąk jego!

„Wstań, synu Ratmora, rzekła, wstań; noc jest ciemna. Pozwoli nam uciec do króla Selmy, wodza upadłej Kluty! Jestem synem Lamgala, który mieszkał na salach twojego ojca. Posłyszałem o twojem ciemnem mieszkaniu w jaskini, i podniosła się we mnie dusza. Wstań, synu Ratmora wstań noc jest ciemna!”

„Wdzięczny głosie,” wódz odpowiedział, „czy z chmury przybywasz? Często we snach Kaltona stają duchy jego ojców; bo oczom jego odjęte słońce a dokoła sama ciemność. Czy jesteś synem Lamgala, wodza, którego tak często widywałem w Klucie? Ale ja miałbym uciekać do Fingala, a mój brat Kolmar ginie tutaj? Ja do Morwenu miałbym uciekać, a noc ogarnia rycerza? Nie! synu Lamgala, daj mi ten oszczep. Kalton obroni swojego brata!

„Tysiąc wojowników” odpowiedziała dziewczyna, otacza swojemi oszczepami wozokotezego Kolmara. Czyż podola Kalton tak wielkiemu wojsku? Uciekajmy do króla Morwenu, on z wojną tu przybędzie. Jego ramię rozciąga się nad nieszczęśliwymi, a blask jego miecza czuwa nad niemocnym! Wstań, synu Ratmora, nocne cie-

nie upłyną! Duntalmo dostrzeże twoich kroków na morzu, a ty upadniesz w swojej młodości!”

Z westchnieniem powstał rycerz, płyną mu łązy po Kolmarze. Przybył z dziewicą do sal Selmy; ale nie wiedział, że to była Kolmał. Szyszak zakrywał miłe jej oblicze; a jej pierś biła pod stałą. Fingal powrócił z łowów, i zastał nadobnych cudzoziemców. Na sali konch równi byli dwom promieniom światła.

Król wysłuchał smutnej powieści, i dokoła wzrokiem potoczył! Tysiąc rycerzy powstało przed nim, żądając wojny z Tentą. Przyszedłem z pagórka ze swoim oszczepem, radość walki ocknęła się w mojej duszy; przed swoim ludem przemówił król do Ossyana:

„Synu mojej siły,” rzekł on, „weź oszczep Fingala, i pójdz nad szumiący strumień Tenty, i wyzwól wozokotczego Kolmara. Niech twoja sława pójdzie przed tobą, jak łagodny wietrzyk, aby dusza moja ucieszyła się synem który sławę naszych ojców odnawia! Ossyanie! w bitwie bądź nawałnicą, ale łagodnym, kiedy się nieprzyjaciół poddaje. Tak się podniosła moja sława, o mój synu! bądź - że jak wódz Selmy! Kiedy pyszny wchodzi na moje sale, nie widzi go moje oko, ale moje ramię rozciąga się nad nieszczęśliwymi. Mój miecz broni słabych!”

Ucieszyły mię słowa króleskie. Wdziałem

dźwięczną zbroję. Przy moim boku stanął Diaran i Dargo, król oszczepów. Trzystu młodzieńców poszło za nami, a obok mnie nadobni cudzoziemcy. Duntalmo posłyszał zgiełk naszego pochodu. Zgromadził potęgę Teuty. Stanął ze swoim wojskiem na jednym pagórku. Równi oni byli skałom od piorunu skruszonym, kiedy ich drzewa bezlistne i poderwane pochyła się, a strumienie zaleją ich doliny.

Przed ponurym nieprzyjacielem wił się, w całej okazałości strumień Teuty. Wystąpiłem Barda do Duntalmy, aby mu zapowiedział walkę na błoni; ale on uśmiechnął się w ponurej pysze. Niespokojne jego wojsko mąciło się na wzgórzu; jak chmura gór w której łonie burza szaleje, a ciemność każdy jej bok kędzierzawi. Przynieśli Kolmara nad brzeg Teuty, skrzepowanego tysiącem wieżów. Wódz był smutny, jednak okazały. Oko jego było na jego przyjaciółach, bośmy we zbrojach stali; ale między nami płynęły fale Teuty. Przyszedł Duntalmo i przeszył oszczepem bok rycerza. Upadł we krwi na brzegu, słyszeliśmy stęk jego przytłumiony.

Kalton rzucił się w strumień; skoczyłem z oszczepem. Pokolenie Teuty upadło przed nami. Spadła noc. Duntalmo spoczął na skale, wśród starego lasu. W piersi jego gorzała wściekłość ku wozokotczemu Kaltonowi. — Lecz Kalton stał we

smutku, i żałował poległego Kolmara — Kolmara — co upadł w młodości, zanim się podniosła jego sława. Kazałem podnieść pieśni narzekań, dla pocieszenia smucącego się wodza. Ale on stał pod drzewem, i często ciskał swój oszczep na ziemię. Blisko niego, wilgotne oczy Kolmali zachodziły skrytymi łzami, — przewidywała, że Duntalmo, lub walczący wódz Kluty poledz musi.

Noc w połowie upłynęła; milczenie i mrok okrywały pole. Sen spoczywał na oczach rycerzy; ucichła niespokojna dusza w Kaltonie. Przez pół zamknął oko; ale nie ucichł w jego uchu pomruk Teuty. Błady, i wskazując na swoje rany, przyszedł duch Kolmara; nachylił głowę ku rycerzowi, i słaby głos podniósł: „Czy syn Ratmora zasypia, a brat jego leży? Czy nie wyruszymy na łowy, razem? Czy nie pogonim ciemnośniadego jelenia? Nie był Kolmar zapomniany aż poległ — aż śmierć zdretnięła jego młodość. Leżę ja błady pod skałami Lony. O Kalthonie, wstań! Nadchodzi poranek ze swojemi promieniami, Duntalmo będzie bezczęścił poległego!”

I zniknął w burzy. Budzący się Kalton ujrzał kroki jego odchodu. Rzucił się ze dźwiękiem swojej stali, i nieszczęśliwą Kolmalę obudził. Szła ona za swoim rycerzem, wśród nocy, trzymając oszczep podniesiony. Przybywszy Kalton pod skały Lony,

znalazł tam poległego brata. Wściekłość ocknęła się w jego piersi, rzucił się na nieprzyjaciół. Powstały jęki śmierci. Otoczono zewsząd wodza. Związano go i zaniecono do ponurego Duntalmy. Podniosły się radośne krzyki, aż zabrzmiały wzgórza nocy.

Rzuciłem się na ten odgłos i porwałem oszczep ojców. Przy moim boku stanął Diaran, i młodzieńcza siła Dargi. Brakowało wodza Kluty. Zasmuciły się nasze dusze. Złakłem się utraty swojej sławy. Ocknęła się we mnie pycha waleczności.

„Syny Morwenu,” zawołałem, nie tak walczyli nasi ojcowie. Nie spoczęli oni na obcych polach, aż nieprzyjaciół upadł. Moc ich była jak orzeł niebieski, ich sława żyje w pieśniach. Ale nasz lud upada powoli. Sława nasza odstępować nas poczyną. Coż powie król Morwenu, że Ossyan nie zwycięża w Teucie? Naprzód, we zbrojach, wojownicy, za dźwiękiem pędu Ossyana. Nie powróci on bez sławy do dźwięcznych murów Selmy!”

Ocknął się poranek na błękitnych nurtach Teuty. Kolmał stanęła przedemną we łzach. Opowiedziała o wodzu Kluty, a oszczep trzy razy wypadł jej z ręki. Zapalił się gniew mój ku cudzoziemcowi, bo dusza moja drżała za Kaltonem.

„Synu słabej ręki,” rzekłem, „czy wojownicy Teuty łzami walczą? Nie otrzymamy pola

narzekaniem, ani dusza wojownika nie mieszka w westchnieniach! Idź na dzika Karunu, albo do kochanych trzód Teuty. Ale, zruci tę zbroję, synu bojaźni; jakież wojownik może w niej do boju wystąpić!”

Zerwałem pancerz z jej barków — pokazała się pierś białosnieżna. Spłonione oblicze ku ziemi się nachyliło. W milczeniu patrzyłem na wodza. Oszczep wypadł mi z ręki, westchnienie z piersi się wydobyło; lecz kiedy imię dziewicy usłyszałem, łzy mi popłynęły; pobłogosławiłem miły promień młodości, i rozkazałem bitwę zacząć. Na cóż, o synu! skał, opowiadać ma Ossyan, jak pomarli wojownicy Teuty? Zapomniani są we własnym kraju, niema już ich grobów na błoni!

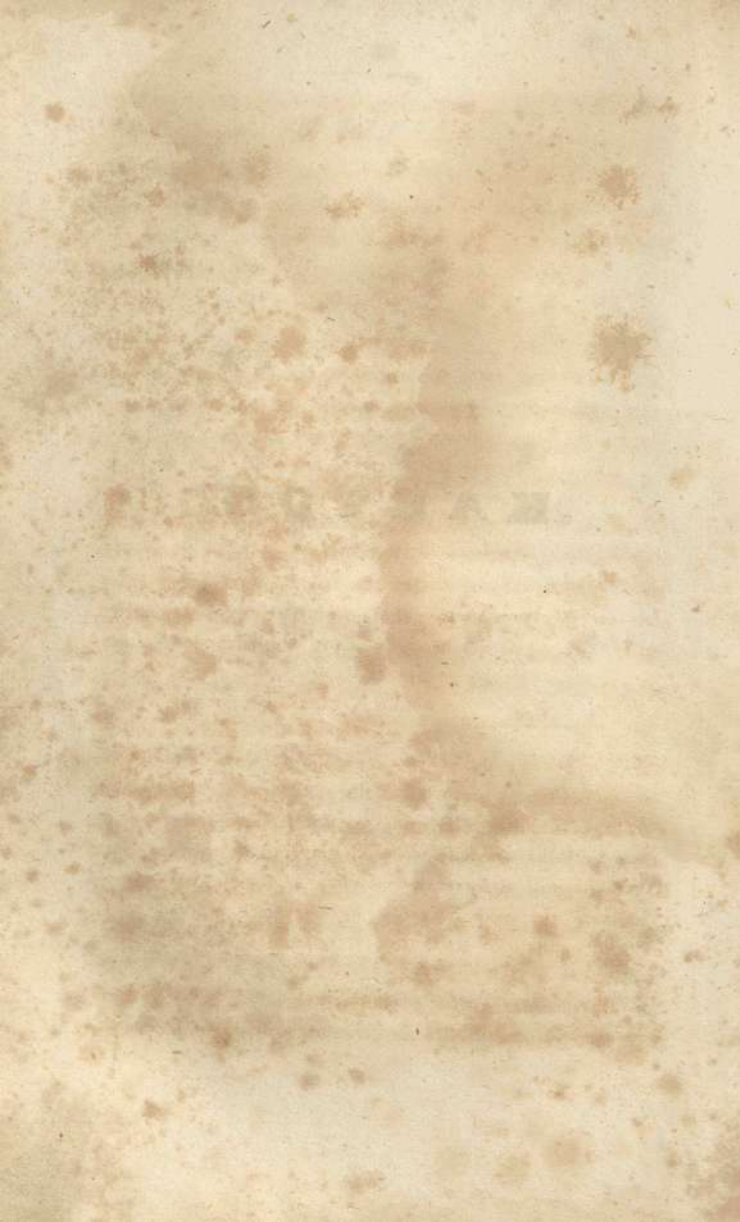
Przychodzą lata ze swojemi burzami, rozsypują się zazielenione groby; zaledwie pokazują grób Duntalmy, a raczej miejsce, gdzie poległ od dzidy Ossyana. Może jaki siwy wojownik, wpół-ciemny ze starości, opowiada, podczas nocy przy dębie płomieniącym się na sali, wnukowi swojemu moje czyny, i wypadek ponurego Duntalmy. Oblicze młodzieńca pochyla się na stronę ku jego głosowi. W jego oczach żarzy się zdumienie i radość! Znalazłem Kaltona przywiązanego do dębu. Miecz mój rozciął więzy jego rąk. Oddałem mu białopiersią Kolmal; pozostali w salach Teuty, a Ossyau do Selmy powrócił.

P R Z Y P I S Y.

¹ Wozokotczy.

Jeżdżący wozem. Królowie tylko i wodzowie pokoleń wyjeżdżali w owym czasie do bitwy na wozach; ztąd Ossyan dodaje im często przymiotnik jeżdżący wozem. Kotczy jest dawny nasz wyraz, to samo co powozowy. Znaleść go można w Kochanowskim.

KARTON.

KARTON.

T r e ś ć.

To Poema nosi w orginalie tytuł: *Pocma pieśni*. Liiryczne jego zakończenie należy do miejsc najwznieściejszych, jakie w dawnych poezyach napotkać można.

Dla zrozumienia tej powieści musimy dać następne historyczne objaśnienie. Klessamor, wój Fingala, był pewnego razu zapędzony przez burzę na rzekę Klutę (Clyde) i wylądował w Balklucie, grodzie ulsterskim, gdzie go Reutamir, tamieczny wódz, uprzejmie podejmował. Klessamor zakochał się w jedynaczce jego, Moinie, i dostał ją za żonę. Inny wódz Reuda, starał się także o Moinę, posprzeczał się przez nią z Klessamore, zwiódł z nim walkę i zginął. Otoczyli go towarzysze Ready w tak przemagającej siłę, że się musiał ocalić ucieczką do rzeki, a potem na swój statek. Napróżno usiłował przez kilka nocy, dostać się do brzegu, i zabrać z sobą małżonkę — burza zapędziła go na głębię. Moina urodziła syna, i umarła ze smutku. Reutamir nazwał dziecko Kartonem, i wychował go na dziedzica po sobie. Karton był jeszcze małym kiedy Fingal opanował Balklutę: Reutamir zginął, Kartona uniesiono, a Balkluta zgorzała.

Karton dorostszy postanowił zemścić się na Fingalu śmierci dziadka, i zniszczenia rodzinnego, i wysa-

dził na brzeg Morwemu swoje wojska. To wylądowanie jest przedmiotem poematu.

Karton, szczęśliwy z początku w bitwie, upadł z ręki własnego ojca, który, dowiedziawszy się z ust Kartona o imieniu jego matki, skonał z żalu na synowskich zwłokach.

Powieść przeszłości! Czyny ze dni lat innych!

Szemranie twego strumienia, o Loro, wraca mi spomnienie przeszłości. Szum twoich lasów, Garmalarze, luby jest mojemu uchu! Widzisz ty, Malwino, tę skałę i jej wierzchołek wśród błonia? Trzy stare sosny wiszą z jej oblicza; przy jej nogach zieleni się niska płaszczyna. Na niej rosną skalne kwiaty, i powiewają w wietrze białemi główkami. Samotny osot potrząsa starą bródką. Dwa kamienie, do połowy zapadłe, wytykają umśnione głowy. Górny dzik unika tego miejsca; bo ujrzał siwego ducha, który tam czuwa. O Malwino! w tym niskim wąwozie mocarze leżą!

Powieść przeszłości! Czyny ze dni lat innych!

Ktoż to przybywa z kraju obcych, otoczony tysiącami? Promień słońca rozlewa przed nim pątający strumień; powiew jego pagórków spotyka jego włosy! Oblicze jego odwrócone od bojów.

Spokojny on jak promień wieczorny cò z zachodniego obłoku świta nad milczącą doliną Kony! Któż to jeśli nie syn Komhala, król potężnych czynów! Patrzy wesoło na swoje wzgórza, i każe się podnieść tysiącom głosów!

„Przypłynęliście na wasze pola syny dalekiej ziemi! Król świata siedzi na sali, i słyszy o ucieczce swojego ludu. Podnosi palające oko dumy, i chwyta za miecz przodków. Przypłynęliście na wasze pola, syny dalekiej ziemi!”

Takie były słowa Bardów, gdy przybywali do sal Selmy. Tysięczne światła z kraju obcych, palają pośrodku ludu. Dokoła zastawiono ucztę, noc na uciezce spływała. „Gdzie jest zacny Klessamor?” pytał się pięknokędziory Fingal, gdzie jest brat Morwy w godzinie mojej radości? Żałobne on przeżył i posępne dni na rozgłosnej dolinie Lory. Ale patrz schodzi ze wzgórza podobny do rumaka w całej jego okazałości, który w powiewie szuka swoich towarzyszy, i wysoko do wiatru potrząsa dumną grzywą! Pozdrowienie twojej duszy, Klessamorze! Czy dawno z Selmy?”

Czy śród sławy, rzecze Klessamor, wódz powraca? Taką była sława Komhala w bitwach jego młodości! Często my przez Karun do kraju obcych przechodzili, a miecze nasze nasyczone krwią powracały — Król świata niemógł się

cieszyć! Dla czegoż spominam czas moich bitew? Włos mój pomieszał się ze siwizną; ręka łuku zapomniła natężyć; lżejszego miecza potrzebuje. O gdybym mógł powrócić tę radość kiedy, na pierwszej uczcie ujrzałem dziewicę białopiersią córkę cudzoziemca, Moinę z modremi oczyma!

„Opowiedz nam,” rzecze potężny Fingal, „dzieje twoich dni młodych. Zgryzota, niby chmura na słońcu zasępiła dusze Klessamora: smutne są dumy twoje, i samotne na brzegach szumiącej Lory. Opowiedz nam zgryzotę młodości, niepokój dni twoich!”

Było to w dniach pokoju, odpowiedział wielki Klessamor. Na lekkim okręcie przybyłem do wieżastych murów Balkluty. Za zagleem wyły wiatry, a strumienie Kluty przyjęły okręt czarnopiersi. Trzy dni bawiłem na salach Reutami-ra i postrzegłem jego córkę, jasny promień. Obchodzono uciechę konch, i stary rycerz oddał mi piękną. Piers jej była jak piana na fali, a jej oczy jak światłe gwiazdy. Jej włosy czarne, jak krucze skrzydła, a dusza ślachetna i łagodna. Wielką była moja miłość dla Moiny. Moje serce rozptywało się ze szczęścia.

Przybył syn cudzoziemca, wódz który kochał Moinę. Waleczne były jego słowa na sali, i często dobywał w polowie miecza.

»Gdzież jest, mówił on, potężny Komhał, niezmordowany wędrowiec dolin? Czy z wojskiem do Balkluty idzie, że Klessamor tak śmiały?» — Wojownikowi, odpowiedziałem, dusza moja goreje własnym ogniem. Bez trwogi stanę wśród tysięcy, chociaż Komhał daleko! Cudzoziemcze! waleczne twoje słowa, bo niema nikogo przy Klessamorze; ale miecz drży przy boku, i pragnie w dłoni zaświtać. Nie spominaj więcej Komhała, synu wijącej się Kluty.

Ocknęła się pycha jego siły — złożyliśmy się — upadł od mego miecza. Brzegi Kluty posłyszały jego upadek; tysiąc oszczepów błysnęło do koła. Walczyłem. Cudzoziemcy przemogli. Wskoczyłem do strumienia Kluty. Biały mój żagiel podniósł się na falach; krążyłem po modrem jeziorze. Moim przybyła do brzegu i patrzała ku mnie czerwonymi od łez oczami! Rozpuszczone jej kędziory pływały z wiatrem. Zdaleka słyszałem narzekające jej wołanie. Często zwracałem okręt, ale wiatr wschodni przemagał. Nie widziałem już więcej ani Balkluty, ani ciemnokędziorej Moiny. Umarła w Balklucie. Widziałem jej ducha. Poznałem go, kiedy wśród ciemnej nocy przesuwiał się w szemranii Lory; wyglądała jak młody księżyc, kiedy patrzy przeze mgły natłoczone; kiedy niebo sieje płatkami śniegu, a świat milczący i pochmurny.

„Podnieście Bardowie,” rzekł potężny Fingal, „chwałę nieszczęśliwej Moiny! Wezwijcie pieśniami jej ducha na nasze wzgórki, aby odpoczęła z krasawicami Morwenn, słonecznemi promieniami dni innych, weselem rycerzy przyszłych!”

Widziałem twoje mury, Balkluto, ale zniszczone i puste. Ogień szumiał po salach. Nie słyszeć było głosów ludu.

Strumienie Kluty zgubiły pod upadłemi murami swoje łożo. Tylko tam oset pochylał samotną głowę. Zburzone mieszkanie Moiny; a milczenie w domie jej ojców! Podnieście Bardowie pieśń żaloby nad ziemią obcych! — Wprawdzie przed nami oni upadli — jeden dzień — i my także upaść musimy! O na coż budujesz salę, synu dni ulotnych!

Dziś jeszcze pogładasz z wież twoich, ale — trochę lat — a przyjdzie burza od puszczy, i po próżnym podworec zawyje, i zagwiżdże na tarczy wpół zbutwiałej.

Niech idą burze od puszczy, a nasza sława niechaj za dni naszych wschodzi. — Moje bitwy są pomnikiem mojego ramienia. W pieśni Bardów imię jest moje!

„Podnieście pienia, napełniajcie konchy; niech radość zabrzmie po sali. Jeśli ty, o słońce niebieskie, także się zestarzejesz, jeśli także

przeminiesz, o światło potężne, jeśli blask twój, tak znikomy jak Fingal — to nasza sława przetrwa twoje promienie.”

Taka była pieśń Fingala we dniach uciechy! Tysiąc Bardów pochyliło się na siedzeniach, aby słyszeć głos króla. Równał się on dźwiękom arfy przy lekkim wiosennym powiewie. Miłe były twoje dumy Fingalu! Czemuz Ossyan niema mocy twojej duszy? Ale ty sam, ojciec mój, stoisz, i któż może wyrównać królowi Selmy? Przesunęła się noc na śpiewach; ranek z radością powrócił. Góry wyjrzały szaremi głowami, uśmiechnęło się błękitne oblicze oceanu. Koło dalekiej skały wiadać było kołyszące się białe fale. Powoli wstawał tuman z jeziora i przesunął się w kształcie starca po milczącym błoni. Ogromne jego członki nie ruszały się w stapaniu; duch płynął wdzięcznem powietrzem.

Wszedł na salę Selmy, i rozplynał się krwawym deszczem. Sam król tylko postrzegł widziadło, i odgadł śmierć ludu. Milcząc wszedł do sali, i wziął oszczep ojców. Na jego piersi chrząstkał pancerz. Wokoło skupili się rycerze. W podziwieniu patrzali na siebie, i śledzili wejście Fingala. Ujrzeni na jego obliczu bitwę; na jego oszczepie śmierć walczących! Ich barki tysiąc tarcz na raz uchwyciły; tysiąc mieczów dobyto! Roziskrzyła się sala Selmy — powstał szczepek oręża — szare

psy zawyły! Wodzowie ani jednego słowa nie wymówili; każdy zważał na oczy króla; i w połowie podniósł oszczep!

„Syny Morwenu, zaczął król, nie czas napępniać konchy. Blisko nas chmurzy się bitwa; nad krajem śmierć wisi. Życzliwy duch ostrzegł Fingala o nieprzyjacielu. Synowie obcych przybywają od ciemno - nurtego morza. Dla tego z wody powstało hasło posępnych przygód Morwenu. Niech każdy potrząśnie ciężką dzidę; niech każdy opasze się mieczem ojców. Niech czarne szyszaki podniosą się na wszystkich głowach; niech pancerze zewsząd zaświecą. Gromadzi się bitwa jak burza; w krótko usłyszymy ryk śmierci!”

Stapał bohater przed wojskiem niby chmura przed łoną ognia, co się objawia na nocnem niebie, a żeglarze przewidują nawałnicę. Stanęli na wzniosłej Kony równinie, widzi ich białopiersia dziewczica, podobnych do boru; przeczuwa zgon swojego młodzieńca; kląć pozióra na morze — łudzi ją wał białawy, bierze go za daleki żagiel, i łza na jagody jej spłynęła. Nad morzem podniosło się słońce, widzimy oddaloną flotę. Nadchodzi podobna mgie morskiej, i młodź swoją na ląd wysadza. Wódz ich był między nimi, jak jeleni wśród trzody. Tarcza jego nabita złotem; pyszne było stąpanie króla oszczepów. Szedł ku Selmie, a jego tysiące szły za nim.

„Ullinie,” rzekł Fingal: „idź do króla mieczów z pieśnią pokoju. Powiedz mu, żeśmy potężni w boju, że liczne są duchy naszych nieprzyjaciół! Ale że sławni są ci którzy w mojej sali biesiadują, którzy oglądają zbroję moich ojców; dziwią się jej syny cudzoziemców, i błogosławią przyjaźń z pokoleniem Morwenu; bo daleko słynie imię nasze. Królowie świata drżą wpośrodku wojsk swoich!”

Odszedł Ullin z pieśnią. Fingal spoczywał na oszczepie; przypatrywał się potężnemu nieprzyjacielowi w jego zbroi, i błogosławił syna obcych: „Jaki okazały syn morza” mówił król lesistego Morwenu. Miecz twojego biodra jest promieniem ognia. Twój oszczep jest sosną co wyzywa burzę. Rosnące oblicze księżycy nie szersze od twojej tarczy. Rumiane są młodzieńcze policzki! miłe kędziory włosów! Ale to drzewo musi upaść, i zapomniana będzie jego pamięć. Córka obcych będzie się smucić pozierając na zbałwanione morze, bo dzieci będą mówiły: „Widzimy jakiś okręt! może to król Balkluty.” Łzy uderzą do oka jego matki. — Ona дума o tem co już spi w Morwenie.”

Takie były słowa królewskie, kiedy Ullin przybył do potężnego Kartona. Schylił przed nim trzy razy oszczep, i zanucił pieśń pokoju.

„Pójdź na ucztę Fingala, Kartonie od bałwanionego się morza; pójdź na ucztę królewską, lub

oszczep wojny podnieś! Liczne są już duchy naszych nieprzyjaciół, ale słynie przyjaźń Morwenu. Patrz na to pole, Kartonie; wiele tu zielonych pagórków z umszonemi kamieniami, ze szumiącą trawą: to groby nieprzyjaciół Fingala, synu zbańwanionego morza.”

„Czy to mówisz do niedorostka zbroi,” rzekł Karton, „Bardzie lesistego Morwenu? Czy moje oblicze błędnie z bojaźni, synu spokojnej pieśni? Zkąd ta myśl że mi niepokoisz duszę wyliczeniem tych co polegli? Moje ramię ścierało się w bitwach; rozlega się już moja sława. Idź do młokosa zbroi i namawiaj go, by ustąpił przed Fingalem. Nie jażto widziałem upadłą Balklute? I ja miałbym godować ze synem Komhala? Komhala co w salę moich ojców zapuścił pożar? Młody jeszcze byłem, i niewiedziałem dla czego dziewczice płakały. Słupy dymu co wstawały nad murami, podobaly się mojemu oku. Oglądałem się z radością kiedy moi przyjaciele po wzgórkach pierzchali. Ale kiedy wiek młodzieńczy przeszedł, ujrzałem mchy powalonych moich murów. Westchnienie moje podnosiło się z porankiem, łzy sączyły się z nocą. Jazżym niemiał walczyć, rzekłem do duszy, z dziećmi moich nieprzyjaciół? J będę walczył o Bardzie! Czuję duszę w sil. — Zgromadził się koło rycerza lud jego. Dobyto błyszczących mieczy. On stał we środku podobny ognistemu słupowi.

Łzy napętniały w połowie oko; bo wspomniał na pustki Balkluty. Tłumiona pycha duszy podniosła się. Spojrzał ukosem na wzgórze, gdzie nasi rycerze zbrojami połyskiwali. Oszczep drzał w jego rękę; chyląc się naprzód, królowi zdawał się grozić.

„Mamże,” mówił do swojej duszy Fingal, „pierwszy z młodzieńcem zacząć? Mamże go wstrzymać na połowie drogi, wprzód nim się jego sława podniesie? Ale Bard późniejszy ujrzawszy kiedyś grób Kartona mógłby powiedzieć.” Fingal użył tysięcy do boju nim ślachetny Karton upadł. Nie, Bardzie przyszłych czasów, nie będziesz mógł ująć sławie Fingala. Rycerze moi spotkają się z młodzieńcem, a Fingal będzie się przypatrywał walce. Pokona ich, to wystąpię wcalej sile równy szumiącemu strumieniowi Kony. Któryż mój rycerz chce się mierzyć ze synem pieniacego się morza? Liczni są wojownicy na brzegu; mocny jest jego oszczep sosnowy.

Syn potężnego Lormara Katul, wystąpił naprzód w całej sile. Trzydziestu młodzieńców z pokolenia ojczystych strumieni, towarzyszy wodzowi. Słaby jego oręż przeciw Kartonowi upadł; jego rycerze pierzchnęli.

Kormal odnowił bitwę, ale skruszył ciężką dzidę. Pokonany upadł wśród pola, a Karton ścigał lud jego!

„Klessamorze,” odczwał się król Morwenu, „Gdzie oszczep twojej siły? Czy możesz patrzeć na pokonanego Konnalą, na przyjaciela od strumienia Lory? Powstań, przyjacielu Konnalą, w blasku stali! Daj uczuć młodzieńcowi Balkluty siłę morweńskiego pokolenia.” Powstał Klessamor w sile stali, otrząsając siwe kędziory. Przytwierdził tarczę do boku i pospieszył w dumie męstwa.

Karton stał przy skale i patrzył na zbliżającego się rycerza. Polubił groźną radość jego oblicza i moc w sędziwych kędziorach. „Mamże,” mówił, „podnieść oszczep, który nie chybił nigdy nieprzyjaciela? Lub słowem pokoju oszczędzić wojownika życie? Jak okazały krok jego starości, jak miłe jego lat ostatki! Może on był oblubieńcem Moiny; ojcem wozokotczego Kartona! Często słyszałem że mieszka przy rozgłośnym strumieniu Lory!

Te były jego słowa, kiedy Klessamor przybył, i zmierzył się oszczepem. Młodzieniec odparł go tarczą, i przemówił słowami pokoju. „Rycerzu siwekędziory! niemaż tam żadnego z młodzieży któryby robił oszczepem, podnosił tarczę ojców, i oparł się ramieniu młodzieńca? Czy już niema małżonki twego kochania? Czy płacze nad grobami swoich synów? Jesteś że królem mężów? Cożby się stało ze sławą mojego miecza gdybys ty poległ.”

„Wielkaby ona była synu pychy!” odpowiedział Klessamor: „Słyszałem ja w bitwach ale nigdy jeszcze nie odkryłem nieprzyjacielowi mojego imienia. Poddaj się synu fali, a wtedy będziesz wiedział na ilu polach stoją pomniki mojego miecza!”

„A ja nigdy nie ustąpiłem królu oszczepów,” rzecze ze ślachtetną dumą Karton, „Walczyłem w bitwach i widziałem przyszłą moją sławę! Nie pogardzaj tem ramieniem, wodzu mężow! Mocny jest mój oszczep. Ustąp do przyjaciół; niech młodszy rycerze walczą.”

„Dla czego rozraniasz mi duszę?” rzecze Klessamor ze łzami, „Starość nie trzęsie moją rękę; mogę jeszcze wyrabiać mieczem. Mamże ustąpić w oczach Fingala; w obec tego, którego ukochałem? O synu morza, nigdy nie ustąpię — podność ostrą dzidę!”

Starli się równi dwóm burzom walczącym, pod któremi fale powstają. Karton błagał swego oszczepa ażeby błdził; zawsze on jeszcze myślał, że ten nieprzyjaciół jest oblubieńcem Moiny! Skruszył drewniany oszczep Klessamora; wyrwał mu miecz błyszczący. Lecz kiedy Karton pasował się z wodzem, ten dobywa sztyletu ojca, postrzega odśloniony bok nieprzyjaciela, i zadaje mu ranę.

Ujrzał Fingal że Klessamor upada i pospieszył ze chrzęstem stali. Wojsko stało w milczeniu w jego obecności, obróciło oczy na bohatera. Przybył podobny nagłemu szumowi burzy, nim się wiatr podniesie; słyszy go w dolinie łowiec i chroni się w skaliste pieczarę.

Karton stał w miejscu. Z jego boku krew płynęła. Postrzegł nadchodzącego króla; zbudziła się w nim nadzieja sławy, ale jagody jego były blade; włos rozczochrany; chwiał się szyszak: Przeszła moc Kartona lecz dusza mocna została. Fingal ujrzał krew rycerza; zatrzymał wymierzony oszczep. „Poddaj się, królu mieczów, zawołał syn Komhala. Widzę krew twoją. Potężny byłeś w boju, i sława twoja niemoże się zachmurzyć.”

Czy ty jesteś tak daleko słynącym królem? Zapytał wozokotczy Karton. Czy ty jesteś błyskawicą śmierci, która królów świata przestrasza? Ale na co Karton ma pytać? Jest on jak strumień swoich wzgórzów; gwałtowny w pędzie jak rzeka, szybki jak niebieski orzeł. O gdyby walczył z królem, to sława moja wielką byłaby w pieśni; to łowiec siadłszy na moim grobie mógłby powiedzieć. On walczył z potężnym Fingalem! Lecz Karton umiera nieznany; strwonił swoje siły ze słabymi!

„Nie możesz nieznany umrzeć!” odpowiedział król lesistego Morwenu, „Dosyć mam Bardów,

o Kartonie, a ich pieśni idą w przyszłość. Dzieci lat potomnych usłyszą sławę Kartona, kiedy obsiedą dąb płonący i noc starym pieśniom poświęcą. Łowiec siedzący na bloniu, usłyszy gwizd powiewu, i podniesie oko na skały gdzie Karton upadł. Wtedy obróci się do swojego syna i pokaże mu miejsce gdzie walczyli mocarze; „tu król Balkluty walczył jak potęga tysiąca strumieni!”

Obudziła się radość w Kartona obliczu. Podniósł ciężkie oczy; oddał miecz Fingalowi, aby go złożył na swojej sali, i zachował w Morwenie, na pamiątkę króla Balkluty. Umilkła bitwa na polach. Bardowie zanucili pieśń pokoju. Wodzowie zebrali się przy umierającym Kartonie, i wzdychając, słuchali słów jego. W milczeniu podparli się oszczepami. Rycerz Balkluty mówił. Jego włos wzdychał wiatrem, a głos jego był smutny i miły.

„Królu Morweni!” rzecze Karton, „upadam na połowie drogi! Obcy grób obejmie młodzieńca, ostatniego z pokolenia Reutamira. Ciemność zamieszka w Balklucie; cień smutku na Kratmie. Ale wzniescie mi grobowiec na brzegach Lory, gdzie moi ojcowie mieszkają. Może oblubieniec Moiny zasmuci się po upadłym Kartonie!”

Słowa jego trafiły w serce Klessamora; upadł w milczeniu na syna. Wojsko stoi dokoła, w zamięszeniu; żadnego głosu na błeniach Lory. Nadeszła

noc; od wschodu zajaśniał księżyc nad polem żałoby; — lecz oni stali jak las milczący, którego głowa podnosi się na Gormalu, kiedy szumiące wiatry ucichną, i posępna jesień panuje na płaszczyznach.

Trzy dni żałowano Kartona; czwartego skonał jego ojciec. Leżą oni na niskiej płaszczynie skał; a duch posępny czuwa nad ich grobami. Daje się często tam widzieć i miła Moina, kiedy promień słońca zaginie na skałach i ciemność wszystko okraży. Pokazuje się ona tam, o Malwino; ale niepodobna do córek wzgórza. Samotnie się tuła, a jej ubior z obcego jest kraju.

Fingal smutny był po Kartonie. Rozkazał Bardom uważać dzień kiedy powraca cienista jesień; uważano go często i śpiewano chwałę rycerza.

Ktoż to przybywa tak posępnie od szumiącego oceanu, jak ciemna chmura w jesieni? Śmierć drzy w jego ręku — oczy pałającym są ogniem.

Ktoż to szumi po chmurnych błoniach Lory? Ktoż? jeżeli nie Karton, król mieczów! Patrz! lud tam upada gdzie on walczy, — równy upartemu duchowi Morwenu! Ale dziś tutaj leży dąb okazały, wyrwany od gwałtownego wichru! Kiedyż się ockniesz, wesele Balkluty; kiedyż się, Kartonie, ockniesz?

Ktoż to przybywa tak posępnie od szumiącego oceanu jak ciemna chmura w jesieni? Te były słowa Bardów we dniach żaloby. Często i Ossyan swój głos łączył i swoje pieśni przydawał. Dusza moja smuciła się po Kartonie; upadł on we dniach młodości. A ty, o Klessamorze, gdzież masz powietrzne mieszkanie? Zapomniał że młodziwiec swojej rany? Czy pływa z tobą na chmurach?

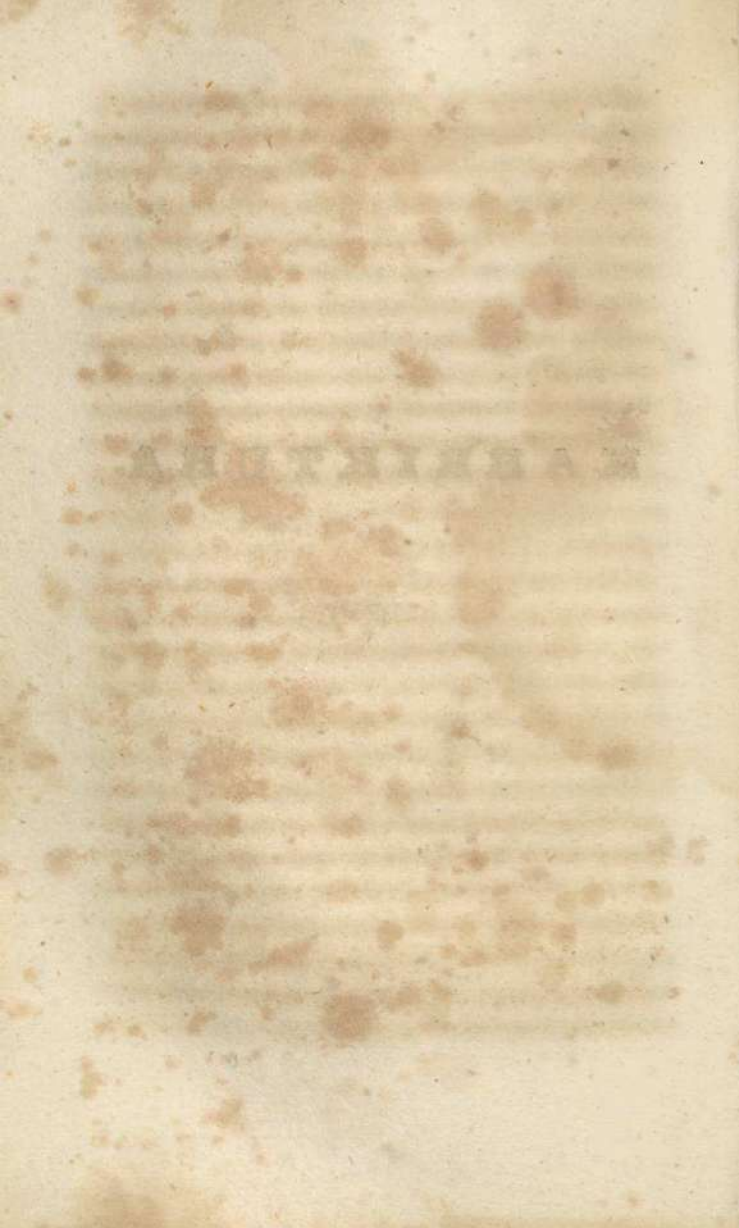
Malwino! czuję słońce; prowadź mię w moje ustronie. Może oni przyjdą do snów moich. Zdaje się że słyszę głos ich słaby. Cieszy się niebieski promień, że świeci na grobie Kartona: czuję do koła jego ciepło!

O ty co się toczysz tam w górze, okrągłe, jak tarcza mojego ojca, o słońce, z kądem twoje promienie, z kądem twoje światło niepokonane? Przychodzisz w błogosławionej krasie; gwiazdy kryją się do nieba; księżyc zimny i blady upada na zachodnie fale. Ale ty samo się błąkasz, i ktoż może być towarzyszem twojej wędrówki?

Walą się dęby gór; góry z latami przechodzą; ocean podnosi się i opada; księżyc przepada w niebie; tylko ty ciągle to samo, i rozweselasz jasnością swojej drogi. Kiedy świat zasępi się burzami, kiedy się potoczą grzmoty i popłyną błyskawice, ty wyzierasz z obłoku w całej piękności, i uśmiechasz się do burzy.

Ale daremnie na Ossyana pozierasz, bo już nie zobaczy on twoich promieni; ani złotych kędziorów pływających po obłokach wschodu, ani u bram zachodu drżących. Może jednak i ty, jak ja, znikome jesteś, i skończysz swoje lata. Zaśniesz na obłokach nie troszcząc się o głosy poranku. Raduj się więc, o słońce! w sile młodości. Niemila jest pochmurna starość: równa się ona posępnemu światłu księżyca, kiedy się wymyka przez chmury połamane; na pagórkach tuman, na błoniu poświst północny, a wędrowca dreszcz bojaźni przejmuje.

KARRIKTURA.

KARRIKTURA.

Treść.

Fingal, powracając z wojennej wyprawy, chce odwiedzić w Karrikturze swojego przyjaciela Katullę Króla Inistorn. Już był w podróży, już widział wieże Karriktury, i z ognisk zapalonych domyślił się gwałtownego niebezpieczeństwa swojego przyjaciela, kiedy nagle wiatr się zmienił, i zmusił go zawinąć na chwilę do pewnej zatoki. Trotal król Sory obległ wtedy Karrikturę; ale dnia następnego był zbity od Fingala i zchwytyany.

Oto jest osnowa tej powieści. Zaczyna się w wieczor odjazdu Fingala.

Naprzód Bard Ullin śpiewa powrót Fingala z wojny; potem Kronnan i Minona pieśni Szydryka i Finseli. Fingal wysiada na brzeg, i wstępując w nocy na jeden pagórek, spotyka Krutłode, straszliwego ducha Lody, bożyszcze Skandynawów — zapewne Odina, — który mu grozi, jeśli nie odmieni zamiaru swojej podróży. Fingal zwodzi z nim walkę, a duch pokonany ułaje.

Po bitwie i pokonaniu Frotala, Fingal godzi go ze swoim przyjacielem Katullą. Następuje uczta i śpiew Karriła, Barda Selmy, o Komalu i Kremorze.

„Toś - to już przebiegł błękitne szranki nieba złotokędziory synu powietrza ¹? Zachód otworzył drzwi; tam jest łoże twego noclegu. Przychodzą fale oglądać twoją krasę i widzą cię mile usypiającego; ale je bojaźń zżyma! Spoczywaj, o słońce, w twojej cienistej jaskini, i wracaj do nas wesołe!

Lecz dozwól by przy dźwięku arf Selmy podniosło się tysiąc promieni, dozwól by ich światło rozpromieniło salę.

Król konch powrócił. Powrócił z wyprawy na Karuna, jak dźwięk co już był przebrzmiał. Podnieście pienia, o Bardy! Król ze sławą powrócił!”

Taki był śpiew Ullina, kiedy Fingal wrócił z wojny; kiedy przybywał, zarumieniony młodocia, z pełnemi kędziorami. Błękitna zbroja okrywała Bohatyrę; jak jasna chmurka słońce, kiedy się z niej w szacie тумanu wysuwa, i strzela półpromieniem. Za królem jego rycerze. Zastawiono ucztę konch. Fingal obrócił się do Bardów, i rozkazał pieśni podnieść.

„Wy głosy rozzwicznej Kony, śpiewacy innych czasów. Wy, przed których duszą przeczają się błękitne wozy naszych ojców, uderzcie na mojej sali po arfach; niech waszych pieśni posłucham. Słodka jest radość smutku; podobna wiosennemu deszczowi, który podnosi zielone główki młodych listeczków. Śpiewajcie Bardowie!

Jutro napniemy żagle. Błękitny mój ślak idzie przez ocean do murów Karriktury; do umszonych murów Sarna, gdzie Komala mieszka. Tam zacny Katulla gotuje nam ucztę konch. W jego lasach wiele jest dzików; dźwięk łowów ma się tam podnieść."

Kronanie, synu pieśni², rzecze Ullin, Minono wdzięczna przy arfie, zacznijcie powieść Szylryka dla uciechy króla Morwenu. Wywołajcie Finfelę z całą jej krasą; podobną tęczy, kiedy w blasku chylącego się słońca, podnosi głowę nad jeziorem! O Fingalu, już przychodzi. Głos jej łagodny ale smutny!

Finfela.

Mój kochanek jest synem pagórka. Ściga on uchodzącą sarnę. Jego psy siwe wietrzą do koła. Jego cięciwa gwiżdże wiatrem. Czy ty, zdroju skały, spoczywasz wśród szumu gornego strumienia. Wiatr porusza trzcinę; mgła przepływa pagórek!

Niewidziana zbliżę się do kochanka, pojrzę na niego ze skały. Otóż go widzę pod starym dębem Branny. Powróciłeś więc z polowania, najpiękniejszy ze swoich przyjaciół!

Szylryk.

Jakiż to głos słyszę, głos niby letni wietrzyk? Nie widzę nic przy chwiejącej się trzcinie; nie słyszę zdroju skał. Daleko, Finfelo, daleko idę na wojnę. Nie wstąpię więcej na pagórek; psy nie będą mi

więcej towarzyszyć. Nie ujrzę cię z wyżyny idącej nad strumieniem równin, pięknej jak tęcza, jak miesiąc na zachodniej fali.

Finfela.

To już odszedłeś, o Szydryku? Zostałam sama na wzgórku! Na urwisku widać sarny; bezpiecznie się pasą. Nie boją się już ani wiatru, ani skrzypiącego drzewa! Daleko, daleko łowiec; na polu mogił. Cudzoziemcze, synu fali, oszczędzaj kochanego mego Szydryka.

Szydryk.

Muszę upaść w polu, Finfelo, a ty grób mi postaw! Siwe kamienie i mogiła niech mię naznaczą dla przyszłych czasów. Kiedyś usiądzie przy nim łowiec, rozłoży południowy swój posiłek i powie: „może tu jaki wojownik spoczywa,” a moja sława obudzi się w jego pochwałę. Pamiętaj o mnie, Finfelo, kiedy polegnę!

Finfela.

Tak! będę o tobie pamiętać! Ach! mój Szydryk polegnie! Cóż ja pocznę, mój kochanku, kiedy odejdiesz na zawsze? W południe będę się błakać po tym pagórku; będę się błakać po milczącym błoni. Tam będę oglądać miejsce twojego wytechnienia, kiedyś powracając z łowów. Ach! mój Szydryk polegnie! Jednak będę pamiętać o Szydryku!

„I ja pamiętam wodza, rzecze król lesistego Morwenn. W zapalczywości pożerał on bitwę.

Ale teraz nie widzi go moje oko. Zeszedłem go raz na pagórku; blade były jego policzki. Zasepione czoło, pierś pełna westchnień, krok zwrócony ku puszczy. Lecz dzisiaj już go niema w tłumie wodzów, kiedy się podnoszą dźwięki mojej tarczy. Czy niezamieszkał wódz wysokiej Karmory w ciasnym domku?"³

Kronnanie, rzecze Ullin innych czasów, po-
dnieś pienie Szylryka, kiedy wrócił na swój pagó-
rek i nie znalazł Finfeli. Oparł się na siwomchym
kamieniu; dumał o Finfeli żyjącej. Ujrzał ją;
szła ponętnie płaszczyzną; ale piękna jej postać
nie trwała. — Promień słońca przebiegł po łanie,
i ona zginęła. Pustuchaj pieśni Szylryka; łagodna
jest ale smutna.

Szylryk.

Siedzę przy mszystem źródle, na szczycie
wietrznego pagórka. Nademną szumi drzewo.
Ciemne fale toczą się po błoniach. Podemną burzy
się jezioro. Sarna schodzi z pagórka. Żaden łowiec
nie ciągnie zdaleka. Południe; ale wszystko mil-
czy. Złośne są moje dumy samotne.

Czy to ty kochanko idziesz błoniem? Za toba
włosy z wiatrem upływają; twoja pierś unosi się
westchnieniami; twoje oko pełne łez po przyja-
cielu, którego mgły pagórka osłaniają! Chciałem
cię pocieszyć, o miła; zaprowadzić do domu
twojego ojca. — Ale onażto pokazała się tam jak

promień światła na błoniu? Jasna jak księżyc w jesieni, jak słońce wśród letniej nawałnicy. Do mnież idziesz o dziewico przez góry i skały? Odezwała się. Ale jak słaby głos jej; niby wietrzyk we trzcinach jeziora.

F i n f e l a.

Zdrowoż, mój kochanku, z wojny powróciłeś? Gdzież są twoi przyjaciele? Posłyszałam z pagórka o twojej śmierci, posłyszałam i zasmuciłam się po tobie, Szydryku!

S z y d r y k.

Tak moja piękna, powracam; ale sam z całego pokolenia! Już ich więcej nie zobaczysz: na polu bitwy groby im posypałem. — Ale ty co robisz na tym pustym pagórku? dla czegoś samotna na tem błoniu?

F i n f e l a.

Samotna jestem, o Szydryku, samotna w domu wiatrów. Umarłam z żalu po tobie. Błada jestem, Szydryku, w grobie jestem!

S z y d r y k.

Ona odpływa, ona się rozplywa, jak tuman z wiatrem. Kochanko moja! Finfelo! i tyż się nie zatrzymasz? Zatrzymaj się i patrz na łzy moje! Pięknie się objawiłaś, Finfelo! Pięknaś była i za życia.

Przy umszonym zdroju, na wierzchu wietrznego pagórka będąc, przesiadywał. Kiedy dokoła

umilknie południe, wtedy, o kochanko, pomów ze mną! Przybywaj na lekko podlatującym wietrzyku, na westchnieniu puszczy! Przybywaj, niech tylko usłyszę głos twój, kiedy w milczące południe będziesz się zbliżać do mnie! — Taka była pieśń Kronnana w radośnej nocy na Selmie. Ale na wschodzie podniósł się ranek; modre fale zaigrały światłem. Fingal rozkazał podnieść żagle; wiatry przybyły, szumiąc z pagórków. Podniósł się widok Inistoru, i mszystych wież Karriktury. Ale na ich wierzchołku ujrzelśmy hasło potrzeby, strażniczy płomień okrążony dymem. Król Morwenu uderzył się w piersi, razem narodził oszczep. Skłonił ku brzegom zachmurzone czoło: obejrzał się na opieszale wiatry. Włos rozczochrany spływał mu na barki. — Straszliwe było milczenie króla!

Noc opadła na morze; zatoka Roty przyjęła okręt. Skąła z głośnemi lasami garbi się wzdłuż brzegu. Na wierzchołku jest okrąg Lody i umszony kamień potęgi. U spodu rozciąga się wązka dolina, pokryta trzcina i staremi drzewy, które wiatr północny pozdzierał, szalejąc, ze skał chropawych. Tam błękitnieje łożo strumienia i samotny poświst oceanu ugania bródkę ostu.

Podniósł się płomień trzech dębów. Zastawiono do koła ucztę, ale królewska dusza była w smutku, nad nieszczęściem wodza Karriktury.

Blady, zimny księżyc podniósł się na wschodzie. Sen opadł na młodzież. Błękitne szyszaki lśniły się promieniami księżyca; przetlałe ogniska dogasały. Ale na królu sen nie spoczął: wstał we zbroi, wstąpił zwolna na pagórek, aby widzieć płomień od wież Sarna.

Płomień był ciemny, daleki; księżyc na wschodzie zakrył czerwone oblicze. Z gór przyleciał poswist; na jego skrzydłach duch Lody. Przybywał on ze swego mieszkania w całej okropności, i potrzasał chmurzystym oszczepem. Oczy jego wydawały się na czarnem obliczu jak płomień; głos równał się oddalonemu grzmotowi: Fingal nastawił w ciemność swój oszczep i donośnie zawołał.

»Synu, nocy oddał się: zwołaj wiatry i uciekaj. Poco tu przybywasz w tej zbroi z cienia? Czy mam się zleknać twojej chmurnej postawy, ducha straszliwej Lody? Słaba jest twoja tarcza z chmur, słaby ten ogniojaw, twój miecz! Burza to wszystko miesza; ty sam znikomy jesteś! Uciekaj zprzed mego oblicza, synu nocy! Zwolaj twoje wiatry i uciekaj!»

»Czy chcesz mię wygnać z mojego siedliska?» odpowiedział głos podziemny. Przedemną ludy klękają. Ja kieruję bitwami w polu walecznych. Spójrzę na narody, i wnet znikają: mój oddech jest burzą śmierci. Jeżdżę wiatrami, a nawałnice przed mojem są obliczem. Ale ciche jest moje

mieszkanie na chmurach; wesołe są pola mojego wytchnienia!”

„A więc na twoich wesołych polach mieszkaj,” zawołał Fingal. Zapomnij o synu Komhala. Na twojeż błonia spokojne zeszły moje kroki ze swoich pagórków? Napastuję oszczepem twoje chmury, duchu straszliwej Lody? Dla czegoż nie grozisz? Dla czego twój oszczep podnosisz? Daremnie grozisz! Żadnemu mocarzowi boju nie ustąpiłem; a jednego syna wiatru miałby się ulać król Morwenu? Nie! Znam ja niedołężność twojej zbroi!”

„Ustąp do twojej ziemi,” odpowiedziała postać. Ujmij przyjazne wiatry i ustąp! Wiatry są w mojej garści; odemnie zależy pęd nawałnic. Król Sory jest moim synem; kłania się kamieniowi mojej potęgi. Opasał Karrikturę zbrojnymi i zwycięży. Ustąp do swojej ziemi synu Komhala, albo poznasz mój gniew płomienisty!”

Wysoko podniósł oszczep chmurzysty. Wychylił naprzód kibić straszliwą. Fingal przystąpił, dobył miecza, żelazo czarnobrewego Luny. Iskrząca smuga stali przeszła ducha na wylot. — Rozlał się w powietrzu bezkształtnie, jak słup dymu rozdmuchniony przecikiem chłopcica, kiedy się wydobywa z pieca na pół wygaszonego. Krzyknął duch Lody i zwinawszy się popłynął z wiatrem. Na krzyk ten wstrząsała się Inistore. Usłyszały go w ostatnich głębinach fale. Z trwogi stanęły w

biegu. Porwali się razem towarzysze Fingala, i schwycili ciężkie dzidy. Pospieszyli do króla, unieśli się gniewem; wszystkie zbroje zadzwoniły.

Na wschodzie pokazał się księżyc. Król powrócił w całym blasku zbroi. Wielka była jego młodzieży radość; ucieszyły się ich dusze, jak morze po nawałnicy. Ullin podniósł radośne pieśnię. Zabrzmiwały echem pagórki Inistoru. Płomień dębu na nowo buchnął; i rycerskie powieści znowu rozpoczęto.

Ale Frotal, zagniewany król Sery, siedział w żałobie pod drzewem. Jego wojsko otaczało Karrikturę. Pozierał on zapalczywie na mury, żądał krwi Katulli, który go raz pokonał we walce. Kiedy Annir panował w Sorze, ojciec żeglownego Frotala, podniosła się burza na jeziorze, i zagnała Frotala do Inistoru. Trzy dni biesiadował on w salach Sarna, i ujrzał ponętne orczy Komali. Pokochał ją ogniem młodości i zapalił się do posiadania białoramiennnej dziewicy. Katulla sprzeciwiał się wodzowi, wszczęła się groźna walka. Frotal został na sali związany; trzy dni wzdychał samotnie; czwartego odesłał go Sarno na okręt, ażeby do swojej ziemi powrócił. Ale zemsta dla zasnętego Kathulli mieszała jego duszę. Kiedy się podniósł kamień sławy nad Annirem, wtedy przybył Frotal z potęgą. Zajęła się wojna przy Karrikturze i mszystych murach Sarna.

Ocknął się na Inistorze poranek. Frotal uderzył w czarno-śniadą tarczę. Na dźwięk jej zerwali się wodzowie Frotala, powstali, ale ich oczy ku morzu się kierowały. Postrzegli Fingala idącego w całej potędze, a zacy Tubar pierwszy przemówił.

„Ktoż to idzie, podobny jeleniowi na górach, mającemu trzodę za sobą? Frotalu, to nieprzyjaciół. Widzę podniesiony oszczep. Może to król Morwenu Fingal, pierwszy z ludzi. Dobrze są znane jego czyny w Lochlinie; na salach Starna jest krew jego nieprzyjaciół. Mamże od niego żądać pokoju? Miecz jego jest błyskawicą niebios.”

„Synu słabej ręki, zawołał Frothal, mająż dni moje z niestawą się zacząć? Mamże niepokonany ustąpić, wodzu strumienistej Tory? Lud Sory powiedziały: Frotal pokazał się jak ogniojaw, ale go spotkała ciemna chmura — a sława jego zgasła. Nie, Tubarze! nie, nie ustąpię. Moja sława musi mię otoczyć jak światło. Nie, nigdy nie ustąpię, wodzu strumienistej Tory!”

Przybył on ze strumieniem ludu, ale na skałę trafił. Fingal stał niewzruszony. Złamani potoczyli się na powrót od jego boków. Ale nie odpłynęli bezpiecznie. Ścigał ich kroki oszczep króla. Pole okryło się rycorzami. Wyniosły pagórek zasłonił nieprzyjaciół.

Frotal postrzegł ich ucieczkę. Podniosła się zajądlność w jego piersi. Uderzył wzrokiem o ziemię, i wezwał zasnego Tubara. „Thubarze, mój lud ucieka. Moja sława przestaje się podnosić. Ja chcę z królem walczyć. Czuje w duszy ogień. Wyślej Barda z wyzwaniem do bitwy. Niech nie wymówi przeciwko słown Frotala! Ale Tubarze ja kocham dziewczę. Mieszka ona przy strumieniu Tany. Jest to białopiersia córka Hermana, Uta ze słodkiem wejrzeniem. Lęka się uspianej Komali⁵. Jej westchnienie skrycie się podniosło, kiedym żagiel rozpiął. Powiedz Ucie arfy, że się rozweseliła moja dusza w jej duszy.” Tak mówił w przedsięwzięciu spotkania się. Lecz bliskie było lekkie westchnienie Uty. W męskiej zbroi towarzyszyła ona rycerzowi. Jej oko czuwało z pod stali nad młodzieńcem. Postrzegła że Bard odchodził; trzy razy opuściła oszczep z ręki. Włos jej pływał we wietrze. Jej biała pierś wzdymała się westchnieniami; pozierała na króla. Chciała przemówić, trzy razy moc ją odstępiała.

Fingal wysłuchał słów Barda, i przybył weatym blasku stali. Zmieszali zabojcze oszczepy; błyski mieczów podnieśli. Ale miecz Fingala upadł z góry, i wytracił Frotalowi tarczę. Odstąpił się piękny bok jego; ujrzał śmierć przed sobą.

Ciemność osiadła duszę Uty; po jagodach leżała się potoczyła. Skoczyła aby swoją tarczą za-

słońce wodza; ale dąb zwalony spotkał jej kroki. Upadła na śnieżne ramiona. Daleko odleciały szyszak i tarcza. Białe piersi wznosiły się westchnieniami, ciemne kędziory okryły ziemię.

Fingal ulitował się biało-ramiennej dziewczey! wstrzymał miecz wyniesiony. Łzy stały w oczach króla, kiedy nachyliwszy się mówił: „Królu strumienistej Sory, nie bój się Fingalowego miecza; nigdy się on nie zrumienił krwią pokonanego; nigdy nie przeszył upadłego nieprzyjaciela. Niech się cieszy lud twój przy rodzinnych strumieniach. Niech się raduje dziewica twojej miłości. Poczóż byś miał w kwiecie młodości ginąć, królu strumienistej Sory!”

Frotal usłuchał słów Fingala i ujrzał podnoszącą się dziewczę; stanęli milczący w całej krasie, równi dwóm wśród pola młodym drzewom, kiedy gwizdzące wiatry ucichną, a deszcz wiosenny połyska na ich liściach.

„Córko Hermana, rzecze Frotal, na tożes przybyła z nad strumienia Tory, na tożes przybyła w twojej krasie, abyś widziała jak twój wojownik uległ? Ale, dziewico ponętnych oczu, mocarzowi on uległ. Nie nikczemnik-to pokonał syna wozokotczego Annira. Straszliwy jesteś, o królu Morwenu, we walce oszczepów. Ale w pokoju jesteś niby słońce; kiedy przeziera przez cichy deszczyk; kwiatki podnoszą ku niemu piękne

główek; wiatry zwijają szumiące skrzydła. O gdybyś wstąpił do Sory, o gdybym biesiadą mógł cię uczyć. Przyszli królowie Sory przypatrywaliby się twojej zbroi i cieszyliby się sławą ojca, który przyjmował u siebie potężnego Fingala.” „Synu Annira,” król odpowiedział, „niech będzie głośna sława pokolenia Sory. Kiedy wódz silny w boju to odżyje w pieśni! Niechże miecz jego nad słabym się wyciągnie, niechże się zaczerwieni krwią pokonanego, zapomni go Bard w pieśniach, i grób jego nieznany będzie. Przyjdzie obcy, zacznie budować na tem miejscu, rozburzy kopiec, znajdzie miecz wpół zardzewiały, nachyli się ku niemu i powie. „Ten oręż należy do wodza przeszłości, lecz jego imienia w pieśniach niema!” Pójdź Frontalu na ucztę Inistoru! Weźmij ze sobą dziewicę miłości; niech jej oblicze rozjaśni się weselem!”

Fingal ujął dzidę i stąpił krokami potęgi. Szeroko się otwały bramy Karriktury. Zostawiono ucztę konch. Podniósł się miły dźwięk muzyki. Radość oświecała salę. Dał się słyszeć głos Ullina; uderzono po arfach Selmy. Cieszyła się Uta i prosiła o pieśni smutku; pełne łzy jaśniały na jej oku, kiedy mówiła Krimora, Krimora córka Riufala, który mieszkał nad szumiącym strumieniem Loty. Powieść była długa, lecz miła, i podobała się zarumienionej Ucie.

Krimora.

Któż to schodzi z pagórka, podobny chimurze ubarwionej promieniem zachodu? Czyj to głos donośny jak wiatry, jednak słodki jak arfa Kari-la? To mój kochanek we blasku stali ⁶. Ale smutne czoło jego zachmurzone. Czy żyje potężny ród Fingala? Co tak zasepia twoją duszę?

Konnal.

Żyją! Wracają z polowania, jak strumień światła.

Na ich tarczach pała słońce. Jak smugi ognia spuszcza się z pagórków. Donośny jest głos młodzieży. Wojna, kochanko moja, zbliża się ku nam.

Jutro wychodzi straszliwy Dargo, doświadczyć potęgi naszego pokolenia. On gardzi pokoleniem Fingala, pokoleniem walk i zwycięstw.

Krimora.

Konnalu, widziałam jego żagiel podobny szarej mgie na ściemniałej fali. Zwolna przybijał do brzegu. Konnalu liczni są wojownicy Darga.

Konnal.

Przynieś mi tarczę ojca; wypukłą stalową tarczę Rinfala, tarczę podobną do księżyca wypełni, kiedy przechodzi zachmurzone niebo.

Krimora.

Przyniosę ci, Konnalu, tarczę. Ona jednak nie zastąpiła mojego ojca. Zginął od oszcze-

pu Kormara. I ty także Kennalu możesz zginąć.

Kennal.

Mogę zginąć! a wtedy Krimoro postaw mi grobowiec. Siwe kamienie i kopiec, przesła moje imię przyszłym czasom. Nachylisz zecerwieniałe oczy ku mojej mogile, będziesz tłukła załęśnie wzdychające łono! Kochanko moja, lubo jak światło jesteś piękną, weselszą jak wietrzyk na wzgórku, jednak nie mogę zostać. Krimoro, zbudujesz mi grobowiec.

Krimora.

Daj mi więc tę błyszczącą zbroję, ten miecz i tę dzidę stalową. Obok ciebie będę walczyła z Dargiem, będę wspierać mojego Kennala. Żegnam was skały Ardweny! wasze sarny, i strumienie waszych pagórków! Już tu nie wrócimy. Daleko ztąd nasze groby!

„I nie powrócili?” zapytała Uta westchnąwszy. „Upadłże mocarz we walce a Krimora czy żyje? Samotneż były jej kroki; jej dusza czy tęskni po Kennalu? Byłaż ona młoda i miła podobna zachodzącemu słońcu?” Ullin postrzegł łzy dziewczicy i trącił w słodko-dzwieczną arfę. Pieśń jego miła, ale smutna; a w Karrikturze milczenie.

Ullin.

W górach mroczy jesień; szara mgła spoczywa na wzgórzach. Wicher przegania błoniem. Cie-

mno toczy się strumień po niskim łącie. Na pagórku stoi samotne drzewo, i oznacza uspionego Konnała. Liście kłębią się wiatrem i zaścielają grób zmarłego. Czasami duch jego daje się widzieć, kiedy samotnie dumający łowiec, kroczy zwolna po błoniu.

Któż zna, o Konnału, źródło twojego rodu? kto zliczy twoich ojców? Twoja rodzina wzrastała równo z dębem gór, którego wierzch niebotyczny uraga burzom. Lecz teraz wyrwano go z ziemi. Któż z nas Konnała zastąpi?

Tu był zgiełk oręża, tu były jęki konających! Krwawe są wojny Fingala! Tu o Konnału poległeś! Ramię twoje równało się burzy; miecz niebieskiemu promieniowi; twój wzrost skałe wśród błonia; twoje oko napalonemu piecowi. Wołanie wśród orężnej walki było grzmiące jak nawałnica. Padali wojownicy pod mieczem twoim, jak osot pod przeciekem chłopcica!

Przybył mocarz Dargo, w ponurym gniewie. Czoło jego zajadłe, pomarszczone. Oczy podobne dwóm w skałe jaskiniom. Wywinał na obie strony blaskiem miecza, a dźwięk jego stali głośno się rozległ. Córka Rinfala była blisko; w męskiej zbroi, Krimora jaśniała. Pływały za nią złote kędziory; w ręku łuk niosła. Szła na bitwę ze swoim młodzieńcem, z Konnałem kochanym. Celowała do Darga, lecz w obłąkaniu Konnała przeszyła. Upadł

jak dąb na błoni, jak skała z cienistego wzgórza! Coż ty poczniesz dziewico niepocieszona? Twój Konnal krwią opływa — umiera! Całą noc, cały dzień wołała. „O Konnalu! mój kochanku! mój przyjacielu!” i załóżnie narzekając umarła ze smutku.

Tu pokrywa ziemię najmilsza para pagórków. Trawa rośnie między kamieniami ich grobów. Często tu siedzę w żałobnym pomroku. Poświst wzdycha w trawie; a przed moją duszą wschodzi spomnienie umarłych. Spijcie tu razem nieprzebudzeni! Spoczywajcie samotnie, w tych grobachśródgórných.

„Słodki wam spoczynek,” rzekła Uta, „niepocieszone dzieci strumienistej Loty. Ze łzami będę was spominała; samotna pieśń moja podniesie się dla was. Kiedy wiatr w lasach Tory, kiedy strumień bliskiego lasu zaszumi, wtedy przybywajcie do mojej duszy, z waszym lubym smutkiem.” Trzy dni zatrzymał się król dla uczty, czwartego podniosły się białe jego żagle. Północne wiatry przypędziły okręt Fingala do lesistej ziemi Morwenu. Ale duch Lody siedział na chmurze za Frotala okrętem. Wychylał się ze wszystkimi burzami, i dmuchał w białopiersi żagiel. Jeszcze nie zapomniat rany, jeszcze się bał ręki króla.

P R Z Y P I S Y.

- ¹ Toś to już przebiegł błękitne szranki nieba itd.

Ossyan zawsze wyobraża słońce jako syna dnia,
a księżyc jako córkę nocy.

- ² Kronanie synu pieśni.

Zdaje się że Kronan spiewał pieśni Szydryka, a
Minona pieśń Finfeli.

- ³ Czy nie zamieszkał wódz wysokiej Karmory w ciasnym domku?

Ciasny dom, ponury dom, wietrzne mieszkanie
itd. są to nazwiska grobu.

- ⁴ Kiedy się podniósł kamień sławy nad Annirem.

Jego grobowiec.

- ⁵ Lęka się usplonej Komali.

Nie wiedziała o jej śmierci.

- ⁶ To mój kochanek w blasku stali.

Konnal.

APPENDIX

1. The first object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

2. The second object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

3. The third object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

4. The fourth object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

5. The fifth object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

6. The sixth object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

7. The seventh object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

8. The eighth object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

9. The ninth object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

10. The tenth object of this appendix is to give a list of the names of the persons who have been admitted to the office of the Secretary of the Board of Education since the year 1860. The names are arranged in alphabetical order, and the date of admission is given in parentheses after each name.

KOLNADONA.

ASSOCIATION

KOLNADONA.

T r e ś ć.

Fingal, pobiwszy nieprzyjaciół na brzegach Krony, wysłał Toskara z Luty, ojca Malwiny i Ossyana, ażeby w towarzystwie Bardów wznieśli na polu zwycięstwa kamienny pomnik. Było to niedaleko grodu Karula, tamiecznego księcia, który wysłanych na ucztę zaprosił. Wtedy Toskar zakochał się w Kolnadonie, córce Karula i został wzajemnie pokochany. Nazajutrz oba rycerze wyszli na łowy; w jednej dolinie spotkał ich uzbrojony młodzieniec, i doniósł Toskarowi: że jakiś rycerz porwał córkę Karula. Toskar chciał w pierwszym zapale pójść za nimi w pogon, a że na łowy nie wziął swojej tarczy, więc ją wyrwał owemu młodzieńcowi, i poznał, odsłoniwszy go, że to była Kolnadona.

Kolamonie mętnego strumienia, ciemny wędrowcze rozległej doliny, widzę twoje łożę pomiędzy drzewami, w pobliżu dzwiecznych sal Karula! Mieszkała tam piękna Kolnadona, córka króla. Oczy jej były płonąciami gwiazdami; ramiona białe jak piana strumieni. Pierś podnosiła się do westchnień tak zwolna, jak wzdyma-

jąca się fala oceanu. Jej dusza była strumieniem światła! Któraż z dziewic była jak to kochanie rycerzy?

Na rozkaz króla pociągnęliśmy do wodnistej Krony; Toskar zielonej Luty, i Ossyan, młodzieniec w polu bitwy. Trzej Bardowie towarzyszyli nam z pieśniami. Niesiono przed nami trzy wypukłe tarcze, bo mieliśmy postawić kamień na pamiątkę przeszłości! Fingal rozproszył nieprzyjaciela na mszystym brzegu Krony; odparł on cudzoziemców, jak wzburzone morze. Noc z gór schodziła, kiedyśmy przyszli na miejsce sławy. Rozłupałem dębowe drzewo na pagórku, i płomieniem wysokie ognisko zapalało. Błagałem ojców, aby z chmurnych sal swoich spojrzeli na nas; bo na sławę swego pokolenia jaśnieli we wiatrach!

Przy pieśni Bardów wyjąłem kamień ze strumienia. Krew nieprzyjaciół Fingala opłynęła mech jego. Potem układałem, jedna po drugiej, trzy grzbiety z tarcz nieprzyjacielskich, podług tego, jak się podnosiła lub upadała nocna pieśń Ullina. Toskar wrzucił do ziemi sztyłęt i pancerz ze dzwoniącej stali. Obsypaliśmy kamień ziemią, i rozkazali jemu przemawiać do innych lat.

»Umszony synu strumienia, kamieniu wzniesiony tutaj, mów kiedyś słabym o upadłym pokoleniu Selmy. — Położy się kiedyś wędrowiec przed nocną burzą na twoim boku; gwizdzący

mech twój zagra snom jego, wróca się byłe lata. Powstana przed nim bitwy, i błękitnotarczy królowie w bój wstąpią. Zaćmiony księżyc pojrzy z nieba na zmaćcone bojowisko.

Porwie się, rankiem ze snu i ujrzy do-koła groby wojowników. Spyta się o ten ka-mień, a starzec mu odpowie: „Ten siwy ka-mień wzniosł Ossyan, wódz przeszłości!”

Przyszedł Bard z Kolamonu od Karula, przy-jaciela cudzoziemców. Zaprosił nas na ucztę do króla, do mieszkania pięknej Kolnadony. We-szliśmy na salę arf. Rozjaśnił się Karul pod si-wemi kędziorami, kiedy ujrzął syny swojego przyjaciela, niby dwie młode gałązki.

„Syny mocarza,” odezwał się, „przynosicie mi owe dni stare, kiedy poraz pierwszy zesze-dłem z fal na strumieniste doliny Selmy. Ściga-łem Dutmokargla, mieszkańca wiatrów oceanu: Ojcowie nasi byli nieprzyjaciółmi, a my się spo-tkali przy krętych wodach Kluty. On uciekł na morze, a ja rozpiąłem żagiel za nim. Na głębi noc mię zmyliła. Przybyłem do mieszkania królów, do Selmy wysoko-piersich dziewic. Fingal wyszedł z Bardami i Konloch, ramię śmierci. Trzy dni ucztowałem na salach i zobaczyłem błękitne oczy Erinu, Roskranę, córkę rycerza, światło rodu Kormaka. Nie były zapomniane moje kroki rozsta-nia się; królowie dali Karulowi swoje tarcze;

wiszą one wysoko w Kolamonie na pamiątkę przeszłości. Syny walecznych królów, powracacie mi owe dni stare!”

Karol rozpałił dąb uczty. Wziął dwie sprzążki od naszych tarcz. Złożył je w ziemi pod kamieniem, aby mówiły kiedyś o pokoleniu rycerzy. „Gdyby kiedy,” mówił król, „wojna się zerwała, a synowie nasi spotkali się w gniewie, pokolenie moje, wznosząc oszczep, spojrzysz może na ten kamień!” — „Czyż ojcowie nasi nie żyli w zgodzie?” rzekną i złożą tarcze.

Noc opadła. Zbliżyła się córka Karula w długich kędziorach. Ze wtórem arfy podniósł się głos białoramiennej Kolnadony. Zasepił się na swoim siedzeniu Toskar przed miłością rycerzy. Weszła ona do jego burzliwej duszy, jak promień do czarnonurtego oceanu, kiedy z chmury się wyłame, i rozjaśni zapieniony bok bałwana.

Z porankiem obudziliśmy lasy; i tropili sarny. Upadły one przy rodzinnych swoich strumieniach. My wracali doliną Krony. Od lasu wybiegli młodzieniec z tarczą i tępym oszczepem. „Zkądże,” zapytał Toskar Luty, „zkądże ten uciekający promień? Czy mieszka pokój przy Kolamonie, przy promiennej Kolnadonie arfy?”

„Przy strumieniu Kolamony,” odpowiedział młodzieniec, „mieszkała promienna Kolnadona.

Mieszkała tam, ale teraz błąka się po puszczy z królewskim synem, który pochwycił miłością jej duszę, kiedy przechodził przez salę."

»Cudzoziemcze wieści!» zawołał Toskar, »czy uważałeś drogę wojownika? On musi upaść! Daj mi tę wypukłą tarczę!» Zapalczywie porwał tarczę. Pięknie wzdymała się za nią biała pierś dziewczicy, biała jak pierś łabędzia, który się unosi na rozkołysanej fali! Była to Kolnadona arfy, córka króla. Błękitne jej oczy padły na Toskara, i miłość w niej się ocknęła.

The first of these is the fact that the
 system is not a simple one, but a
 complex one, involving many factors
 which are not yet fully understood.
 The second is the fact that the
 system is not a static one, but a
 dynamic one, involving many factors
 which are not yet fully understood.
 The third is the fact that the
 system is not a simple one, but a
 complex one, involving many factors
 which are not yet fully understood.
 The fourth is the fact that the
 system is not a static one, but a
 dynamic one, involving many factors
 which are not yet fully understood.
 The fifth is the fact that the
 system is not a simple one, but a
 complex one, involving many factors
 which are not yet fully understood.
 The sixth is the fact that the
 system is not a static one, but a
 dynamic one, involving many factors
 which are not yet fully understood.
 The seventh is the fact that the
 system is not a simple one, but a
 complex one, involving many factors
 which are not yet fully understood.
 The eighth is the fact that the
 system is not a static one, but a
 dynamic one, involving many factors
 which are not yet fully understood.
 The ninth is the fact that the
 system is not a simple one, but a
 complex one, involving many factors
 which are not yet fully understood.
 The tenth is the fact that the
 system is not a static one, but a
 dynamic one, involving many factors
 which are not yet fully understood.

K R O M A.

ROMA.

K R O M A.

T r e ś ć.

Krotar, książę Kromy (w Irlandyi) był to starzec zgrzybiały, i ze starości ociemniał; jego syn Fowargormo nie miał jeszcze lat zupełnych i nieposobny był do oręża. Ośmielony tem Rotmar, książę Tromli, wypowiedział mu wojnę. Krotar posyła do Fingala, króla Morwenu, jako dawnego swego przyjaciela, z prośbą o wsparcie. Ossyan z rozkazu Fingala przybywa mu na pomoc; lecz zaczętem zdążył, Rotmar tak się zbliżył do Kromy, że Fowargormo musiał mu stawić czoło, został porażony i zginął. Przybywa Ossyan, wydaje Rotmarowi bitwę, rozgramia jego wojsko, i samego zabija. Krotar cieszy się, i obchodzi z Ossyanem ucztę.

Był to głos mojego kochanka! Jak rzadko przychodzisz do snów Malwiny! Otwórzcie powietrzne sale, ojcowie Toskara tarcz! Rozemknijcie bramy chmur waszych; bliskie są kroki Malwiny! We śnie głos posłyszałam i podlot duszy czuję!

Po coż, o wietrze, przybywasz z oblicza jeźdźcy ciemnonurtych. Twoje skrzydło zaszumiało po drzewie — a sen Malwiny pierzchnął! Ale widziała swojego kochanka, kiedy mglista jego

szata z wiatrem ulatywała! Na jej rąbkach był promień słońca; błyszczały one jak złoto cudzoziemców!

Był-to głos mojego kochanka! Jak rzadko odwiedzasz sny moje! Ale w duszy Malwiny ty mieszkasz, synu potężnego Ossyana! Westchnienia moje podnoszą się z promieniem wschodu — moje łzy z nocną rosą opadają. Byłam przed tobą, Oskarze, nadobnem drzewem, otoczona gałązkami; ale nadeszła śmierć twoja, niby wichur pustyni, i strąciła kwitnącą moją głowę! Powraca wiosna z deszczem, nie powstanie moj listek. Dziewice patrzą, że milczę na sali; brząkają na arfach radości. Łzy na jagodach Malwiny; dziewczę widzą żem smutna. Czemuś tak smutna? mówią one, o pierwsza z dziewic Luty! Miłyż on był, jak promień poranku, i okazały w twoich oczach.“

Wdzięczny twój śpiew dla uszu Ossyana, córko strumienistej Luty! W sennym spoczynku słyszałaś ty pieśni pomarłych Bardów, kiedy przy pomruku Moruty sen opadł na twoje oko.

Kiedyś powracała z łowów na dniu pogodnym, to słuchałaś grania Bardów, i twój śpiew miły, miły, o Malwino, ale duszę roztapia! I w smutku jest radość, kiedy w piersi strapionego spokoju mieszka! Ale zgryzota niszczy płaczących, o córko Toskara, a dni ich są nieliczne! — Uśychają oni, jak kwiaty, na które słońce mocno

pozióra; rdza je toczy, a główki gną się pod kroplami nocy! Posłuchaj, o dziewico, spiewu Ossyana; duma on o dniach młodości!

Król rozkazał; rozpiąłem żagiel i pospieszyłem do zatoki Kromy, w miłym Inisfaile. Wysoko na brzegach podniosły się wieże Krotara, króla oszczepów, Krotara, sławnego bitwami młodości, ale dzisiaj starość osiadła wodza. Rotmar dobył miecza na rycerza; a gniew Fingala zajął się. Posłał Ossyana, aby wydał Rotmarowi bitwę, bo wódz Kromy był druhem jego młodości!

Wysłałem przed sobą Barda z pieśniami. Wszedłem do sali Krotara. Wódz siedział między zbrojami ojców. Ale jego wzrok ściemniał. Siwe kędziory wiły się w krąg laski, na której wspierał się wojownik. Nucił sobie powieść przeszłości, kiedy chrzest zbrój naszych doszedł jego ucha. Krotar powstał, wyciągnął starą rękę, i powitał Fingalowego syna: „Ossyanie,” rzekł bohater, „zniknęła moc Krotarowego ramienia. O! gdybym mógł robić mieczem, jak za dni owych, kiedy Fingal nad Strutą walczył. Był on pierwszym z ludzi! ale i Krotar miał sławę. Chwalił mię król Morwenu; włożył na moje ramię wypukłą tarczę Kattara, który poległ w boju od tego bohatera. Czy widzisz ją na tej ścianie? bo Krotara oczy ściemniały. Czy twoja siła Ossyanie, wyrównywa sile twojego ojca? Niech starzec dotknie twojej dłoni.”

Podałem dłoń królowi. Dotknął jej staremi rękami. Z piersi podniosło się westchnienie i łzy mu popłynęły. „Mocny jesteś, moją synu,” powiedział: „ale nie tyle, co król Morwenu. Bo któż z mocarzów boju wyrówna bohaterowi? Niech zgottują ucztę na mojej sali; niech moi Bardowie pieśń zaczną! Wielki jest, o synowie dzwicznej Kromy, ten, który dziś w moich murach przebywa.”

Zastawiono ucztę; arfy się odezwały, a radość napęłniła salę; ale radość, pokrywająca tylko westchnienia. Posepność mieszkała w każdej piersi: podobna ona była mdłemu promieniowi księżycy, świecącego na niebieskim obłoku! Nakoniec pieśń ucichła, a stary król Kromy przemówił. Mówił bez łez, ale w głosie znać było smutek.

„Synu Fingala, czy widzisz tę pochmurną radość Krotara? Moja dusza nie zasępiła się przy uczcie, kiedy żył moją naród! Weseliłem się w oblęczy obcych, kiedy syn moją igrał po sali! Ale Ossyanie, był on promieniem, który zagasł. A za nim żadnej jasnej smugi! Poległ, o synu Fingala, w bitwach ojca. Rotmar, wódz zielonej Tromli, posłyszał, że straciłem oczy; posłyszał, że moją oręż wisi na sali, i duma jego duszy powstała! Przyszedł pod Kromę, a moją lud poległ przed nim. — Porwałem w gniewie za oręż, ale coż mógł zrobić Krotar bez oczu? Moją krok był niepewny,

moj smutek był wielki! Żałowałem dni przeszłych, owych dni, kiedym na polu krwi zwyciężał. Syn moj powrócił z łowów, pięknowłosy Fowargormo! Jeszcze on w bitwie nierobił mieczem, bo za młode było jego ramię — ale w oczach gorzał płomień odwagi, a dusza młodzieńca była wielka! Postrzegł chwiejące się ojcowskie kroki, i westchnął: »Królu Kromy, rzekł mi, czy dla tego wzdychasz, że nie masz syna? że ramię Fowargorma jeszcze słabe? Moj ojcie! zaczynam już uczuwać siłę! Robiłem mieczem młodości; naciagałem łuki. Pozwol mi spotkać się z Rotmarem, pozwol mi ojcie, z nim się spotkać! Czuję, że dusza wre we mnie!»

»I tyż walczyć z nim będziesz, synu Krotara?» bez westchnień powiedziałem do niego. »Ale niech inni idą przed tobą, abym słuchał stąpania twoich kroków powrotu, bo oczy moje nie widzą ciebie, pięknowłosy Fowargormo! Poszedł, spotkał się z nieprzyjacielem i poległ! Rotmar zbliża się do Kromy. Ten, który mi syna zabił, zbliża się z naostrzonymi dzidami!»

Nie czas napełniać konchy, zawołałem, i porwałem oszczep. Moj lud postrzegł ogień moich oczu, i zewsząd się porwał. Całą noc szliśmy błoniami. Szary poranek ocknął się na wschodzie. Pokazał się nam zielony wąski rozdół, a w nim strumień kręty. Na jego brzegach ujrzelśmy po-

sepne wojsko Rotmara, w łyskających zbrojach, Walezyliśmy wzdluż rozdołu. — Uciekli. Rotmar upadł pod moim mieczem. Jeszcze się dzień na zachodzie nie spuścił, kiedy jego zbroję Krotarowi przyniosłem. Dotknął jej rękami stary bohater, i radość rozjaśniła jego myśli.

Lud przybył na salę. Konchy uczy zabrzmiały. Dziesięć arf zadzwoniło; zbliżyło się pięciu Bardów, i spiewało na przemian pochwałę Ossyana. Rozlewali ogień dusz swoich, a ich głosem arfy wtorowały. Wielka była radość na Kromie, bo do kraju pokój wrócił. Nadeszła noc z milczeniem, poranek wrócił z radością. Podczas ciemności nie nadszedł żaden wróg z błyszczącym oszczepem. — Wielka była radość na Kromie, bo posępny Rotmar poległ!

Podniosłem śpiew dla Fowargorma, kiedy wodza do ziemi składano. Nadszedł stary Krotar, ale nie wzdychał. Szukał rany swojego syna, i znalazł ją wpiersiach. Ocknęła się radość na obliczu starca. Zbliżył się do Ossyana i mówił:

„Królu oszczepów! mój syn nie poległ bez sławy. Młody wojownik nie ustąpił; ale śmierć spotkał, kiedy szedł naprzód we swojej mocy! Szczęśliwy, kto skonał za młodu; rozlega się jego sława. Nie widzi go lękliwy w jego sali, nie śmieje się z drżących rąk jego. Jego pamiątkę pieśń uczci; młodzieńcze łzy dziewic popłyną za nim.

Ale starzec powoli więdnie; sława jego młodości jeszcze za życia idzie w zapomnienie. Upada niepostrzeżony. Nie słysząc westchnień jego syna! Radość otacza grobowiec, tła nie obmywa kamienia sławy! Szczęśliwy, kto zmarł za młodu, kiedy go otacza jego sława!"

O I N A — M O R U L .

OINA — MORUL.

T r e ś ć.

Malorchol, książę Fnerfeddy odmówił swojej córki, Oiny, księżęciu Sardronli, Tontormodowi, bo się ich rody nie cierpiały, i miał z tego powodu wojnę z Tontormodem. Fingal, dawny jego przyjaciel uwiadomiony o tem, posłał mu na pomoc Ossyana z wojskiem; który pokonał i wziął Tontormoda w niewolę. Malorchol z radości i przez wdzięczność dał Ossyanowi swoją córkę; lecz Ossyan, dowiedziawszy się o tajemnej miłości Oiny dla Tontormoda, pogodził go z rozjątrzonym ojcem i połączył kochanków.

Jak słońce niestate przepływa nad trawistemi wzgórzami Larmonu, tak, podczas nocy, stare powieści przepływają przez moją duszę. Kiedy Bardowie ruszają z miejsc swoich; kiedy pozawieszają arfy na salach Selmy, wtedy przybywa jakiś głos do Ossyana, i budzi jego duszę. Jest to głos lat upłynionych, które się przesuwały przedemną ze wszystkimi dziełami swojemi. Chwytam powieści w przelocie i puszczam je w pieniach. Ale nie do

mętnego strumienia podobna jest pieśń króla, jest ona jak podnoszące się granie strun Luty. O Luto wielostronna! nie milczą twoje strumieniste opoki, kiedy Malwina białemi rękami porusza arfę. Światło mrocznych dumań, co się krzyżują w mojej duszy, córko hełmonośnego Toskara, chceszże posłuchać mojej pieśni? Przyzwiemy, dziewico Luty, dawno upłynione lata!

Działo się to za dni króla. Młodzieńczy jeszcze był moj kędzior, kiedym z nocnych fal oceanu ujrzał w górze Kon-Katlin ¹. Droga moja szła do wyspy Fuerfedy, lesistej morza mieszkanki. Fingal wysłał mię z pomocą Malorcholowi, królowi pustej Fuerfedy; bo go wojna okrażała, a ojcowie nasi społem przy uczcie siedzieli. W Kulkoiled zwinąłem żagiel i Malorcholowi konch miecz swój posłałem. Poznał znak Albionu i ocknęła się jego radość. Zeszedł ze sal wysokich i rękę moję smutnie uściskał.

„Jakże przybywa pokolenie rycerzy do upadającego króla? Tontormod mnogich oszczepów jest księciem wodnistej Sardronli, zobaczył i pokochał moję córkę, białopiersią Oinę-Morul. Odmówiłem dziewczycy, gdyż ojcowie nasi byli nieprzyjaciółmi! Teraz przybył z wojną do Fuerfedy i lud moj rosproszył. Jakże przybywa pokolenie rycerzy do upadającego króla?” Nie przybywam, rzekłem, przypatrywać się kłótni, jak chłopię. Pamięta Fingal

Malorchola i jego sale gościnne. Od swoich fal posyła rycerzy na twoją lesistą wyspę. Nie byłeś dla niego obłudnym; twoja uczta pieśniami była uświęcona. Dla tego miecz swój mam podnieść; a może twoje wrogi upadną. Nie zapominamy nigdy naszych przyjaciół w przygodzie, jakkolwiek kraj ich odległy.

„Potomku śmiałego Trenmora! słowa twoje podobne do głosu Krutłody, silnego mgłów mieszkańca, kiedy się odzywa z po za chmur swoich. Wielu weseliło się na moich biesiadach; lecz wszyscy zapomnieli Malorchola. Każdy wiatr spotykałem oczami; ale żaden się biały żagiel nie pokazał. Dzisiaj stał tylko dzwoni po moich salach, a nie konchy wesole. Pójdź, plemię rycerzy, do mojego mieszkania, bliska jest noc ciemno - szata. Posłuchasz głosu śpiewających dziewic dzikiej Fuerfedy!”

Poszliśmy. Biała ręka Oiny - Morul ujęła arfę. Z każdą struną drzącą budziły się jej własne smutne dzieje. Stałem w milczeniu, bo jaśniała córka wielu wysep w kędziorach swoich. Jej oczy były dwie gwiazdy z po za deszczu wyzierające; żeglarz widzi je w górze i błogosławi miłym promieniom.

Rankiem wyciągnęliśmy do bitwy nad brzęczący strumień Tormula: nieprzyjaciół zebrał się na dźwięk wypukłej tarczy Tontormoda. Od skrzydła do skrzydła zamieszała się bitwa! Śród walki

spotkałem Tontormoda. Daleko odleciała stal jego skruszona. Schwyciłem króla w boju, i związane go oddałem Malorcholowi, rozdawcy konch. Ocknęła się radość przy biesiadzie Fuerfedy, gdyż nieprzyjaciół został pobity. Tontormod odwracał twarz swoją od Oiny - Morul wyspy. „Synu Fingala” rzecze Malorchol „nie powinienes zapomnieć rozstania się ze mną. Jedno światło powinno zamieszkać w twoim okręcie, Oina - Morul z ponętnymi oczami! Ona budzić będzie przyjaźń w twojej potężnej duszy. Dziewica nie wejdzie niepostrzeżona do Selmy, mieszkania królów!”

W nocy leżałem na sali. Oczy przez pół do snu zamknięte były. Do ucha przyszło wdzięczne granie, podobne powiewowi, co zrywając się potraça w bródkę ostu. Była to dziewczina dzikiej Fuerfedy. Podnosiła śpiew nocny; wiedziała, że moja dusza była strumieniem, który się rozptywa we wdzięcznych dźwiękach. Spiewała ona:

„Któż - to pozióra ze skały na gęstą mgłę oceanu? Długie jego kędziory, podobne kruczym piórom, wędrują z wiatrami. Okazały jego krok smutku. Łzy w oku. Męska pierś pracuje nad kruszącą się duszą. O odejdz! już daleko odjechałam, tulaczka nieznanej krainy! W około plemię królów; smutna jednak moja dusza. O dla czegoż ojcowie nasi nieprzyjaciołmi byli, Tontormodzie! Kochanie dziewczycy!”

Słodki głosie strumienistej wyspy »rzekiem» dla czegoż się smucisz po nocy? Niema w pokoleniu walecznego Trenmora tak srogiej duszy! Nie będziesz ty się tulać nad nieznajomymi strumieniami, modrooka Oina-Morul! W tej piersi jest głos jakiś, niedochodzi on do innych uszu, on błaga Ossyana, aby słuchał niepokieszonych w godzinie strapienia. Wróć się, miła śpiewaczko nocy.

Niech Tontormod nie smuci się na skale! Rano uwolniłem króla i oddałem mu długo-kędziorą dziewicę. Malorehol pośrodku sali postuchał słów moich: »Królu dzikiej Fnerfeddy, dla czegoż Tontormod ma się smucić? Jest on z rodu rycerzy, a w bitwie płomieniem. Wasi ojcowie byli sobie wrogami — ale powietrzne ich duchy radują się po śmierci. Ściskają sobie mgliste dłonie nad konchą Lody. Zapomnijcie o ich gniewie, rycerze! Był to obłok lat upłynionych!»

Te były Ossyana czyny, kiedy jego kędzior był jeszcze młodzieńczy, lubo córka wielu wysep jaśniała niby w szacie z promieni — Przyzywamy, o dziewico Luty, dawno upłynione lata!

P R Z Y P I S Y.

- ¹ Ujrzał w górze przyjazną żeglarzom gwiazdę. Gwiazda ta zwała się kon-katlin, t. j. miłe światło fal. Niewiadomo która konstellacya nosiła to nazwisko.

K O M A L A.

K O M A L A.

Powieść Dramatyczna.

O s o b y.

Fingal.

Hidallan.

Komala.

Melilkoma

Dersagrena

Bardowie.

} Córki Morniego.

T r e ś ć.

Fingal wyciągnął w pole przeciw Karakulowi. Komala, jego kochanka, wygląda go niecierpliwie i zaczyna powątpiewać o jego miłości. Hidallan kochający dawniej Komalę, korzysta z tej chwili i zmyśla przed nią śmierć Fingala. Boleść bierze górę nad nieszczęsną dziewczicą i kiedy Fingal nagle przybywa, gwałtowna zmiana uczuć zabija Komalę. Fingal wygania na zawsze Hidallana ze swojego wojska.

Dersagrena.

Lowy przeszły — Żadnego dźwięku na Ardwenie, tylko strumień szumi: Córko Morniego! przyjdź od brzegu Krony. Połóż łuk, a weź arse! Niech

noc zastanie nas przy pieśni, niech wielka będzie
nasza radość na Ardwenie.

Melilkoma.

Otoż błękitnooka dziewico, noc się zbliża!
Szara noc ciemnieje na błoniach. Nad strumie-
niem Krony widziałam jelenia; wydawał się w mro-
ku jak brzeg umszony, ale nagle skrył się. Na
gałęzistych rogach zaigrał ognisty wyziew; a
dostojne postacie przeszłości wyjrzały z obłoków
Krony.

Dersagrena.

To znak śmierci Fingala. Król tarcz upadł;
zwyciężył go Karakul. Podnieś się Komalo ze ska-
ły, podnieś się we łzach, córko Sarna. Zginał
młodzieniec twojej miłości — duch jego jest już
na naszych pagórkach.

Melilkoma.

Tam siedzi opuszczona Komala; koło niej dwa
siwe psy strzygą szorstkiem uchem, i chwytają
przelotne powiewy. Rumiany policzek spoczywa
na ramieniu; górny wiatr igra w jej kędziorach.
Błękitne oko zwraca się ku błoniom umowy. Gdzież
jesteś o Fingalu? Noc się w około gromadzi!

Komala.

O strumienisty Karunie! dla czegoż widzę
twoje wody krwią płynące? Czy zgiełk wojny roz-
legł się po twoich brzegach? Czy król Morwenu
zasypia?

Wystąp córko nocy, księżycu! Wyjrzyj z obłoków, abym dostrzegła blasku stali na błoniu umowy. Albo niech przyjdzie ogniojaw różowy, który ojcom naszym wśród nocy przyświeca, i pokaże mi drogę do poległego mego rycerza.

Jakże się obronię żalowi? Jak miłości Hidallana? Długo musi Komala czekać, za nim się Fingal wojskiem otoczony pokaże, jasny jak promień poranku w rannej dżdżowej chmurce!

Hidallan.

Roztocz się, mgło posępnej Krony, roztocz się po ścieżce łowca; zakryj moim oczom ślad jego i wygoń ze mnie pamięć przyjaciół. Rozproszyły się tłumy walczących; nie tłoczą się stapania za dźwiękiem jego stali. O Karunie, płyn krwawym strumieniem. Wódz ludu poległ!

Komala.

Kto poległ na zielonych brzegach Karunu, synu chmurnej nocy? Byłże on biały jak śnieg na Ardwenie, kwitnący jak tęcza? Byłż kędziory jego podobne mgłę pagórków lekkiej i kłębiącej się wśród dnia promiennego? Byłże on w bitwie, jak niebieski piorun? Byłże prędki, jak sarna pustyn?

Hidallan.

O miałebym ja widzieć jego kochankę, wdzięcznie opartą na skale? Zapłomienione oczy we łzach przygaśły; rumiane jagody skryły się przez pół w kędziorach. Dmuchnij miły powiewie, po-

dnies pełne kędziory dziewicze, abym ujrzał białe
ej ramię i zasmucony luby policzek!

Komala.

I syn Komhala poległ, wodzu żałobnej
wieści? Piorun przetacza się nad wzgórzem, błyskawica leci na ognistych skrzydłach, Komala nie
lęka się, bo jej Fingal poległ! Powiedz, wodzu
żałosnej wieści, czy upadł kruszyciel tarcz?

Hidallan.

Rozbiegły się ludy po pagórkach. Nie usły-
szą już więcej głosu króla!

Komala.

Niech przestrach ściga ciebie na twoich po-
lach, niech cię zniszczenie porwie, królu świata!
Niech nagły będzie krok twój do grobu, niechaj
dziewica nad tobą zawodzi! Niech zostanie po-
dobną Komali — zapłakaną we dniach młodości!

Na cożeś mi, Hidallanie, powiedział, że moj
wojownik poległ? Jeszczebym chwileczkę była
wyglądała jego powrotu; jeszczebym myślała że
go widzę na dalekiej skale! Drzewo byłoby mię
zwodziło jego postacią; wiatr pagórku brzmiałby
dla mojego ucha dźwiękiem jego rogu! O gdybym
była na brzegach Karunu, ażeby łzy moje gorące
obmyły mu jagody!

Hidallan.

Nie leży on na brzegach Karunu; na Ardwe-
nie sypią mu rycerze grobowiec. Popatrz na niego,

miesiącu, z twojej chmurki; niech twój promień
zaświta na jego piersiach, aby go Komala w bla-
sku zbroi ujrzała!

K o m a l a.

Zatrzymajcie się, synowie grobu, aż zobaczę
kochanka! Zostawił mię samą na polowaniu. Nie
wiedziałam, że na wojnę poszedł. Przysiękł z
nocą powrócić; i — powrócił król Morwenu!
Drżący synu skał, czemuż mi nie powiedział,
że ma poledz? ² Widziałeś go we krwi młodości,
a nie powiedziałeś tego Komali!

M e l i l k o m a.

Co za wrzawa na Ardwenie? Ktoż tam błę-
szczy w dolinie? Ktoż to idzie podobny silnemu
strumieniowi, kiedy tłumne jego fale pałają księ-
życem?

K o m a l a.

Ktoż, jeżeli nie Komali nieprzyjaciół, syn
króla świata? Duchu Fingala, wymierz łuk do Ko-
mali ze swego obłoku! — Niech padnę, jak je-
leń pustyni! — To Fingal w tłumie duchów!
Czegoż idziesz mój kochanku, straszyć moje du-
szę i rozradować?

F i n g a l.

Podnieście, Bardowie, pieśń o bitwie stru-
mienistego Karunu! Uciekł Karakul przed moim
orężem na pola swojej pychy! Siedzi zdaleka,
niby ogniojaw, co skrywa ducha nocy, kiedy
wiatry pędzą go nad błoniem, a dokoła czarny

las pała! — Słyszę głos jakiś. Czy to powiew moich pagórków? Czy to łowczyni Ardwenu, białoreka córka Sarna? Pójrzyj ze skały, kochanko moja! Niech usłyszę głos Komali!

Komala.

Weź mię do pieczary spoczynku, o miły synu śmierci!

Fingal.

Chodź do pieczary mojego spoczynku! Burza minęła, po błoniach słońce poziéra! Chodź do pieczary mojego spoczynku, łowczyni brzmiącego Ardwenu!

Komala.

On ze sławą powraca. Dotykam prawej ręki jego bojów. Ale muszę spocząć na urwisku, póki dusza moja nie ochłonie z trwogi. Córki Morniego! poruszcie arfę, podnieście piosnkę!

Dersagrena.

Komala trzy jelenie położyła na Ardwenie; na skale ognie palają. Królu lesistego Morwenu, pójdź na biesiadę Komali!

Fingal.

Spiewajcie, synowie pieśni, bitwę strumienistego Karunu, ażeby się ucieszyła białoreka moja dziewczica. Tymczasem, kochanko, zobaczę twoję ucztę.

Bardowie.

Płyn, strumienny Karunie, płyn wesóło! Uciekli synowie walki. Nie widać konia na naszych

polach. Skrzydła ich dumy roztoczyły się ku innej ziemi. Słońce w pokoju będzie się budzić, a cienie z radością opadać będą. Usłyszemy głosy łowów; tarcze na salach zawiesiemy. Będziemy się weselić w bitwach oceanu, nasze ręce zarumienia się krwią Lochlinu!

Płyn, strumienisty Karunie, płyn wesolo!
Uciekli synowie walki!

Melilkoma.

Opadnijcie, jasne mgły wyzyn! Promienie księżycy, podnieście jej duszę! Dziewica leży na skale blada; Komali już niema!

Fingal.

Jako? córka Sarna umarła, białopiersia dziewczica mojej miłości? Przychodź, Komalo, na moje błonia, kiedy samotnie nad strumieniem pagórków usiedę!

Hidallan.

Czy oniemiał głos łowczyni z Ardweny? O na coż zakłuciłem duszę dziewczicy? Kiedyż ją ujrzę z radością na łowach ciemnościadej łani?

Fingal.

Młodzieńcze posępnego czoła, nie przychodź wleceć do mojej sali na ucztę. Nie przychodź więcej na moje łowy. Niechaj wróg moj nie ginie od twojego miecza!

Zaprowadźcie mię na miejsce jej spoczynku, abym się napatrzył jej krasy. Błada leży na skale;

zimne wiatry włos podnoszą. Cięciwa jej łuku
świszcze wiatrem, strzała skruszyła się w npa-
dku. Wzniescie pochwałę córki Sarna! Podajcie
jej imię wiatrom pagórków!

Bardowie.

Patrzcie! płomień miga nad dziewicą. Pro-
mień księżycy podnosi jej duszę. Poważne twarze
ojców wychylają się z chmur dokoła. Czoło Sarna
posepne, Fidallana oczy zapłomienione. Kiedyż
się podniesie biała twoja ręka? Kiedyż głos twój
zabrzmi na naszych skałach? Dziewice będą cię
szukać po błoniach, i nigdy już nie znajdą. Będiesz
do nich czasami we śnie przychodzić, i przynosić
pokoj ich duszom. Głos twój będzie się zatrzymy-
wał w ich uchu; z radością będą wspominały na
sny swojego spoczynku.

Patrzcie! płomień krąży nad dziewicą. Pro-
mień księżycy podnosi jej duszę.

PRZYPISY.

- ¹ „Drżący syn skał, czemużeś mi nie powiedział, że ma
poledz?” Zapewne jakiś Druid, których jeszcze teraz
można znaleźć, a którym przypisują porozumiewanie
się z duszami, i wyższą wiedzę.

FINGAL

Patented June 1, 1909. No. 850,000.
This invention relates to a method of
producing a paper having a
smooth surface and a
uniform thickness. The
method consists in passing
a sheet of paper between
two rollers, the upper
roller being heated and
the lower roller being
cooled. The paper is
then passed through a
drying chamber and
is then ready for use.

Patented June 1, 1909. No. 850,000.
This invention relates to a method of
producing a paper having a
smooth surface and a
uniform thickness. The
method consists in passing
a sheet of paper between
two rollers, the upper
roller being heated and
the lower roller being
cooled. The paper is
then passed through a
drying chamber and
is then ready for use.

THE PATENT OFFICE

This invention relates to a method of
producing a paper having a
smooth surface and a
uniform thickness. The
method consists in passing
a sheet of paper between
two rollers, the upper
roller being heated and
the lower roller being
cooled. The paper is
then passed through a
drying chamber and
is then ready for use.

F I N G A L.

Poema epiczne w sześciu pieśniach.

Treść Poematu Fingal.

Pochód Fingala do północnej Irlandyi, aby tam zabezpieczyć kaledońskie państwo przeciw napaści Swarana, króla Jutlandyi, jest przedmiotem niniejszego poematu. Kormak, młody król Temory, bliski pokrewny Fingala, niedoszedł jeszcze lat zupełnych. Kutullin przeto, książę wyspy mgłów (Sky) prowadził rządy. Swaran chciał z tego skorzystać i podbić Irlandyą. Wylądował wprzód niż Fingal, i zbił Kutullina wojsko; w tem Fingal przybywa. Odnawia się bitwa; Swaran zostaje zwyciężony i schwytyany, ale po zawartym pokoju wypuszczony od Fingala na wolność.

F I N G A L.

P i e ś ń P i e r w s z a.

T r e ś ć.

Swaran łąduje. Kutullin zgromadza wojenną radę. Konnal, król Togormy, jest za pokojem, i radzi Kutullinowi przystać na wszystkie żądania Swaranowe, aż póki Fingał nie przybędzie. Kalmar, Pan Lory, głosuje za wojną, Kutullin z nim trzyma. Wojsko występuje przeciw Swaranowi. Kutullin nie znajduje trzech rycerzy — powieść o nich. Swaran wysyła syna Arny ku nieprzyjacielskiemu wojsku na zwiady; wysłany powraca i opisuje wojenny wóz Kutullina. Zaczyna się bitwa, ale ją noc przerywa. Kutullin poleca jednemu z Bardów zaprosić Swarana na ucztę, ale ten z pychą odrzuca to wezwanie. Karril śpiewa rycerskie pieśni.

Kutullin siedział przy murach Tury, pode drzewem szelestnego dźwięku. Jego oszczep oparty o skałę; tarcza leży na murawie. Dumął o potężnym Kairbarze, o rycerzu, którego wódz na wojnie zabił; wtem przybył strażnik oceanu, Morud, syn Fitila.

„Wstań!” rzekł młodzieniec: „wstań Kutulinie! Widziałem okręty północy. Mnodzy są nieprzyjaciele, wodzu mężów. Mnodzy są rycerze żeglującego Swarana!”

„Moranie,” rzekł wódz błękitnooki: „ty zawsze drzysz, synu Fitila. Twoja bojaźń pomnożyła nieprzyjaciół. Jest to Fingal, król pustyni, z pomocą zielonemu Erinowi strumieni!”

„Widziałem ich wodza,” odpowiedział Moran, „wysoki jak Isniąca skała. Jego oszczep okrzesała sosna. Jego tarcza wschodzący księżyc. Siedział na brzegu jak mglisty obłok na cichym pagórku. Wiele, rzekłem, wodzu rycerzy, wiele mamy rąk do wojny. Zowią ciebie potężnym mężem; ale i w podniebnych murach Tury wielu jest dzielnych!”

„On głos podniósł, niby wał przy skale: Ktoż mi zrówna wtym kraju? Nie ostoja się przedemną rycerze, wała się od mojej ręki. Ktoż zdoła zetrzeć się z Swaranem, prócz Fingala, króla burzliwej Selmy? Jednego razu walczyliśmy z sobą na Malmorze. Lasy zdeptaliśmy piętami; skały wyskoczyły ze swoich miejsc; potoki zapomniały starego łoża, i mrużąc gdzieindziej uciekły. Przez trzy dni bój ponawialiśmy: rycerze stali z daleka i drżeli. Czwartego dnia Fingal zawołał: „Król oceanu upadł!” Ale Swaran odpowiedział: „stoi on!” Niech ustąpi posepny Ku-

tullin temu, który jest mocny, jak potoki Lochlinu!”

„Nie!” odezwał się wódz błękitnooki: „nie ustąpię nigdy śmiertelnemu! Posepny Kutullin będzie wielki, lub zginie. Idź, synu Fitila, weź moj oszczep. Uderz w dzwieczną tarczę Kabaita. Wisi ona na skrzypiącej bramie Tury. Dźwięk pokoju nie jest jej odgłosem. Moi rycerze posłyszają ją i usłuchają.” Odszedł. Uderzył w tarczę wypukłą. Zabrzmiały wzgórze i opoki. Rozległ się dźwięk po lesie; zwierz od stawu sarny odskoczył.

Porwał się ze brzmiącej opoki Kurach, i Konnal krwawego oszczepu! Wzdeła się wysoko śnieżna pierś Krugala. Syn Fawiego odbiegł ciemnośniadej łani. To tarcza wojny, rzekł Ronnar. To oszczep Kutullina! rzekł Lugar. Synu morza, przywdziej zbroję! Uchwyc, Kolmarze, stal gwiżdżącą! Wstawaj, Puno, rycerzu groźny, i Kairbarze od płomieniącego się drzewa Kromli. Zegnij kolana o Eto, i znijdź od strumienia Leny! Kacicie, co obiegasz gwiżdżące błonia Mory, wypreż białe członki, członki białe jak piana wzburzonego morza, kiedy wiatr nawalny napiera je na skalisty Kutton!

Widzę wodzów w chlubie ich czynów dawniejszych. Ich dusze goreją w bitwach przeszłości, w sprawach lat upłynionych. Ich oczy są płomieniem.

Przewracają się, szukając nieprzyjaciela ziemi. Waleczne ręce na mieczach. Błyskawica leci od stali ich bioder. Nadchodzą jak strumienie z gór, każdy rzuca się szumiąc z wyżyny. Świetni są wodzowie bitew, we zbrojach ojców. Za nimi ciemni rycerze, jak nawała chmur dżdżystych, za pałającymi niebios ogniojawami. Powstaje szereg oręża. Naprzemian wyją psy szare. Czasami brzmi pieśń bojowa. Odpowiada skalista Kromla. Stanęli na zmierzchłych błoniach Leny, jak tuman, kiedy w jesieni górę omroczy; kiedy piętrząc się czarny i połamany pnąc ku niebiosom głowę.

„Pozdrowienie wam, syny ciasnych dolin,” rzekł Kutullin: „Pozdrowienie wam, łowcy sarn! Ilna zabawa zbliża się ku nam. Równa się ona powodzi, wzdymającej się mrocznie przy brzegu. Czy mamy walczyć, synowie boju? czy Erin ma się ugjać przed Lochlinem? Mów o Konnalu, pierwszy z mężów, kruszycielu tarcz; już nieraz walczyłeś ty z Lochlinem; chcesz podnieść oszczep ojców?”

„Kutullinie,” spokojnie wódz odpowiedział: „ostry jest oszczep Konnala. Rad on jaśnieć w bitwie, zaczerwienić się krwią tysięcy. Jednak choć ręka przechyla się do boju, serce jest za pokojem dla Erinu. Pojrzyj, o pierwszy w Kormaka wojnach, pojrzyj na czarną flotę Swarana! Mnogie są jego maszty na brzegach, jak trzciny

na jeziorze Legu. Jego okręty jak mgłą pokryte lasy, kiedy burza na przemian ich drzewa ku sobie przygina. Liczni są jego wodze do boju. Konnal jest za pokojem. Fingal nawet unikałby tej walki, pierwszy ze śmiertelnych mężów; Fingal, który przegania wśród walecznych, jak po błoniu wiatr burzliwy, kiedy przez dźwięczną Konę potoki ryczą i noc ze wszystkimi chmurami rozłoży się na wzgórzu!"

"Ustąp," rzecze Kalmar: "mężu pokoju!"
 "Ustąp," rzecze syn Maty: "o Konnalu! Idź w ciche góry, gdzie nigdy oszczep boju nie błyska! Uganiaj po Kromli śniade jelenie; przeszywaj strzałą skoczne sarny Leny. Ale ty, Kutullinie, błękitnooki synu Semy, władco bojowiska, ty rozgoń synów Lochlinu! Złam pyszne ich szeregi! Niech żaden okręt państwa śniegów nie odpłynie na czarne fale Inistoru. Powstańcie, chmurne wiatry Erinu! Zaszumcie wichry od Lary łań! Niech skonam wśród burzy, rozszarpany w obłoku przez gniewne duchy mężów; niech Kalmar skona wśród burzy, jeśli łowy dla niego są zabawą tak miłą, jak bitwa puklerzów!"

"Kalmarze!" z wolna odpowiedział Konnal: "młody synu Maty, nigdy ja nie ustąpiłem. Skory byłem z moimi przyjaciółmi do potyczki; ale — mała jest sława Konnala. Przed mojem obliczem spowszedniały bitwy; waleczny zwyciężał. Jednak,

synu Semy, posłuchaj mojego głosu, spomnij sobie na stary tron Kormaka! Daj skarby, daj połowę kraju za pokój, dopóki Fingal nie przybędzie na nasze brzegi. Wybierzesz-li wojnę, ja pójdę z oszczepem i mieczem. Będę się radował pośrodku tysięcy; dusza moja zaświta w pomroku bitwy!”

„Lubię ja wrzawę oręża,” odezwie się Kuttullin, „lubię ją jak grzmot niebios przede dżdżem wiosnianym. Ale zgromadź błyszczące pokolenia, abym się przypatrzył synom wojny. Niech przyjdą błoniem, świecąc, jak promienie słońca przed burzą, kiedy wiatr zachodni chmury nagania, a dęby Morwenu szumią. Ale, gdzie są moi towarzysze boju, podpory mojego ramienia w przygodach? Gdzie jesteś, białopiersi Katbo? Gdzie Duchomar, chmura wojny? Czy odstąpiłeś mnie w dzień burzy, o Fergusie, Fergusie pierwszy przy naciesze biesiad? Synu Rossy, ramię śmierci, czy jak sarna z Malmoru, czy jak jelen z rozgłosnych wzgórków przybywasz? Pozdrawiam ciebie, synu Rossy. Cożto zasepia duszę wojny?”

„Cztery kamienie,” odpowiedział wódz, „sterczą na grobie Katby. Te ręce złożyły w ziemi Duchomara, ową chmurę wojny. Katbo, synu Tormana, byłeś ty promieniem słonecznym Erinu! A ty waleczny Duchomarze, mgłą bągnistego Lanu, roztaczającą się w jesieni po łąkach, i niosącą

śmierć tysiącom! Morno, najpiękniejsza z dziewic, spokojny twój sen w jaskini skał! Upadłaś w ciemności, zarówno z gwiazdą, co ukośnie zaiskrzy nad pustynią, a wędrowiec zostaje samotny, i żałuje zgasłego promienia."

"Opowiedz," rzecze błękitnooki syn Semy, „opowiedz, jak upadli wodzowie Erinu? Upadliż oni od Lechlinu synów, potykając się bojem rycerzy? Czy co innego zaprowadziło mocarzy we zbrojach do ciemnego i ciasnego domu?"

"Katba," odpowiedział rycerz, „poległ od miecza Duchomara, przy dębim szumiącego strumienia. Duchomar przyszedł do jaskini Tury, i powiedział miłej Mornie: Morno, najpiękniejsza między kobietami, miła córko silnorekiego Kormaka, dla czegoś tak samotna w zagrodzie kamieni, w jaskini opok? Mruczy strumień. Stary dąb skrzypi wiatrem. Przed tobą jezioro się burzy; czernieją chmury na niebie. Aleś ty śniegiem na błoni; twoje włosy mgła na Kromli, kiedy się kędzierzawi koło wzgórza i połyska promieniem zachodu. Twoje piersi są dwie białe skały, które widać przy strumienistym Brannie. Twoje ramiona podobne do dwóch białych kolumn na sali wielkiego Fingala."

"A skądże to idziesz," rzekła mu na to pięknowłosa dziewczica, „zskądże to Duchomarze, najposępniejszy z mężów? Czarne są brwi twoje i

straszne. Czerwone błakające się oczy. Czy Swaran ukazał się na morzu? Czy wiesz co o nieprzyjacielu, Duchomarze?” — „Ze wzgórza powracam, o Marno, ze wzgórza śniadej łani. Trzy położyłem z łuka, trzy rączemi psami łowów. Luba córo Kormaka, kocham ciebie jak moję duszę. Dla ciebie położyłem okazałego jelenia. Wzniosła była gałęziśta jego głowa, a noga prędką, jak wiatr.”

„Duchomarze, odpowiedziała spokojnie dziewczyna, ja nie kocham ciebie, mężu posępny. Twoje serce twarde jak skała; ponure, groźne twoje czoło. Ale, ty Katbo, młody synu Tormana, ty jesteś Marny kochankiem. Ty jesteś słonecznym promieniem na dniu chmurnej burzy. Nie widziałeś na pagórku łani młodego syna Tormanowego? Morna wygląda jego powrotu.”

„Długo więc Morna będzie wyglądać, rzekł Duchomar, długo będzie wyglądać Katby! Widzisz ten miecz obnażony; płynie jeszcze po nim krew Katby. Długo będzie go Morna wyglądać! Upadł przy strumieniu Branny. Na Kronie grób mu postawię, córko błękitnotarczego Kormaka. Zwróć oko swoje na Duchomara; jego ramię mocne jak burza. — „Syn Tormana upadł?” ozwał się dziko przytłumiony głos dziewczyny „upadł na swoich rozgłośnych wzgórzach, młodzieniec ze śnieżną piersią; pierwszy łowiec na łanie; nie-

przyjaciół cudzoziemców oceanu. Czarny mi jesteś, Duchomarze, i ramię twoje krwawe jest dla Morny. Daj mi, mój nieprzyjacielu, miecz ten. Lubię sączącą się krew Katby.

„Oddał miecz łzom dziewczicy. Przebiła jego pierś męską. Upadł jak brzeg potoku; wyciągnął rękę i przemówił: »córkę błękitnotarczego Kormaka, zabiłaś mię w mojej młodości. Zimny miecz w mojej piersi. O Morno, czuję chłód jego. Oddaj mię Mołnie, dziewczicy; Duchomar był jej snem podczas nocy. Ona grób mi postawi, a łowiec uczci mnie. Ale wyciągnij ten miecz z mojej piersi, o Morno; zimne jest żelazo. Zbliżyła się we łzach, zbliżyła się i wyciągnęła miecz z piersi. A on przeszył bok jej biały. Rozesłał dokoła po ziemi piękne jej kędziory; i krew kipiąca wytrysnęła z jej boku. Zaczerwieniło się krwią białe ramię. Skonała tarzając się. Jaskinia odbiła jej westchnienie.»

„Pokój rycerskim duszom,” rzekł posepny Kutullin, »wielkie były ich czyny w boju. Bodałby krążyli przy mnie na obłokach, i ukazywali wojenne swoje postacie. Duch moj krzepiłby się w przygodzie, a ramię zrównałoby niebieskiemu piorunowi. Ale ty, Morno, ty na promieniu księżyca spuść się do okien mego spoczynku; kiedy się myśli uspokoją, kiedy zgiełk oręża przeminie.»

„Zgromadźcie siły pokoleń! Spieszcie na wojnę Erinu. Trzymajcie się mojego wozu bitew! Rozradujcie się dźwiękiem mojego pędu! Zawieście trzy oszczepy przy moim boku, i pojdźcie za skokiem mojego rumaka! Niech mocny będzie duch moj w moich przyjaciółach, kiedy bitwa przyćmi dokoła promienie mojej stali!”

Jak się rzuca strumień piany z czarnocienistych głębin Kromli, kiedy górą grzmot się przetacza, a noc brudna siedzi w połowie góry; z przełomów nawałnicy wyzierają mroczne oblicza duchow; tak zuchwale, tak szeroko, tak groźnie rzucili się synowie Erinu. Wódz jak morski wieloryb, co otoczony falami popędza naprzód swoją siłę, niby strumień przetaczający w dłuż brzegów swoją potęgę. Posłyszeli synowie Lochlinu wrzawę podobną do wrzawy burzliwego wiatru. Swaran uderzył w wypukłą tarczę, i zawołał na syna Arny: „jakiż to pomruk oblata wzgórze, jak rój wieczornych owadów? Czy to synowie Erinu schodzą, czy wiatr szumiący wyje w dalekim lesie? Taki bywa gwar na Gormalu, nim wały moje podniosą białe głowy. Synu Arny, wejdź na pagórek, i pojrzyj po mrocznym pól obliczu!”

Odszedł, i wrócił natychmiast ze drzeniem. Dziko błękały się jego oczy. Serce o piersi mocno uderzało. Słowa jego były jaskliwe, stłumione, powolne. „Wstawajcie, syny oceanu, wstawaj o

wodzu czarnośniadej tarczy! Widzę ponury potok bitwy; potęgę synów Erinu do dna zaburzoną. Wóz, wóz wojny jedzie, jak płomień śmierci; prędki wóz Kutullina, ślacheznego syna Semy. On sam pochyla się naprzód, równy bałwanowi na skale, równy mgłę na błoni, kiedy ją słońce popędza. Boki wozu nasadzone kamieniami, a iskrzy jak morska powódź przy nocnej łodzi. Dyszel z hyblowanego cisu, siedzenie z kości wygładzonej. Boki jego wypełnione oszczepami; dno utrzymuje nogi rycerzów. Przed wozem na prawo widać dyszącego konia; wysokogrzywy, szerokopiersi, pyszny, dalekoskoczny, mocny syn wzgórza. Głośne i dźwięczne jego kopyto; polot grzywy podobny do strumienia wyziewu na szczycie opoki. Świecą się boki rumaka. Jego imię Sulin — Siffada. Przed wozem na lewo widać dyszącego konia ciemnogrzywy, wzniosłogłowy, mocnokopyty, chyży, lotny syn wzgórza; jego imię pomiędzy burzliwymi synami mieczów; Dusronal. Tysiąc pasów trzyma wóz w górze; twarde jarzmo połyskuje wieńcem piany. Ciemne pasy, błyszczące kamieniami, zbiegają się na okazałych karkach rumaków, jak pręgi mgły przelatującej nad strumienistą doliną; jak pęd jelenia, jak moc orła ciskającego się na swoje zdobycz. Ich tentent równa się burzliwemu wiatrowi na wiszarach śnieżnogłowego Gormalu.

„Na wozie widać wodza mocnorekiego, syna miecza; imię rycerza Kutullin, syn Semy, król konch. Policzki jego podobne do wygładzonego cisu; wielkie jest spojrzenie błękitnego oka, pod ciemnym łukiem brwi. Kędziory spływają z głowy jak płomień, kiedy nachyla się do cisnienia dzidy. Uciekaj, królu oceanu, uciekaj! Idzie on jak burza po strumienistej dolinie.”

„Kiedyż ja uciekałem,” zawołał król, „kiedyż uciekał Swaran, z walki oszczepów? Kiedyż się nastraszyłem niebezpieczeństwem, wodzu małej duszy? Spotykam burzę Gormalu, kiedy rozbija piany moich wałów. Spotykam chmur nawałnicę, a miałbym uciec przed jednym rycerzem? Choćby sam Fingal stanął przedemną, to mego ducha trwoga nie ogarnie? Powstańcie, moje tysiące, powstańcie do boju! Oblejcie mię, jak szumiące morze! Kupcie się, w okrąg błyskotnej stali waszego króla; mocni jak opoki mojej ziemi, co z uciechą spotykają burzę, i jeżą ku wiatrom czarne swoje sosny.”

Jak ciemne burze jesienne, pędzące z gór głośnych, zbliżyli się ku sobie rycerze. Jak dwa głębokie potoki, pędząc ze skał wysokich, zetrą się, mieszącą, i ryczą na równinie; tak głośno, przykro i ponuro spotkał się Lochlin i Inisfail. Zamieniali ciosy wódz z wodzem, mąż z mężem. Stal dzwoniąc zagrała na stali. Zlatywały pękające

szyszaki; pryskała i sączyła się krew do koła. Na gładkim cisie brzmia cięciwy. Powietrzem gwizdzą strzały. Padają oszczepy, jak kręgi światła, które ozłacają oblicze nocy. Jak łoskot rozbukanego oceanu, kiedy wszystkie wały podniesie, jak zgrzytający grzmot niebieski, taki był łoskot wojny. I choćby do śpiewania tej bitwy, było stu Bardów Kormaka, głos stu Bardów nie zdołałby podać przyszłym czasom wszystkich konających. Bo wielu było poległych rycerzy; daleko rozlała się krew walecznych!

Jęknijcie, syny pieśni, jęknijcie nad śmiercią ślachetnego Sitallina! Niech się podniesie westchnienie Fiony na samotnej łące ulubionego Ardana! Upadli oni, podobni dwom łaniam pustyni, z ręki potężnego Swarana, kiedy ryczał między tysiącami, niby wrzaskliwy duch burzy, co siedzi na chmurach północy, i cieszy się śmiercią żeglarzy. Nie spała i twoja ręka przy boku, wodzu mglistej wyspy, synu Semy, Kutullinie! Wielu poleгло od twojego ramienia. Miecz jego był niebieskim promieniem, kiedy przeszywa synów dolin; kiedy pobity lud pada, a góry dokoła goreją. Parska Dusromal na rycerskie zwłoki, kapie Sifada we krwi kopyto. Za niemi uклада się bitwa, jak las połamany w puszczach Kromli, kiedy nad łanami przepływa burza, obarczona duchami nocy.

Zapłac pod skałą szumiącego wiatru, dzie-
wico Inistoru ¹. Nachyl piękną głowę ku fali, o ty
milsza niż duchy pagórka, kiedy w południe prze-
mykają się słonecznym promieniem po nad milczą-
cy Morwen! Upadł, zginął twój młodzieniec,
zbladł pod mieczem Kutullina. Niepopędzi już
odwaga twego kochanka, aby przelewał krew kró-
lów. Trenar, nadobny twój Trenar skonał, o dzie-
wico Inistoru. Siwe psy wyją przed domem; wi-
dzą one że się przemyka duch jego. Odpuszczony
łuk leży na sali. Żadnego odgłosu na pagorku łani.
Jak tysiąc bałwanów na skałę się wali, tak idą
tłumy Swarana; jak skała opiera się tysiącu bał-
wanów, tak Erin opiera się Swaranowi oszczepów.
Ryczy śmierć dokoła wszelkimi głosami i miesza
się z tarcz łoskotem. Każdy rycerz jest słupem
ciemności, a promieniem ognistym miecz jego
ręki. Grzmi pole od skrzydła do skrzydła, jak
gdyby sto młotów naprzemian podnosiło się i opa-
dało, i biło w czerwone dziecię palającego
pieca.

Ktoż są ci na błoniu Leny, tak posepni i
czarni? Ktoż są ci niby dwie chmury, z miecza-
mi nad sobą, niby z błyskawicami? Drżą dokoła
pagórki, wzdrygają się umszone skały. Ktoż oni,
jeśli nie syn oceanu i wozokotczy wódz Erinu.
Wiele jest niespokojnych przyjacielskich ócz,
które posepnie zważają ich wśród błonia. — Ale

noc osłania wódzów chmurami, i kończy strasliwą walkę.

Było to na cieniściej wiszarze Kromli, gdzie Dorglas przyrządzał zwierzynę, łup rycerzy, nim wzgórze opuścili ². Stu młodzieńców zgromadzało gałęzie, dziesięciu wojowników rozniecało ogień, trzystu toczyło gładkie głązy: szerokim okręgiem dymia się uczta. Kutullin wódz erin-skich wojowników, zanurzył się w potężnej duszy. Stał on oparty na drewnianym oszczepie, i mówił do syna pieśni, do Karilla z innych czasów, siwowłosego syna Kinfenny: „Samże odprawię ową ucztę, a król Lochlinu jest na Erinu brzegach, daleko od lasu swojego wzgórze, od dzwiecznych sal swojej uczty? Wstań, Karillu, synu przeszłości, zanieś moje słowa Swaranowi. Wezwij go od łoskotu fal, bo Kutullin ucztę daje. Niech się tu nasłucha szumu moich lasów, pomiędzy nocnymi obłokami. Bo chłodno i mroźnie gwizdże wiatr burzliwy nad jego mórz pianą. Niech drżąca arfa tutaj go uczcie, niech rycerskie pienia posłyszysz!”

Odszedł stary Karill wezwać króla tarcz ciemnośniadych przyjemnym głosem: „Podnieś się ze skór swoich łowów, Swaranie, królu lasów! Kutullin daje biesiadę konch. Podziel ucztę z mrodo-
drokim wodzem Eriuu!” A on odpowiedział, niby mglisty grzmot Kromli przed burzą: „Inisfail-

czyku, gdyby wszystkie twoje córy, wyciągnęły śnieżne ramiona, podniosły wysoko wzdychające piersi, i patrzyły mile oczami miłości — Swaran, twardy, jak tysiąc lochlińskich opok, zostałby tutaj, aż dopóki ranek młodym promieniem wschodu nie zaświta jemu nad śmiercią Kutullina. Mile są mojemu uchu lochlińskie wiatry. Szumią one nad mojami morzami, głośno rozmawiają z mojami linami, i przynoszą do moich myśli, zielone moje lasy; zielone lasy Gormalu, często odzywające się wiatrem, kiedy moj oszczep zarumieniał się na polowaniu dzików. Niech posępny Kutullin ustąpi mi starego tronu Kormaka, albo potoki Erinu pędząc z gór jego, zaczerwienią swoją pianę jego krwią pyszną!”

„Smutne,” mówił Karill przeszłości, „smutne jest brzmienie Swaranowego głosu!” — „Smutne, ale dla niego!” rzekł błękitnooki syn Semy. „Karillu, podnieś głos twój i zaspiewaj o przeszłych sprawach. Odpraw noc pieśniami, a nam daj uciechę smutku; bo wiele rycerzy i dziewic miłości przeminęło w Inisfaile, i mile są pieśni narzekania, które się rozlegają po skałach Albionu, kiedy wrzawa łowów przejdzie, a fale Kony odpowiadają na głos Ossyana!” Karill zaczął:

„We dniach przeszłości szli synowie oceanu ku Erinowi. Tysiąc okrętów przemykało się po falach na mile pola Ullinu. Powstali synowie

Inisfailu, aby dać odpór pokoleniu tarcz żelaznych.

Był tam Kairbar, pierwszy z mężów, i Grudar, okazały młodzieniec. Długo się oni spierali o pstrokatego byka, który się pasł na brzmiających łąkach Golbunu. Każdy pragnął go posiadać. Śmierć była często na ostrzu ich orężów.

Rycerze walczyli bok przy boku. Cudzoziemcy morza uciekli. Któreż imiona piękniejsze były na wzgórzu, jak Kairbar i Grudar?

Ale, ach! dla czegoż ryknął byk na brzmiających błoniach Golbunu? Ujrzeni go kiedy szedł biały jak śnieg. Nienawiść rycerzy ocknęła się na nowo.

Spotkali się na trawiastych brzegach Lubaru. Grudar upadł we krwi. Dziki Kairbar przybył na dolinę, gdzie Brassolis najpiękniejsza ze siostr jego, podnosiła na ustroniu pieśń smutku.

Spiewała ona czyny Grudara, młodzieńca jej skrytej duszy. Smuciła się po nim na polach krwi; ale jeszcze spodziewała się że wróci. Jej pierś biała wyzierała z pod odzieży, niby księżyc z nocnych obłoków, kiedy pokazuje oku białą krawędź z ciemności, która osłania jego szybę. Wdzięczne, jak arfa były jej głosy, kiedy nuciła pieśń smutku. Serce jej wisiało przy Grudarze; był on tajemnem spojrzeniem jej oka. „Kiedyż powrócisz we zbroi, najwaleczniejszy na wojnie?”

„Weź, Brassolis, tak mówił Kairbar, weź, Brassolis, tę skrwawioną tarczę, zbroję nieprzyjaciela, i zawieś ją wysoko na mojej sali.” Łagodnie jej serce uderzyło w piersi, odeszła zmieszana i blada. Znalazła swojego młodzieńca we krwi. — Skonała na błoniach Kromli. Tutaj, Kutullinie, proch jej spoczywa. Z ich grobów wyrastają owe samotne cisy, i bronią je od burzy.

Piękna była Brassolis na łące. Okazały był Grudar na błoniu. Bard imiona ich zachowa, i prześle je następnym czasom.

„Miły głos twój, Karrilu,” odezwał się błękitnooki wódz Erinu. Miłe słowa przeszłości. Są one cichym deszczem wiosennym; kiedy słońce patrzy na pola, a jasny obłok nad pagórkami przepływa. O uderz w arfę na cześć mojej kochanej Brageli, samotnego promienia Dunskaichu. Uderz w arfę na cześć Brageli, małżonki syna Semy, którą na mglistej wyspie zostawiłem. Czy podnosisz tam piękną głowę ze skały, upatrując żagli Kutullina? W dali burzy się morze; ty białą pianę bierzesz za moj żagiel. Odejdź moja kochanko! Już noc, a mroczne wiatry gwizdzą w twoich kędziorach. Pójdź do moich sal godowych, i dumaj o upłynionych czasach. Nie wróć, aż burza wojny oniemieje. O Konnalu! mów mi o wojnie i o zbrojach; wypędź ją z mojej myśli.

Miła jest z pływającemi kędziorami, błatopiersia córka Targlana.”

Konnal, powolny rozprawiacz, odpowiedział, „Strzeż się plemienia oceanu! Roześlij dokoła nocne swoje tłumy, ażeby śpiegowały potęgę Swarana. Kutullinie, ja jestem za pokojem, dopóki nie nadciągnie lud Selmy, dopóki nie nadciągnie Fingal, pierwszy z mężów, promień, równy słońcu na naszych polach!” Rycerz uderzył w tarczę wezwania; przybyli wojownicy nocy. Reszta spoczywała na łakach lasu i zasypiała pod mglistemi wiatrami. Dokoła w mętnych obłokach pływały duchy poległych za młodu, a zdala wponurej ciszy Leny słychać było, zaledwo rozeznanne, przytłumione głosy śmierci.

F I N G A L.

Pieśń Druga.

T r e ś ć.

Konnalowi ukazuje się duch Krugała, i zwiastuje mu przegraną Kutullina. Konnał udziela tej przepowiedni Kutullinowi i radzi pokój; Kutullin przedsięwzięcie ciągnąć wojnę. Rano Swaran przysyła upokarzające warunki pokoju, które Kutullin odrzuca. Rozpoczyna się bitwa z obu stron zapalczywa, długo niepewna; nakoniec Grumał, wódz irlandzki pierzcha, wojsko idzie za nim, a Kutullin i Konnał zaslaniają odwrót. W tej chwili pojawia się przy brzegach Fingalowa flota. Kutullin podczas nocy rozmawia z Komalem i Karrilem, który w ustępie opowiada przygodę Komala i Galwiny.

Konnał leżał przy szumie potoku pod zgrzybiałymi drzewami. Umszony kamień podpięrał mu głowę. Słuchał cichych odgłosów nocnych nad błoniami Leny. Leżał daleko od rycerzy; syn miecza nie lękał się nieprzyjaciela. W odpoczynku ujrzał rycerza zlatującego z pagórka szkarłatnym strumieniem ognia. — Krugał siedział na tym promieniu, wódz który poległ w bitwie. Poległ on z

ręki Swarana walczyć rycerską walką. Jego oblicze było niby promień zachodzącego księżyca. Z obłoków pagórka była jego odzież. Oczy, przygasty płomień. W piersiach czarna rana. „Krugalu!” zawołał potężny Konnal: „Synu Dedgala, sławny na wzgórzu łani, kruszycielu tarcz, czemuś tak smutny i blady? Nie bladłeś nigdy z trwogi. Coż niepokoi umarłego Krugala?” Chwiejący się, stał on we łzach i wyciągnął bladą rękę nad rycerzem. Z cicha słaby głos podniósł, niby powiew na trzciniaстым Legu: „Moj duch na moich wzgórzach, Konnalu; moje ciało na erińskich piaskach! Nie będziesz już więcej rozmawiał z Krugalem, ani na błoniach spotykał jego samotnych kroków. Lekki jestem, jak podmuch Kromli; przemykam się, jak cień tumanu. Konnalu, widzę chmurę śmierci; czarno wisi ona nad polami Leny; synowie zielonego Erinu muszą upaść — — Ustąp z pola duchów!” Uleciał, niby zaćmiony księżyc, w poświście wiatru. „Stój” zawołał potężny Konnal: „stój przyjacielu, coś mi tak ciemno zajaśniał! Zaczekaj, w niebieskim promieniu, synu wietrznej Kromli! Któraż jaskinia jest twoim samotnym domem? Któryz pagórek zielonogłowy jest miejscem twojego spoczynku? Nie usłyszemyz ciebie ani w burzy, ani w szumie potoku? Kiedyż słabi synowie wiatru, za ledwo widziani przemykają się nad puszcza?”

Konnał miłogłósy podniósł się we dźwięcznej zbroi. Uderzył nad Kutullinem w tarczę, i przebudził syna bitwy. „Po co,” zapytał sternik wozu: „po co Konnał przychodzi do mnie wśród nocy? Moj oszczep łatwoby się skierował na odgłos, i Kutullin smuciłby się po śmierci przyjaciela. Powiedz, Konnału, powiedz! Twoja rada jest słońcem nieba!” — „Synu Semy,” wódz odpowiedział: „duch Krugala przybył do mnie ze swojej jaskini; gwiazdy słabo pałały przez jego postać. Głos jego podobny był do szumu dalekiego strumienia. — Jest on posłańcem śmierci. Mówił o ciemnym i wązkim domu — Szukaj pokoju, o wodzu Erinu, albo ustąp na błonia Leny.”

„Mówił z Konnałem,” odpowiedział książę: „choć gwiazdy słabo pałały przez jego postać? Synu Kolgara, to wiatr szemrał przy twoich uszach. — Albo, jeśli to była postać Krugala, czemuś go nie zmusił, aby mnie się pokazał? Wypytałżeś się syna powietrza o jego jaskinię, o dom jego? To moj miecz mógłby głos ten znaleźć i wycisnąć z Krugala jego wiadomość. Ale, Konnału, mała jest jego mądrość. Wszak jeszcze wczora był tutaj, jeszcze nie zaszedł na nasze wzgórza; ktożby mógł jemu powiedzieć o naszej przegranej?” — „Duchy wstępują na obłoki, i jeżdżą wiatrami —” odpowiedział głos mądrości

Konnala, „w swoich jaskiniach społem odpoczywają, i rozmawiają o śmiertelnych mężach!”

„To niech rozmawiają o śmiertelnych mężach, o każdym — tylko nie o erińskim wodzu! Niech mię zapomną w swoich jaskiniach. — Nie ustąpię Swaranowi! A choćbym miał upaść moj grób powstanie w sławie przyszłych czasow. Łowiec łąz opłucze moj kamień; żalność osiadzie przy wysokopiersiej Brageli. Nie lękam się ja śmierci — ale się boję uciekać: bo Fingal widział, żem zwyciężał. Przybądź słabe widmo pagórków, i mnie samemu pokaż się. Przybądź na niebieskim promieniu, pokaż w swojej ręce śmierć moje — i wtedy jednak nie ustąpię, słaby synu wiatrów! Idź, synu Kolgara i uderz w tarcze! Wisi ona pomiędzy oszczepami. Niech na dźwięk ten powstaną moi wojownicy w pośrodku bitew Erinu. Chociaż Fingal opóźnia przybycie ludu burzliwej swojej wyspy, będziemy walczyć, synu Kolgara, i pomrzemy w rycerskiej walce!”

Daleko dźwięk się rozległ. Porwali się rycerze, niby fale błękitnej powodzi. Stanęli na błoni nakształt dębu rozłożystych gałęzi, kiedy odpowiada zmarzłemu strumieniowi, i szumi na wiatr zwiedłym liściem. Szarzeje chmurna głowa Kromli. Drzy poranek na wpół-rozwidnionym oceanie. Modry tuman przepływa zwolna i ostaniamy synów Inisfaila. „Wstawajcie,” odczywał się król czar-

nośniadych tarcz: »wy, coście przybyli od fal Lochlinu! Ustępują przed naszym orężem Erinu synowie. Pędźcie ich na równinach Leny! Morla! idź do sał Kormaka. Przełoż mu, aby się poddał Swaranowi, zaczem lud jego w groby zapadnie, i milczenie zalegnie jego wyspę!»

Porwali się z szumem, podobnym do gwaru wodnych ptaków, które bałwan płoszy na brzegu. Gwar ich jak łoskot tysiąca potoków, kiedy po nocnej nawałnicy spotkają się w dolinie Kony. Toczą się czarne wiry przy bladym brzasku zarania.

Jak czarne cienie jesieni płyną nad trawiastem wzgórzem, tak posępnie, tak czarno przybyli wodzowie rozgłośnych lasów Lochlinu. Wyszukły, jak jeleni Morwenu, idzie przed nimi król okazały. Przy jego boku błyska tarcza, niby pod czas nocy płomień na błoni; kiedy świat ciemny i milczący, a wędrowiec widzi ducha igrającego na promieniu. Słabo połyskują dokoła góry, i ukazują się ledwo dojrzone dęby.

Powiew kołyszącego się oceanu przepędził mgłę szeroką. Ukazali się synowie Erinu, niby szereg skał na brzegu, kiedy żeglarze przy nieznanym brzegu drżą pod niestałym wiatrem. »Idź, Morla,» rzecze król Lochlinu: »idź i przełoż im pokój; przełoż, jak go dajemy królom, kiedy ludy naszym mieczom ulegną, kiedy waleczni polegą w boju a dziewice płaczą na poboisku!»

Odszedł wysoki Morla, syn Swarta i okazał się młodzieniec. Przemówił do modrookiego wodza Erinu, pomiędzy mniejszemi rycerzami.

„Przyjmij pokój od Swarana,” mówił on: „pokój jaki daje królom, kiedy ludy ulegną jego mieczowi. Oddaj nam strumieniste równiny Erinu, swoją oblubienicę i swego psa łowczego. — Oblubienicę, wysokopiersią piękność, łowczego psa, który wiatry chwyta — oddaj, na dowód słabości twojego ramienia, i żyj wtedy pod naszą mocą!” —

„Powiedz Swaranowi, sercu pychy, że Kutullin nigdy nie ulegnie! Dam jemu ciemnozburzone morze; dam w Erinie groby jego ludowi. Ale nigdy cudzoziemiec nie posiedzie wdzięcznego promienia mojej miłości. Nie będzie żaden jeleniec uciekał po wzgórzach Lochlinu przed moim przedkonogim Luatem!”

„Próżny sterniku woza,” rzekł Morla: „i tyż chcesz pokonać króla, króla, którego okręty z wielu lasów zbudowane, mogłyby przewieść twoją wyspę? Tak mały jest zielonopagórki twój Erin, dla króla, który panuje burzliwym falom!”

„Morlo, w słowach niejednemu ustąpię, ale mój miecz nikomu! Dopóki Konnal i Kutullin żyją, dopóty Erin będzie własnością Kormaka!”

„O Konnalu! pierwszy z potężnych mężów, ty słyszałeś słowa Morli. Będziemyż jeszcze, ty tarcz kruszycielu, spokojni jak radziłeś? Dla cze-

goż, duchu poległego Krugala, grozisz nam śmiercią? Ciasny dom powita mię otoczonego blaskiem sławy. Podnieście, synowie Erinu, podnieście oszczepy i łuki naciągnijcie! Uderzcie we mroku na wroga, jak duchy burzliwej nocy.”

Dziesięć razy okropniej, grzmotniej, dziczej i głębiej roztoczył się pomrok boju, jak chmura pędząca na dolinę, kiedy nieprzyjazne burze zakryją cichy promień słoneczny. Kutullin we zbroi szedł przodem, niby gniewny duch obłoków, ogniojawem odziany, z czarną burzą w rękach. Karill daleko zabrzmiał po błoniach rogiem bitwy. Podniósł głos pieśni i rozlał swojego ducha na myśli walecznych. Usta spiewaka nuciły:

„Gdzież jest Krugal poległy? Leży na ziemi zapomniany. Dźwięki konch oniemiały. Smutna jest oblubienica Krugala, obca na salach swojego smutku!”³

„Ale ktoż jest ta, co jak promień słońca przełatuje przed rzędami nieprzyjaciół? To Degrena, miła piękność, żona poległego Krugala!”

„Za nią kędziory unoszą się wiatrem; jej oko zapalone, głos dziki.” —

„Blady i marny twój Krugal; postać jego mieszka w jaskiniach gór. Przychodzi on we śnie do twojego ucha; podnosi słaby głos, niby brzęk pszczoł, niby gwar wieczornych owadów!”

„Ale Degrena upada, niby poranny obłok; miecz Lochlinu bok jej przeszył. Upadło, o Kairbarze, marzenie twojej kwitnącej młodości. Upadło, o Kairbarze, marzenie twoich młodzieńczych godzin!”

Dziki Kairbar posłyszał dźwięk żałobny. Rzucił się naprzód z łoskotem, jak wieloryb. Ujrzał śmierć swojej córki i ryknął pomiędzy tysiącami. Oszczep jego trafił syna Lochlinu, a bitwa leciała od skrzydła do skrzydła. Jak sto burz w lochlińskich lasach, jak pożar w sosnach stu pagórków; tak zgubnie wałęsają się szeregi mężów. Kutullin skaszał rycerzy jak chwast; Swaran Erin wydłubiał. Poległ z jego ręki Kurach i Kairbar wypukłej tarczy. Na nieprzerwany spoczynek ułożył się Morglan. Drzał Kaoll, kiedy on konał. Krwawe pręgi, po jego białej piersi; złoty kędzior rozszlany w pyle rodzinnej ziemi. Często zastawiał tam ucztę, gdzie teraz poległ. Często podnosił tu głos arfy; kiedy psy wesoło przy nim igrały, a łowcze chłopcy łuk mu narządzały.

A Swaran jeszcze pędził, jak strumień, co się wylamuje z puszczy. Roztacza pagórki w biegu; po bokach opoki się przewalają. Ale niby wzgórze, które obłoki nieba rozcina, stanął przed nim Kutullin. Burze walczą na jego sosnowatej głowie, głóg szumi na skałach, a ono w swojej mocy stale stoi i ocienia cichą dolinę Kony. Tak

Kutullin zastłaniał erinńskich synów, i stał między tysiącami. Płynęła krew, niby skalne źródło z umierających rycerzy. Lecz Erin topnieje na każdym skrzydłe, niby śnieg w dniu pogodnym.

„Synowie Erinu!” zawołał w tenczas Grumal: „Lochlin posiada plac boju. Pociż mamy walczyć jak trzcina z wiatrem. Ustąpmy ku górze czarnośniadej łani.” I uciekł, niby jeleni Morwen; jego oszczep drgał promieniem światła za nim. Niewielu poszło za Grumalem, za wodzem małej duszy; — upadli oni w rycerskiej walce na rozgłośnych błoniach Leny. Wysoko, na wozie drogich kamieni, stał wódz Erinu. Dobijał on potężnego syna Lochlinu, i prędko mówił do Konnal: „O Konnalu, pierwszy ze śmiertelnych mężów, ty wyuczyłeś to ramię śmierci. Chociaż synowie Erinu pierzechnęli, my jeszcze walczymy z wrogiem. Karrilu, synu przeszłości, prowadź moich przyjaciół na krzaczyste wzgórze. A my, Konnal, stańmy tu jak skała, i ratujmy cofających się przyjaciół!”

Konnal usiadł na wóz kamieni. Zastłonili się tarczami, jak zaćmiony księżyc, córka gwiazdzistego nieba, kiedy ciemnym okręgiem przebiega powietrze, a ludzie oczekują groźnej zmiany. Sifada robi bokami pod wzgórzem, i pyszny rumak, Dusronnal. Jak wały za wielorybem, tak wróg szumiał za nimi. Na wysokich biodrach Kromli

stanęli smutni, nieliczni synowie Erinu; niby las, po którym pożar przeszedł, stłuczony od wiatrów burzliwej nocy; samotny, zwiędły i posępny stoi bez liścia, któryby szumiął z powiewem.

Kutullin stał przy dębie. W milczeniu powodził zapłomienionem okiem, i słuchał wiatru w gęstych kędziorach, kiedy nadszedł Moran, syn Fitila, stróż oceanu. Zawołał on: »Okrety, okrety samotnej wyspy! Fingal przybywa, pierwszy z mężów, kruszyciel tarcz! Fale pienia się przed ich czarnemi dziobami, a maszty w żaglach są niby lasy w chmurach!»

»Zadmijcie,» rzekł Kutullin: »zadmijcie wiatry, które szumicie po mojej wyspy tumanach. Przybywaj na śmierć tysięcy, o królu rozgłosnej Selmy! Twoje żagle, moj przyjacelu, są dla mnie obłokami poranku; twoje okrety niebieskiem światłem; ty sam słupem ognia rozjaśniającym świat nocy. O Konnalu, pierwszy z mężów, jakże są pocieszeni w smutku, nasi przyjaciele! Ale dokoła noc się ściemni. Gdzież są teraz okrety Fingala? Czuwajmy tu nad godzinami ciemności i wyglądajmy niebieskiego księżyca!»

Opuściły się burze na lasy. Potoki ze skał zaszumiły. Deszcz chłosta po głowie Kromli. Zapłomienione gwiazdy drżą między przelatującami chmurami. Smutnie na brzegu strumienia, któ-

rego szumem brzmi drzewo, smutnie siedzieli wodzowie Erinu. Był tam Konnal, syn Kolgara i Karill syn przeszłości. „Nieszczęśliwa jest ręka Kutullina,” rzekł błękitnooki syn Semy: „nieszczęśliwa jest ręka Kutullina od czasu jak swego przyjaciela zabił. — Ferdo, synu Dammana, kochałem ciebie jak siebie samego!”

„Jakże, Kutullinie, synu Semy, jakże upadł kruszyciel tarcz? Nieraz ja myślę,” rzecze Konnal: „o synie ślachtetnego Dammana, Był on smukły i piękny jak niebieska tęcza!” —

„Z Albionu przybył Ferda, wódz stu wzgórzów. W salach Muri uczył się on robić mieczem; i zyskał przyjaźń Kutullina. Poszliśmy razem na łowy i stanęliśmy obozem na błoniu.

„Dengala była małżonką Kairbara, wodza Ullinu równin. Była ona okryta światłem piękności, ale jej serce było mieszkaniem pychy. Pokochała promień młodości, syna ślachtetnego Dammana. Kairbarze, rzekła, białoramienna Dengala, daj mi połowę trzody. Nie chcę być dłużej na twoich salach. Rozdziel trzodę, posępny Kairbarze!” — Kairbar rzekł: „Kutullin niech podzieli na wzgórzach moją trzodę. Jego serce jest stolicą sprawiedliwości. Idź do niego, światło urody!” Poszedłem i rozdzieliłem trzodę. Pozostał byk białośnieżny, tego byka dałem Kairbarowi. Gniew Dengali ocknął się.

„Synu Dammana,” mówiła piękność: „Kutullin zranił moją duszę. Muszę słyszeć o jego śmierci, albo strumień Lubaru popłynie nademną. Moj błady duch będzie przy tobie krążyć i narzekać na ranę mojej dumy. Albo rozlej krew Kutullina, albo przeszyj tę pierś niespokojną!” — Dengalo, rzekł młodzieniec pięknowłosy, jak zabić syna Semy, przyjaciela najskrytszych moich myśli? Jak dobyć miecza na niego? „Trzy dni płakała przed wodzem, czwartego przyrzekł, że będzie walczył. Będę walczył z przyjacielem, jednak, Dengalo, — bodajbym upadł od jego miecza! Mógłbym sam po wzgórzu chodzić? Mógłbym patrzeć na grób Kutullina.” Spotkalismy się na równinie Muri. Chroniły się ran nasze miecze; ślizgały się po stalowym szyszaku, albo gwizdały po ślizkiej tarczy. Dengala była bliską i z uśmiechem rzekła synowi Dammana: „Słabe twoje ramię, promieniu młodości. Twoje lata nie dojrzały do stali. Ustąp synowi Semy. Mocny on, jak skała na Malmorze.”

Lzy stanęły w oczach młodzieńca. Jakkąś się rzekł do mnie: „Kutullinie, podnieś wypukłą tarczę. Broń się ręce przyjaciela. Moja dusza obarczona jest smutkiem: bo muszę zabić wodza mężów!” Jęknąłem jak wiatr w skalnej szczelinie. Spuściłem ostrze oręża. Upadł promień boju, pierwszy z przyjaciół Kutullina. Nieszczęśliwa

jest ręka Kutullina, od czasu jak rycerz przez nią upadł!" —

„Smutna jest twoja powieść, synu woza, rzekł Karill innych czasów: coła ona mojego ducha ku dniom innych lat, ku starej przeszłości. Często słyszałem ja o Komalu, który lubego przyjaciela zabił; jednak zwycięstwo towarzyszyło jego żelazu, i w jego obecności wygrywano bitwy.

„Komal był synem Albionu, wodzem stu wzgórzów. Zwierz jego napawał się z tysiąca strumieni. Tysiąc skał łajało się ze szczekaniem psów jego. Oblicze jego było słodyczą młodości; ręka śmiercią rycerzy. Jedną była jego miłością, i piękną była ona, córka potężnego Konlocha. Zdawała się być słonecznym promieniem pomiędzy kobietami. Jej kędziory niby krucze skrzydła. Jej psy przyuczone do łowów. Cięciwa łuku gwizdała z wiatrem, ale serce przykute do Komala. Często spotykały się ich oczy w miłości. Jedną drogą im na łowy. Szczęśliwe ich słowa na ustroju. Ale Grumał pokochał dziewicę, czarny wódz pochmurnego Ardweny. Czuwał nad samotnymi jej krokami po błoni, wróg nieszczęsnego Komala.

„Jednego dnia, powracając z łowów, kiedy mgła osłaniała ich przyjaźń, zeszli się w jaskini Ronnana, Komal i córka Konlocha. Jaskinia była

zwykłym wypoczynkiem Komala; ściany obwieszane były zbrojami. Wisiało tam ze sto tarcz skórzanych, i ze sto szyszaków ze dzwicznej stali. „Odpocznij tu, kochana Galwino,” rzekł on: „ty światło jaskini Ronnana! Tam, widać jelenia, pójdę na wierzchołek Mory i natychmiast powrócę!” — „Lękam się mojego nieprzyjaciela, ponurego Grumala,” odpowiedziała ona: „przychodzi on często do jaskini Ronnana. Położę się między zbrojami; tylko prędko powracaj, o moją kochanku!”

„Poszedł za jeleniem na Morę. Córa Konlocha umyśliła doświadczyć jego miłości. Zawarła piękną pierś we zbroję, i wyszła z jaskini Ronnana. On myślał, że to jego nieprzyjaciel. Mocno uderzyło w nim serce. Zmienił barwę lica, ciemność osłoniła oko. Napiął łuk. Wyleciała strzała. Galwina upadła we krwi. Biegł po swojej ścieżce ze zwierzyną, i wołał córy Konlocha. Żadnej odpowiedzi w samotnej skale! „Gdzież jesteś, kochanko moja?” — Nareszcie postrzegł jej serce uderzone pierzastą strzałą! „O córo Konlocha, tyż-to?” — Upadł na jej łono. Łowcy znaleźli parę nieuratowaną. Błąkał się on potem po wzgórzach, i często w milczeniu okrążał ciemne mieszkanie kochanki. Przybyła morska flota, Komal walczył — cudzoziemcy pierzchli! Szukał śmierci na polu bitwy; ale ktoż mógł zabić potężnego Komala?

Odrzucił czarnośniadą tarczę. Strzała znalazła jego pierś męską. Spi on z ukochaną Galwiną przy pomruku sączącego się źródła. Widzi żeglarz zielone ich groby, kiedy się przemyka po falach północy!"

F I N G A L.

P i e ś Ń T r z e c i a.

T r e ś ć.

Noc jeszcze. Kutullin uprasza Karrila, aby mu zanucił pieśni o dawnych rycerzach. Ten opowiada przygody Fingala w Jutlandyi, kiedy przybył do króla tej ziemi Starna, Swaranowego ojca, w zamiarze pojęcia za żonę pięknej Agandeki, córki Starnowej. Przy końcu pieśni nadchodzi Kalmar, który był dla rany pozostał, i donosi Kutullinowi, że Swaran ma zamiar uderzyć na ostatki irlandzkiego wojska. Stają z Kutullinem w wózwie i wstrzymują nieprzyjaciół, dopóki Karril wojsk nie odprowadził. Fingal wysiadł na brzeg. Swaran zwraca swoje siły na Kaledonczyków. Kutullin zawstydzony swoją przegraną, chroni się do jaskini Tury.

Fingal uderza na nieprzyjaciół, i rozprasza ich, ale noc odwleka zwycięstwo zupełne. Fingal daje nauki walecznemu synowi Ossyana, Oskarowi, i opowiada mu przygody pięknej Fainasollis. Fillan i Oskar zostają wysłani na nocne zwiady. Gaul domaga się dowództwa na następną bitwę, i otrzymuje go.

»**W**dzięczne są słowa pieśni, miłe powieści przeszłości.» rzekł Kutullin. »Są jak rosa poranku, na wzgórzu sarn, kiedy mdle jeszcze słońce na jego

boku, a jezioro doliny spokojne i modre. O! Karrilu, podnieś głos znowu i zanuć mi pieśń Selmy, co ją spiewano w mych salach uciechy, kiedy był Fingal, król tarcz, i rozjaśniał się przy czynach swojego ojca." Karril zaczął: „Fingalu, mieszkancze bojowiska, wczesne były sprawy twojego oręża. Trawiłeś Lochlin w gniewie, kiedy twoja młodość jaśniała urodą dziewczęcą. Uśmiechano się nad pięknie kwitnącem licem rycerza, ale w jego rękach śmierć była.”

„Silny był jak powódź Lory. Jego towarzysze jak pęd tysiąca strumieni. Schwytali w bitwie króla Lochlinu, i odesłali go na powrót na jego okręty.”

„Próżne jego serce nadęło się pychą. — W duszy czerniła się śmierć młodzieńca. Bo nikt oprócz Fingala nie pokonał mocy potężnego Starna.”

„Siedział on na sali konch w lesistej krainie Lochlinu. Wezwał siwowłosego Sniwana, który często spiewywał w okręgu Lody ⁴, kiedy kamień potęgi słuchał jego wezwania i kierował bitwami w polu walecznych!”

„Pójdź, siwy Sniwanie, rzekł Starno, ku śródwodnym skałom Ardwenu. Powiedz królowi Selmy, najpiękniejszemu między tysiącami, powiedz: że mu dam córkę, najpiękniejszą z dziewczę, które wzdychają śnieżnemi piersiami. Jej ramiona

białe są, jak piana moich fal; jej dusza ślache-
tna i łagodna.”

„Niech przyjdzie z najdzielniejszym rycer-
stwem do tajemnych komnat mojej córki.”

„Poszedł Sniwan do sal Selmy, i powrócił z
pięknokędziorym Fingalem. Wrzące jego serce le-
ciało ku dziewicy, kiedy się przemykał po falach
północy. Pożądany! pożądany królu skalistego Mor-
wenu! wołał czarnośniady Starno. Pożądani jeste-
ście, rycerze potęgi, synowie dalekiej wyspy! Trzy
dni biesiadujcie na mojej sali, trzy dni połujcie na
moje dziki; ażeby wasza sława doszła do dziewicy,
która mieszka w tajemnej komnacie.”

„Starno śmierć ich umyślił. Wydał ucztę
konch. Fingal niedowierzając wrogowi, stanął w
żelaznej zbroi. Synowie śmierci zlekli się i poszli
z oczu króla.”

„Podniosły się wnet głosy pogodnej radości,
i drzące arfy dzwoniły wesele. Bardowie śpiewali
o rycerskich bojach — śpiewali o niespokojnych
piersiach miłości.”

„Był tam i Ullin, Bard Fingala, słodki głos
dźwięcznej Kony. Sławił on córę Lochlinu i wy-
sokorodego króla Morwenu.”

„Słyszała to córka Lochlinu. Opuściła ko-
mnatę tajemnych swoich westchnień. Wyszła
w całej krasie, niby księżyc ze wschodniego
obłoku.”

„Opływał ją urok, jak światło. Jej stąpanie było dźwięczeniem pieśni. Postrzegła młodzieńca i pokochała. Był on ukradkowem westchnieniem jej duszy. Ukradkiem pozierano na niego błękitne jej oko. Błogosławiła wodza rozgłośnego Morwenu.”

„Trzeci dzień wszystkimi promieniami oświecił las dzików. Wyszedł czarnośniady Starno i Fingal, król tarcz. Pół dnia spędzili na łowach; oszczep Selmy krwią się zaczerwienił.”

„Tak było, kiedy córka Starna, błękitnym okiem przeze łyzy pozierając; tak było, kiedy przyszła z głosem miłości i rzekła do króla Morwenu:

„Fingalu, wodzu wysokorody! nie wierz pysznemu sercu Starna. On w lesie ukrył swoje wodze. Strzeż się lasu śmierci. Ale pamiętaj, synu wyspy, pamiętaj o Agandece. Ratuń mię od wściekłości mojego ojca, królu wietrznego Morwenu.”

„Młodzieniec szedł bezpiecznie, a z nim jego rycerze. Synowie śmierci upadli z jego ręki; a Gormal zabrzmiał dokoła.”

„Stanęli synowie łowów przed salami Starna. Czarne brwi króla podobne były do chmur, oczy do nocnego ognia. Przyprowadźcie, krzyknął, przyprowadźcie tu Agandekę do kochanego jej króla Morwenu. Jego ręce zmazały się krwią mojego ludu; nie poszły darmo jej słowa.”

»Przyszła, z oczami od łez czerwonymi. Przyszła z pływającymi w nieładzie kędziorami. Wzdymało się białe łono tłumionem westchnieniem, niby piana strumienistego Lubara. Starno przebił jej pierś żelazem. — Upadła, jak płatek śniegu, ślizgający się po skałach Ronanu, kiedy lasy milczą, a Echo ponurzy się w dolinę.»

»Spojrzał Fingal na dzielne swoje wodze, a dzielni jego wodzowie chwycili za oręż. — Ryknął pomrok bitwy a Lochlin pierzchnął lub zgiął.»

»Zaniósł dziewicę najłagodniejszej duszy, bladą, na mknący się swój okręt. Grób jej podnosi się w Ardwenie. Morze szumi przy ciemnem jej mieszkaniu.»

»Błogosławiona niech będzie jej dusza!» rzekł Kutullin, »błogosławione niech będą usta pieśni! Silna była młodość Fingala; silne jest ramie jego starości. Lochlin jeszcze raz upadnie przed królem brzmiącego Morwenu. Wytknij, o księżycu, lice swoje z obłoku, i oświeć białe jego żagle na falach. A jeśli mocny jaki duch niebieski siedzi w nawisłej chmurze, to odwróć, jeżdżące burzy, czarne okręty od skały!»

Takie były słowa Kutullina, przy szumie potoku; kiedy Kalmar, syn pokonanego Maty, wszedł na wzgórze. Przybywał on we krwi z poboiska. Podpierał się drewnianym oszczepem. Młde jest

ramię boju, ale mocna rycerska dusza. »Pożądany synu Maty!» zawołał Konnal, »pożądany jesteś swoim przyjaciołom! Ale dla czegoż tłumione westchnienie wyrywa się z piersi tego, który nigdy nie znał trwogi?» »I nigdy jej nie poznam, Konnalu, wodzu zaostzonego żelaza. Moj duch raduje się w przygodach i orężnym zgiełku. Jestem z rodu walki. Moi ojcowie nie bali się nigdy.»

»Korman był pierwszy z mojego pokolenia; igrał on z burzami fal. Czarny jego okręt płaś po oceanie; wędrował skrzydłami wiatrów. Razu jednego duch noc zawichrzył. Morze się wzduło, opoki zabrzmiały. Wiatr nagnał chmury. Wyleciały błyskina ognistych skrzydłach. On się uląkł, i na brzeg wysiadł; ale wstyd mu było że się uląkł. — Puścił się znowu na fale, szukał syna burzy. Trzech młodzieńców popędzało bat chyży, on sam z dobytym stał mieczem; i oto przesuwa się głęboka chmura, on porywa za wichrowatą jej głowę, i maca żelazem w czarnym jej brzuchu. Syn burzy wymknął się powietrzem. Księżyc i gwiazdy znowu powróciły. Taka była śmiałość mojego rodu. Kalmar podobny jest do swoich ojców. Przygoda ucieka od podniesionego miecza. Szczęście za śmiałym idzie.»

»Ale dzisiaj, synowie zielonego Erinu, ustąpcie z krwawego błonia Leny. Zgromadźcie smutne ostatki naszych przyjaciół, i trzymajcie się

Fingalowego miecza. Słyszę chrzęst zbliżających się zbrój Lochlinu. Kalmar zostanie i będzie walczył. Przyjaciele! głos moj brzmieć będzie, jak gdyby za mną były tysiące. — Ale, synu Semy, pamiętaj o mnie. Pamiętaj o martwym ciele Kalmara. Skoro Fingal rozburzy bojowisko, to połóż mię przy kamieniu spomnienia, ażeby przyszłe czasy mogły usłyszeć moją sławę; ażeby matka Kalmara ucieszyła się jego chwałą!”

„Nie, synu Maty,” odpowiedział Kutullin, „nigdy ja ciebie nie opuszczę! Nierówny bój jest mojem weselem; dusza moja rośnie w przygodzie. Konnalu i Karrilu przeszłości, uprowadźcie zasmuconych synów Erinu. Gdy się bój skończy, szukajcie nas na tej wąskiej drożynie. Blisko tego dęba ulegniem strumieniowi walki tysięcy. O! synu Fitila puść się lotnym krokiem na błonia Leny. Powiedz Fingalowi: że Erin upada. Proś króla Morwenu, niech przybywa. O! niech przybywa, jak słońce wśród burzy, rozjaśnić — zbawić tę wyspę!”

Na Kromli szarzeje poranek. Następują synowie morza. Kalmar stał na przodzie, aby się im opierać w dumie gorejącej swojej duszy. Błade jednak oblicze rycerza. Podpiera się oszczepem ojców; oszczepem, który z Lary przyniósł, kiedy zasmucił duszę swojej matki, duszę samotnej Alkety, niktącej w lat zgryzocie. Zwolna jednak

upada rycerz, niby drzewo wśród pola. Ponury Kutullin sam stał, niby skała na piaszczystej dolinie. Przyplływa morze falami i wre przy twardych bokach; głowa jej okrywa się pianą, a wzgórza dookoła się odzywają.

Z szarej mgły oceanu majaczą białozagle okręty Fingala. Wysoki jest las jego masztów, co naprzemian zbliżają się na potoczystych falach. Ujrzał je Swaran ze wzgórza. Odwrócił się od synów Erinu. Jak rozlukane morze wali się przez sto wysep Inistonu, tak głośno, tak dziko, tak nieobejrzanie, zwrócili się ku królowi synowie Lochlinu. Lecz pochylony, płaczący, smutny i opieszale, wlokąc za sobą długi oszczep, wchodził Kutullin w lasy Kromli, i żałował poległych przyjaciół. Wstydził się on spojrzeć w oblicze Fingala, który go zwykł pozdrawiać z pola sławy.

»Jak wielu leży tutaj moich rycerzy, wodzów erińskiego plemienia, tych, co się tak weselili na salach, kiedy się dźwięki konch odzywały! Nie znajdę już nigdy ich kroków na błoniach; nigdy już nie usłyszę na łowach ich głosów. Błdzi i niemi na skrwawionych łóżach leżą ci, którzy mi przyjaciółmi byli. O! duchy poległych za młodu, spotkajcie Kutullina na jego błoniach. Przemówcie do niego wiatrem, kiedy skrzypiące drzewo ozwie się przy jaskini Tury. Tam ja będę leżał daleki i nieznany. Żaden Bard nie usłyszy o mnie. Żaden

siwy kamień nie powstanie ku mojej sławie. O! płacz mię z umarłymi, Bragelo. Przeszła moja sława!"

Takie były słowa Kutullina kiedy do lasów Kromli wchodził.

Fingal, wysoki na swoim okręcie, wyciągnął przed siebie jaskrawą dzidę. Przerazający jest połysk jego stali, podobny on do ogniojawu śmierci na błoniach Malmoru, kiedy wędrowiec samotny stoi, a na niebie ćmi się księżyc. „Bitwa już minęła!” król rzecze, „widzę krew moich przyjaciół. Smutne są pola Leny; dęby Kromli w żałobie. Upadli łowcy w swojej sile; niema już syna Semy. Ryno i Fillanie, synowie moi, nderzcie w róg Fingala. Wejdźcie na owe wzgórze nadbrzeżne i zawołajcie na dzieci wrogów. Zawołajcie na nich z grobu Lamdarga, wodza przeszłości. Niech głos wasz podobny będzie do głosu waszego ojca, kiedy rozpoczyna bitwy swojej mocy. Czekam potężnego cudzoziemca; czekam Swarana na brzegu Leny. Niech przyjdzie z całym swoim rodem; silni są przyjaciele poległych!”

Poleciał piękny Ryno jak błyskawica; posępny Fillan jak mrok jesienny. Słychać ich głosy na błoniach Leny. Synowie oceanu słyszą róg Fingala; jak ryczący wir oceanu odparty od królestwa śniegów, z taką mocą, tak posępnie tak nagle przybyli synowie Lochlinu. Na ich czele król się

pokazał w strasznej pysze swego uzbrojenia. Zajądłość wrzała na czarnobrewem lieu; oczy krążyły w ogniu odwagi. Fingal postrzegł Starnowego syna, i spomniął sobie Agandekę: bo Swaran młodzieńczemi łzami płakał po białopiersiej siostrze. Wysłał do niego Ullina pieśni, aby go wezwał na ucztę konch; bo spomnienie pierwszej miłości wdzięcznie wróciło do duszy Fingala.

Ullin przyszedł krokami starości, i przemówił do Starnowego syna: »O ty, który mieszkasz w dali, wśród fal, jak skała, przyjdź na ucztę króla i przebadź ten dzień w spoczynku! Jutro, o Swaranie, spotkamy się i będziemy kruszyć dzwiczne tarcze!»

»Dziś jeszcze,» rzekł popędliwy syn Starna, »skruszymy dzwiczne tarcze! Jutro ja ucztę wydam, ale Fingal będzie leżał.» — »Niech jutro wydaje ucztę,» rzekł Fingal z uśmiechem, »dziś tedy, o synowie moi, skruszymy tarcze! Ossyanie, ty stój blisko mojego ramienia; ty Gaulu, podnieś twój miecz straszny; napnij, Fergusie, łuk skrzywiony; ciskaj, Fillanie, dzidą przez powietrza! Podnieście wasze tarcze, niby chmurne księżycy. Niech wasze oszczepy będą ogniojawami śmierci. Idźcie za mną ścieżką sławy; zrównajcie mi w sprawach bojowych!»

Jak sto wiatrów Morweńskich; jak potoki stu wzgórzów; jak chmury lecące po niebie; jak

czarny ocean szturmujący do brzegów puszczy;
 — z takim rykiem, tak ogromnie, tak strasznie
 spotkały się wojska na brzmiających polach Leny.
 Jęczenie ludów rozległo się nad wzgórze, podobne
 do nocnego grzmotu, kiedy chmury zgrzytają na
 Konie, a tysiąc duchów zawodzi społem w pod-
 ziemnej burzy. Pędzi we swojej mocy Fingal,
 straszliwy, jak duch Trenmora, przybywającego
 nad Morwen w wichrze, zobaczyć dzieci swojej
 pychy. Szumią po górach dęby i skały przed nim
 się wała. Ledwo dojrzany, niby nocna błyskawica,
 stąpa szeroko ze wzgórza na wzgórze. Skrwa-
 wiona była ręka mojego ojca, kiedy wichrzył błyskawicą
 miecza. Wspomnił na bitwy młodości.
 Na jego drodze usłane pole. Ryno szedł przodem,
 niby słup ognia. Ponure było czoło Gaula. Fergus
 ciskał się nogami wiatru: Fillan jak tuman wzgó-
 rza; Ossyan jak skała. Rađowałem się z mocy
 króla. Wielu było pobitych od mego ramienia.
 Niszczący był blask mojego miecza. Moje kę-
 dziory nie były wtedy tak siwe, ręce nie drżały
 starością; ciemność oczu niezamykała; nie utyka-
 ły nogi w biegu!

Ktoż potrafi zliczyć lud pobity? Kto sprawy
 potężnych rycerzy, kiedy gniewny Fingal rozga-
 niał synów Lochlinu? Wzdymał się jęk z jęku, ze
 wzgórza na wzgórze, aż noc wszystko pokryła.

Błdzi, odparci, jak trzoda jeleni zebrali się na Lenie synowie Lochlinu.

My usiedli nad miłym strumieniem Lubaru, i słuchali wesołej arfy. Fingal był najbliżej wrogów; słuchał powieści Bardów. Wodzowie innych czasów, spaniały ród jego był w pieśni. Czujny, oparty na tarczy, siedział król Morwenu. Wiatr gwizdał po jego kędzierach; dumy błąkały się między dniami lat innych. Przy nim na pochylonym oszczepie stał mój młody, mój waleczny Oskar. Dziwił się królowi Morwenu; podnosiły się jego czyny w duszy Oskara.

„Synu mojego syna!” król zaczął: „Oskarze, dumo młodości! widziałem połysk twojego miecza. Chlubilem się moim rodem. Naśladuj sławę ojców! Bądź tem, czem oni byli, kiedy żył Trenmor, pierwszy z mężów i Tratal ojciec rycerzy. Odbywali oni boje w młodości, i są w pieśni Bardów. O Oskarze, nagingaj mocarzów zbroi, ale oszczędzaj rękę słabą. Bądź strumieniem wielu wód dla nieprzyjaciół twojego ludu, a powiewem trawy dla tego, kto pomocy błaga. Tak żył Trenmor; takim był Tratal, takim jest Fingal. Moje ramie dźwigało skrzywdzonych; słaby odpoczywał za błyskawicą mojego żelaza.”

„Oskarze, byłem, jak ty, młodzieńcem, kiedy przybyła wdzięczna Fainasollis, promień słoneczny, łagodne światło miłości, córka króla Kraki.

Powracałem z pól Kony, a moj orszak był mały. Zdaleka pokazał się bat białożagli. Postrześliśmy go, niby mgłę, która na wietrze oceanu przelatuje. Zbliżał się prędko. Postrześliśmy krasawicę. Wzdymała się pierś pełna westchnień, wiatr był w rozpuszczonych czarnych kędziorach; łązy wiśiały na różanych jagodach. — Córo piękności, rzekłem spokojnie, dla czego się wzdyma pierś twoja westchnieniami? Mogęż, o córko morza, ja młodzieniec, obronić ciebie? Moj miecz nie jest jeszcze potężny w boju, ale moje serce nie ulękło!”

„Do ciebie uciekam, rzekła wzdychając, o książę potężnych mężów! Do ciebie uciekam wodzu konch ślachetnych, podporo słabej ręki! Król brzmiącej Kraki nazywa mię słonecznym promieniem swojego rodu. Wzgórza Kromali słyszały westchnienia miłości dla nieszczęsnej Fainasolli. Wódz Sory znalazł mię piękną i pokochał córę Kraki. Jego miecz jest promieniem światła przy boku wojownika; ale czoło niespokojne, a w duszy burze. Uciekłam przed nim na rozłukane morze; ale król Sory goni za mną.”

„Odpocznij za moją tarczą, rzekłem; odpocznij w pokoju, promieniu światła! Jeżeli ramię Fingala będzie jak jego dusza, to ucieknie wódz Sory. Mogłbym cię ukryć w samotnej jaskini, córko morza, ale Fingal nigdy nie ustępuje. Grozą-li przygody, to się rozweselam w burzy

oszczepów." Postrzegłem łyzy na jej jagodach. Krasawica Kraki wzbudziła moją litość.

»W dali, niby wał groźny, pokazał się okręt burzliwego Borbara. Jego maszty nachylone ku morzu za śnieżnemi żaglami. Po stronach ubielone odpływały wody. Szumiała moc oceanu. Przybywaj, rzekłem, z szumów oceanu, jeźdźcze burzy. Podziel biesiadę mojej sali; jest ona mieszkaniem obcych.»

»Przy moim boku stała drżąca dziewczica. On łuk napiął — ona upadła. Niemylna, rzekłem twoja ręka, ale przeciwnik słaby. Niestabo spotkaliśmy się śmiertelnym bojem. Poległ od mojego miecza. Złożyliśmy we dwa kamienie groby nieporatowanych młodych kochanków. Takim ja byłem za młodu, o Oskarze! Zrównaj starości Fingala. Nie szukaj nigdy boju, ale nie unikaj, kiedy nadejdzie.»

»Fillanie! Oskarze z czarnośniami kędziorami! oba chyży biegacze, lećcie na błonia przed mojem okiem, i zobaczcie synów Lochlinu. Słyszę zdaleka tentent ich kroków, niby szum odległego lasu. Idźcie, ażeby się nie wymknęli na fale północy przed moim mieczem; bo wielu wódzów Erińskich leży tu na czarnem łożu śmierci. Upadły dzieci boju; synowie rozgłośnej Kromli.»

Polecieli rycerze, niby dwa czarne obłoki, wozy duchów, któremi przybywają mroczne dzieci

powietrza straszyć mężów bez ratunku. W tej chwili Gaul stanął, syn Morniego, podobny skale śród nocy. Jego oszczep rozjaśniał gwiazdy; głos jak mnogie strumienie. „Synu bitwy,” zawołał wódz,” Fingalu, królu konch! niech Bardowie mnogich pieśni wezwą przyjaciół Erinu na spoczynek. Fingalu, schowaj miecz śmierci, niech twój lud sam walczy; zwiędniejemy bez sławy, a nasz król sam tylko jest kruszycielem tarcz. Kiedy poranek ocknie się na naszych wzgórzach, to popatrz zdaleka na nasze sprawy. Niech Lochlin pozna się z mieczem syna Morniego; aby Bardowie i o mnie zaspiewali. Tak dawniej bywało w pokoleniu Fingala, w ślachtetnym; tak i ty dawniej robiłeś, królu mieczów, we walce oszczepów!” — „Walcz! synu Morniego,” rzekł Fingal, „będę się chlubił twoją sławą. Walcz, ale blisko ciebie będzie moj oszczep, zastona w przygodzie.

„Podnieście, podnieście głosy, synowie pieśni i do spoczynku mię ukołyszcie! Tutaj położy się Fingal w nocnym wietrze. Jeśli, o Agandeko, blisko mnie jesteś, pomiędzy dziećmi swojej krainy; jeśli siedzisz w powiewie między wysokożaglemi masztami Lochlinu, to przyjdź do snu mojego, jedyna moja piękności, i ukaz memu duchowi promienne swoje lica!”

Wiele głosów i wiele arf podniosło miłobrzmiące dźwięki. Spiewano o ślachtetnych sprawach

Fingala; o ślachtetnym Fingala rodzie. Nie kiedy w miłym dźwięku ozwało się i Ossyana imię. Często walczyłem, i często zwyciężałem w bitwie oszczepów. — Ale ślepy, płaczący i zgubiony tułam się dzisiaj z małemi ludźmi. O Fingalu! Nie widzę już ciebie z twoim wojennym rodem. Dzikie sarny pasą się na zielonym grobie potężnego króla Morwenu. Błogosławiona bądź twoja dusza, królu mieczów, najślawniejszy na wzgórzach Kony!

F I N G A L.

P i e ś Ń C z w a r t a.

T r e ś ć.

Ossyan opowiada swoje przygody z kochaną Eweralliną, matką Oskara, zmarłą przed samym pochodem do Irlandyi. Duch jej objawia się jemu śród nocy, i wzywa go, aby ratował Oskara, który podsunawszy się z Filanem pod nieprzyjaciela, trafił na znaczną jego siłę, i jest w niebezpieczeństwie. Ossyan przybywa na pomoc, nieprzyjaciele pierzchają; ale Swaran porusza całe swoje wojsko. Fingal zgromadza swoje, zdaje Gaulowi dowództwo, a sam ustępuje na górę, skąd może bitwę widzieć. Oskar dokazuje cudów waleczności, ale Swaran otacza Gaula i zmusza wojsko do ustępowania. Fingal schodzi z góry, każe rozwinąć swoją chorągiew, szykuje wojsko i postępuje naprzód. Swaran cofa się i urządza wojsko do potyczki. Zaczyna się bitwa. Kutullin i Konnal słyszą z jaskini Tury zgiełk bitwy, wychodzą na szczyt góry i przypatrują się. Kutullin chce pójść do boju, ale go Konnal wstrzymuje, aby przez to nie ujął sławy Fingalowi, który sam nieprzyjaciół pokona. Karril wysłany do Fingala z życzeniem powodzenia.

Ktoż to schodzi z góry z pieśnią, niby tęcza
dżdżystej Leny? To dziewica z głosem miłości⁵,

białoramienna córą Toskara. Często słuchałaś ty mojego śpiewu; często płaciłaś piękności łzami. Czy idziesz na bojowiska swojego ludu, posłyszć o czynach Oskara? Kiedyż się skończy moja żałoba przy strumieniach rozgłośnej Kony? Moje lata w bitwach przeminęły; a starość smutkiem się zasępia.

Córo śnieżnorka! nie byłem ja taki ślepy i zasmucony. Nie byłem ja tułaczem i posepnym, kiedy mię Ewerallin kochała; Ewerallin z czarnośniami kędziorami, białopiersia córą Branny. Tysiąc rycerzy szukało dziewicy, odrzuciła miłość tysiąca. Wzgardzeni zostali synowie miecza; bo miłym był Ossyan w jej oczach. Poszedłem zażądać dziewicy ku piaszczystemu źródłu Legu. Dwunastu synów strumienistego Morwenu, z mojego ludu szło ze mną. Przyszliśmy do Branny, przyjaciela obcych, do Branny ze dzwięcznym pancerzem. Skądże, pytał się on, te stalowe zbroje? Niełatwo będzie dla dziewicy odprawić mrookich synów Erinu. Ale bądź pozdrowiony, synu Fingala! Szczęśliwa dziewica, która ciebie wygląda! I bodajbym miał dwanaście córek piękności, abys wybrał pomiędzy niemi, synu sławy!

Otworzył salę dziewicy, ciemnokędziorej Eweralliny. Radość spłonęła w naszych męskich piersiach. Pozdrowiliśmy dziewicę Branny. Ale na

górze nad nami pokazał się lud okazałego Kormaka. Ośmiu było rycerzy tego wodza. Daleko od ich zbroi pałało pole. Był tam Kolla, i Durranan, potężny Toskar, i Tago, i Frestal zwycięski i Dairo szczęśliwych czynów; i Dala, tama bitwy na wąskiej drożynie. W ręce Kormaka miecz pałał. Wdzięczne spojrzenie rycerza. Ośmiu było rycerzy Ossyana: Ullin, burzliwy syn walki, Mulo zacnych czynów, ślachetny nadobny Sulacha, Oglan i popędliwy Cerdal; czoło śmierci Dumarikanowe, i ty! dla czegoż ostatni, Ogarze, tak daleko sławny na górach Ardweni!

Ogar spotkał Dale, siłacza, twarzą w twarz, na rycerskiem polu. Walka wodzów równała się burzy na zapienionych wałach oceanu. Ogar przypomniał sobie sztylet, brón, którą lubił, i dziewięć razy wraził ją w bok Dali. Zawichrzyła burzliwa walka. Trzy razy skruszyłem oszczep na tarczy Kormaka; trzy razy jego oszczep skruszyłem. Ale — nieszczęśny młodzieńcze miłości! uciałem mu głowę. Pięć razy potrząsałem jej kędziurami. Przyjaciele Kormaka uciekli. Ktożby, kochana dziewico, kiedym szedł do walki, ktożby mi był wtedy powiedział: że opuszczony, ślepy, i błądzący, będę się smucił po nocach: mocny byłby musiał jego pancerz i niepokonane w boju ramie.

Skonały dziewczęcze głosy na zamroczonych błoniach Leny. Przykro dał wiatr niestały. Wysokie dęby potrzasały dokoła liściem. Moje dumania były przy Ewerallinie, kiedy przysłała w całym świetle swojej krasy. Błękitne jej oko przezełzy patrzyło. Stała na obłoku przed moim spojrzeniem i przemówiła słabym głosem: „Wstań, Ossyane, wstań, i wybaw mojego syna; wybaw Oskara, księcia mężów. Przy płonących dębach nad strumieniem Lubaru, walczy on z Lochlinu synami.” Zagasła w obłoku. Okryłem się stalą. Oszczep kroki podpierał; chrzeszcząca zbroja dzwoniła. Zaspiewałem, podług mego zwyczaju, pieśń o rycerzach przeszłości. Niby grzmot daleki postyszał ją Lochlin. Pierzchnęli; moj syn gonił ich.

Zawołałem na niego, niby oddalony strumień: „Oskarze,” wołałem: „wróć na Lenę. Nie goń dalej wroga, chociaż Ossyan jest za tobą!” Przyszedł i miły był mojemu uchu, dźwięk Oskarowej stali. „Dla czego zatrzymałeś moją rękę, mówił on, nim śmiercią wszystkich okryła? Czarni i groźni spotkali oni, przy strumieniu, Fillana i twego syna. Czuwali nad nocnym postrachem. Nasze miecze zwyciężały: ale jak nocne burze rozlewają ocean po białych piaskach Mory, tak mrocznie zbliżają się synowie Lochlinu na szumiące błonia Leny. W dali wyją duchy nocy. Postrze-

głem widma śmierci. Obudzę ja króla Morwenu, który się uśmiecha w przygodach. Jest on niebieskim słońcem, wychodzącym z burzy.”

Skoczył Fingal ze snu, i wsparł się na tarczę Trenmora; na czarnośniadą tarczę ojców, której oni w bitwach przedwiecznych używali. Bohatyr widział we śnie smutną postać Agandeki. Przybyła ślakiem od oceanu. Zwolna i samotnie przesuwała się po Lenie. Blade było jej oblicze, jak mgła na Kromli. Łzy jagód mętne. Często wysuwała rękę ledwie dojrzaną z pod szaty; szata urobiona ze chmur puszczy; wyciągnęła rękę nad Fingalem, i odwróciła milczące oczy. „Dla czego córka Starna płacze?” zapytał Fingal z westchnieniem: „czego oblicze twoje tak blade, piękna chmur wędrownico?” Umknęła się na wiatrach Leny. Zostawiła go wśród nocy. Żałowała ona synów swojego ludu, którzy mieli upaść z ręki Fingala.

Skoczył bohater ze snu. Trzymał ją jeszcze w swoim duchu. Zbliżył się odgłos kroków Oskara. Ujrzał król siwą jego tarczę, bo słabe promienie poranku przeprawiały się już przez wody Ullinu. „Coż tam wróg robi w swojej bojaźni?” zapytał podnosząc się król Morwenu: „czy ucieka przez piany morza, czy pragnie boju stali? Ale — po coż ma Fingal pytać? Słyszę głos ich w południowym wietrze. Leć, Oskarze, przez błonia Leny, i budź przyjaciół!”

Król stanął przy kamieniu Lubara. Trzy razy podniósł głos straszliwy. Porwał się zwierz przy źródłach Kromli. Na wszystkich wzgórzach zadrzały opoki. Jak szum stu potoków, kiedy się z góry łamią, ryczą i pienią; jako chmury, kiedy gromadzą się do burzy na błękitnem obliczu nieba; tak spotkał wszędzie synów puszczy straszliwy głos Fingala. Przyjemny był głos króla dla wojowników jego krainy. Często on prowadził ich do bitwy; często zwracał z nieprzyjacielskimi łupami.

„Przybywajcie do boju,” król wołał: „dzieci brzmiającej Selmy! Przybywajcie na śmierć tysięcy! Syn Komhali będzie się przypatrywał bitwie. Na owej górze ma się kołysać miecz mój, zasłona mojego ludu we walce. Nie będziecie go potrzebować, wojownicy, bo walczy syn Morniego, wódz potężnych mężów. On was poprowadzi do boju, ażeby jego sława podniosła się w pieśni. O! duchy poległych rycerzy, jeźdźcy nawałnie Kromli, przyjmujcie wesoło mój lud padający i wprowadzajcie go na wasze wzgórza. Bodajby wietrzyki Leny przeniosły ich przez moje morze, ażeby mogli przychodzić do moich snów cichych, i w drzymaniu rozweselać moją duszę. Oskarże z czarnośniami kędziorami, Fillanie, piękny Ryno z ostrem żelazem, idźcie do bitwy śmiało. Zpatrujcie się na syna Morniego. Niech wasze mie-

cze zrównają we walce jego mieczowi. Zapatrujcie się na dzieła jego ręki. Zastanijcie przyjacioły waszych ojców. Pamiętajcie na wodzów przeszłości. Zobaczymy się jeszcze, moje dzieci, choćbyście upadli w Erinie. Nasze zimne i blade duchy spotkają się prędko w obłoku na wichrach Kony.”

Wnet, niby czarna i nawałna chmura, rozdymana błyskami niebios, ulatująca na zachód przed promieniami poranku, ustąpił król Selmy. Groźny jest połysk jego zbroi. Dwa oszczepy w jego rękę. Siwy kędzior pływa z wiatrem, a sam często się ogląda na bojowisko. Trzech Bardów towarzyszy synowi sławy, aby słowa jego wodzom odnosić. Wysoko usiadł na wiszarze Kromli, i kołysał błyskawicą miecza; a gdy on kołysał, my się naprzód posunęli.

Ocknęła się radość w obliczu Oskara; jagody spłonęły, oko łez pełne, a miecz w rękę jak promień ognia. Uśmiechając się, przemówił do Ossyana: »Sterniku bojów stali, ojcze moj, posłuchaj syna! Zostań z potężnym królem Morwenu, i zdaj na mnie sławę Ossyana. Gdybym tu upadł, o wodzu, pamiętaj o samotnym promieniu mojej miłości, o śnieżnopiersiej, białoramiennnej córce Toskara. Bo jagodami zapłonionemi nachyla się ona ze skały nad strumień; jej włos piękny pływa po piersi, kiedy za Oskarem wzdycha.

Powiedz jej: żem został na moich wzgórzach przelotnym synem powietrza. Powiedz jej: że w obłoku powitam kochaną dziewicę Toskara.” —
 Lepiej mnie, Oskarze, postaw grobowiec. Nie zdam na ciebie boju. Najpierwsze, i najkrwawsze w potyczce moje ramię, powinno twoje przyuczać do waleczenia. Ale, pamiętaj, moj synu, włożyć ten miecz, ten łuk, ten róg mojego jelenia, w ciemne i ciasne mieszkanie, kamieniem naznaczone. Oskarze, niémam kochanki, którąbym polecił staraniu mojego syna, bo Ewerallin, miła córka Branny, już nie żyje.

Takie były nasze słowa, kiedy donośny głos Gaula zabrzmiał na wiatrach. Wysoko on bujał mieczem ojca, poszliśmy na rany i śmierć. Jak białe fale wrą na głębi, wzdymają się i szumią, jak brzegi opierają się wrzącym falom; tak nas nieprzyjaciół ogarnął, i walczył. Mąż z mężem, stal ze stalą się spotkała. Zadzwończyły tarcze; wojownicy padają. Jak sto młotów nad rozpalonym synem pieca, tak się podnoszą, tak huczą miecze.

Gaul na przodzie, jak wichur Ardwen. Zagłada bohaterów na jego mieczu. Swaran jak ogień puszczy na brzęących łakach Gormalu. Jakżebyś zdołał podać pieśni śmierć tylu oszczepów? Moj miecz wysoko się podnosił i pałał wśród krwawej potyczki. Straszliwy byłeś, Oskarze, moj najlepszy, moj największy synu! Cieszyłem się

we wnętrzu duszy, kiedy miecz jego palił się nad pobitemi. Prędko pierzchnęli przez błonia Leny; my ścigali i bili. Jako głązy ze skał na skały skaczące; jak topory we brzmiających lasach; jak gromy toczące się z góry na górę, w kruszących, zgubnych uderzeniach; tak szły cięcia na cięcia, i śmierć na śmierć z ręki Oskara i mojej. Wszakże Swaran obległ syna Morniego, jak siła Inistorskiej powodzi. Na ten widok podniósł się król w połowie na swojej górze. W połowie podniósł oszczep. „Idź, Ullinie, idź, stary moj Bardzie,” zaczął król Morwenu: „przypomnij potężnemu Gaulowi bitwę. Przypomnij mu jego ojców. Wesprzyj spiewem słabnące wojsko, bo pieśni bój ożywiają.”

Poszedł Ullin krokami starości, i przemówił do króla mieczów.

„Synu wodza, jeźdzca na ślachetnym rumaku, szerokokroki królu oszczepów, silne ramię we wszelkiej przygodzie, twarde serce, nigdy nie miękące, wodzu ostrego oręża śmierci, bij wroga! Niech żaden biały żagiel nie igra koło chmurnego Inistoru! Niech twoje ramię będzie piorunem, oko ogniem, serce twardą skałą! Wywijaj mieczem, jak ogniojawem; — podnoś tarczę, jak płomień śmierci! Synu wodza jeźdzca na ślachetnym rumaku, druzgotaj, krusz wroga!” Mocno uderzyło bohatyrskie serce; ale Swaran przybył z walką i rozbił na dwoje tarczę Gaula. — Synowie Selmy uciekli.

Fingal powstał we zbroi. Trzy razy zabrzmiał jego głos przeraźliwy. Kromla zewsząd odpowiedziała. Stanęli cicho synowie puszczy. Spuścili ku ziemi zapłnione lica, zawstydzeni obecnością króla. On przybył jak dżdżysta chmura, kiedy na dniu pogodnym zwolna ze wzgórza się spuszcza, a deszcz ogarnia pola. Milczenie pilnuje leniwego pochodni, ale w królu nawałnica się ocknie. Postrzegł Swaran straszego króla Morwenu. Stał w połowie pędu. Niespokojnie podparł się oszczepem; krążyło rozpalone oko. Wysoki i milczący, wydawał się być dębem na brzegach Lubara, którego gałęzie opaliła kiedyś niebios błyskawica; pochylił się nad strumieniem; gwizdze wiatrem siwy mech jego. Tak król stanął. Potem odciągnął powoli ku brzęcącym błoniom Leny. Opłynęły bohaterę jego tysiące; a pomrok rozłożył się na wzgórzu.

Fingal, jak niebieski promień jaśnieje wśród swojego ludu. Kupią się przy nim rycerze. Zabrzmiał głosem potęgi: „Podnieście w górę moje sztandary, rozpuście je wiatrom Leny, niby płomienie stu wzgórzów! Niech szumią wiatrami Erinu, a nas na powrót do bitwy wiodą. Synowie szumiących strumieni, które z tysiąca gór spadają, bądźcie blisko króla Morwenu, i zważajcie na słowa jego potęgi! Gaulu, potężne ramię śmierci, Oskarże przyszłych bojów, Konnalu,

synu błękitnych tarcz Sory, Dermidzie, czarnośniadego włosa, Ossyanie, królu mnogich pieśni, ty bądź blisko ojcowskiego ramienia!" Zajaśniało w górze słońce boju, królewski sztandar; a każdy bohater rozradował się pełnem weselem, kiedy wysoko bujając rozptynał się z wiatrami. Z wierzchu nabity był złotem, jak szerokie, modre sklepienie nocnych niebios. Każdy bohater miał własnego chorążego, i każdy miał własnych ponurych mężów.

„Patrzcie,” rzecze król konch: „jak Lochlin rozdziela się na Lenie. Stoją, jak podarte chmury na wzgórzu, albo jak gaj dębowy, przez pół zwalony; widzimy niebo przez jego gałęzie i przemykające się za nim ogniojawy. Niech każdy wódz przyjazny Fingalowi wybierze sobie między temi czarnemi tłumami jednego z tych, którzy nam tak donośnie grożą; nie dozwolicie żadnemu synowi głośnych lasów umknąć na fale do Inistoru.” —

„Mojemi są,” rzecze Gaul: „siedm wodzów, którzy przybywają od jeziora Lany.” — „Król chmurnego Inistoru,” zawołał Oskar: „niech przyjdzie na miecz Ossyanowego syna.” — „Dla mnie król Inistoru,” rzecze Konnal, to stalowe serce. — „Wódz Mudanu, lub ja!” zawołał czarnowłosy Dermid: „powinien usnąć na chłodnopyłej ziemi.” — Moj wybór, chociaż dzisiaj tak słaby i ciemny

jestem, padł na bitnego króla Termanu: przyrzekłem położyć swoją ręką bohatera ciemnośniądej tarczy. »Niech będą błogosławieni i zwycięzcy moi wodzowie,» rzecze Fingal, ze wdzięcznym spojrzeniem: »Swaranie, królu fal szumiących, ty dla Fingala zostajesz.»

W tejże chwili jak sto wiatrów odmiennych, posunęli się synowie Selmy ciemni i rozdzielał. Kromla w okrag zabrznięła!

Jakżebym zdołał wyspiewać pobitych, kiedyśmy się stłoczyli na bojuwisku! O! córko Toskara, skrwawione były nasze ręce. — Ciemne szyki Lochlinu upadły jak brzegi wrzącej Kony. Nasze zbroje wzięły górę na Lenie, każdy wódz dopełnił swojej obietnicy.

Często siedziałaś, o dziewico, przy pomruku strumienia; często się podnosiło białe twoje łono, niby pierze łabędzia, kiedy poważnie płynie jeziorem, a wiatry podnoszą ukośnie jego skrzydła. Patrzałaś, jak słońce zapłonione i ociążałe upadało za obłoki, a po górach noc się rozkładała, — tymczasem w ciasnej dolinie wyje burza. Nakoniec silny deszcz uderza — toczą się gromy, błyskawice rozlewają się po skałach, duchy pędzą na ognistych promieniach, ze wzgórza ciska się potęga potoku. Taki był łoskot baju, o dziewico śnieżnówka! Zkądże te łzy, córko Toskara? Dziewice Lochlinu mają przyczynę płakać —

lud ich krainy poległ. Skrwawione były błękitne miecze mojego rodu, moich rycerzy. Ale smutny jestem, błędny i ślepy; już nie towarzyszą bohaterów. Daj mi, kochana dziewico, daj mi łzy swoje. Widziałem groby wszystkich moich przyjaciół.

Wtedy to było, że z ręki Fingala poległ jeden bohater, na jego smutek. Siwowłosa tarzał się po ziemi. Wzniósł na króla słabe oko. „Tyż to odemnie poległeś,” zawołał syn Komhala, „przyjacielu Agandeki? Widziałem łzy twoje za dziewczyną mojej miłości na salach krwawego Starna. Ty byłeś wrogiem wroga mojej kochanki, a z mojej ręki poległeś. Wysyp, Ullinie, grób Matonowi, i podaj jego imię pieśni o Agandee. — Droga byłaś dla mojej duszy, ciemnomieszkająca dziewczyno Ardwen.”

Kutullin słuchał w podziemiu Kromli zgiełku zjadłej bitwy. Wezwał Konnala, wodza mieczów, i Karrila przeszłości. Ustuchali go rycerze siwowłosa. Wzięli ostre oszczepy. Poszli i widzieli powódź bitwy, jak wirowate wały oceanu, kiedy mroczna burza płasza po głębiach, i wytacza bałwany na piaszczyste doliny.

Na ten widok zawrzał Kutullin. Ciemność rozeszła się po czole. Ręka na mieczu ojcow, zapalne oko błyska na wroga. Trzy razy usiłował rzucić się do walki; trzy razy wstrzymał go Ken-

nal: „Wodzu mglistej wyspy!” mówił mu: „Fin-
gal dokonywa wroga. Niechciej rozdzielać sławy
króla, — równa się on burzy.”

„Idź więc, Karrilu,” odpowiedział wódz:
„idź i pozdrów króla Morwenu! A kiedy Lochlin
opadnie jak potok po deszczu; kiedy wrzawa bo-
ju przeminie, to niech głos twój będzie słodki dla
jego ucha, i uczci króla Selmy. Daj mu potem
miecz Kaitbata. Kutullin nie godzien nosić zbroi
ojców.

„Przybądźcie, o duchy od ludnej Kromli,
duchy wodzów, których już niéma; bądźcie bli-
sko w pobliżu Kutullina kroków; rozmawiajcie
z nim w jaskini jego smutku. Nigdy się już nie
wstawię pomiędzy mocarzami tej ziemi. Jestem
promieniem, który przeświecił; mgłą która chyżo
nleciała, skoro przyszło tchnienie poranku i roz-
jaśniło mroczne pobocza góry. Konnalu, niemów
ze mną więcej o zbroi — minęła moja sława. Moje
westchnienia będą obciążać wiatry Kromli, do-
póki moj ślad nieprzestanie być widymym. I ty
Bragelo białopiersia! zasmuć się z upadku mojej
sławy! Pokonany, niewrócę już do ciebie, słoń-
eczny promieniu mojej duszy!”

F I N G A L.

P i e ś Ń P i a t a.

T r e ś ć.

Kutullin i Konnal przypatrują się bitwie. Fingal i Swaran schodzą się śród walki. Opisanie ich spotkania. Swaran zostaje pokonany; schwytany i oddany pod straż Gaulowi i Ossyanowi. Fingal ściga nieprzyjaciół; spotyka ranionego Orle, który go zmusza do walczenia z sobą. Ryno, syn Fingala znaleziony bez życia na boju-wisku. Żal Fingala po nim. Historia Lamderga, jego walka z Ullinem o piękną Gelszossę. Tymczasem przychodzi do Ossyana Karil. Rozmowa dwóch Bardów zamyka tę pieśń i sprawy czwartego dnia.

Na rozgłośnem poboczu Kromli mówił Konnal do wodza ślachtetnego wozu: „Czemuś tak posępny, synu Semy? Przyjaciele nasi potężni są w boju. Sławny jesteś, o wojowniku, wielu pomarło od twojego żelaza. Często pozierała na ciebie Bragela błękitnem wesołem okiem; często wychodziła naprzeciw swojego rycerza, kiedy powracał

śród walecznych; kiedy miecz jego rumiany był z bitwy, a na polu grobów wróg niemy. Przyjemni byli dla jej ucha twoi Bardowie, kiedy śpiew ich głosił twoje czyny.”

»Ale, patrz tam! na króla Morwenu; postępuje, niby słup ognia. Siła jego jak strumień Lubarnu, albo burza na głośniej Kromli, kiedy nocą gałęziste lasy wala się ze wszystkich opok. Szczęśliwy twój lud, o Fingalu! Twoje ramię zakończy jego wojny. Pierwszym jesteś w jego przygodach, najmędrszy we dniach pokoju. Odezwiesz się: a tysiące słuchają ciebie. Wojska drżą na dźwięk twojego żelaza. Szczęśliwy twój lud, o Fingalu, królu rozgłośniej Selmy! — Ktoż to tak posepnie i groźnie przybywa grzmiotem pędu? Ktoż jeśli nie syn Starna, aby się spotkać z królem Morwenu? Patrzaj na walkę wodzów. Jest ona burzą oceanu, kiedy dwa duchy z daleka się zejdą, i walczą o huczące bałwany. Łowiec przy wzgórzu słyszy ich łoskot; — widzi zbliżające się wysokie wały ku brzegom Ardwenu.” —

Takie były słowa Konnala, kiedy bohaterowie bojem się spotkali. Powstał szeceł oręża, a każde cięcie rozlegało się jak sto młotów kowalskich. Straszny był bój królów; przerażające spojrzenie ich oczu. Popękały czarnośniade tarcze. Odleciały miecze skruszone o szyszaki. Cisnęli rękojeści. — Każdy spieszył schwycić swojego bo-

hatyra. Związały się żylaste ramiona; przechylają się z boku na bok, wyprężają i rozciągają mocne członki. Ale kiedy się podniosła pycha ich siły, zadrzało wzgórze pod ich nogami. Opoki z wyżyn runęły, i pokruszyły się zielone krzewy. Na koniec uległa moc Swarana; król lasów został skępowany. To ja kiedyś widziałem na Konie — ale już dzisiaj Kony nie widzę; — dwa czarne wzgórza ruszyły się z miejsca przed mocą wrzącego strumienia; chwiały się w upadku z boku na bok. Tłukły się społem wysokie dęby; runęły potem ze wszystkimi opokami i drzewami. U ich boków rozdzielił się strumień. Zdaleka widać opalone gruzy.

„Syny dalekiego Morwenu!” rzekł Fingal: „pilnujcie króla Lochlinu! Silny on jak tysiąc wałów. Jego ramię doświadczone w boju. Jego ród dawny. Gaulu, pierwszy z moich bohaterów, i Ossyanie, królu pieśni, pilnujcie jego! Jest on przyjacielem Agandeki. — Cieszcie jego strapienie! Ale wy, Oskarze, Fillanie i Ryno, wy dzieci rodu, ścigajcie Lochlin po Lenie; ażeby żaden okręt nie mógł się wymknąć na czarne fale Inistoru!”

Błyskiem polecieli po błoni. On szedł zwolna, jak chmura gromowa, kiedy jasne letne pola ćmia się i milczą. Przed nim kołysał się miecz jego, słoneczny promień, straszny, jak le-

jacy się ogniojaw nocy. Napotkał jednego z wodzów lochlińskich i odezwał się do syna fali: „Ktoż to posepny i smutny czuwa przy skale wrzącego strumienia? niemoże strumienia przeskoczyć. Jak wódz okazały! Przy boku wypukła tarcza, oszczep równa się drzewu puszczy. Młodzieńcze ciemnoczerwonych włosów, czy ty należysz do wrogów Fingala?” — „Jestem syn Lochlinu,” zawołał, „silne moje ramię w boju. Moja oblubienica płacze na ustroniu, bo Orla nigdy nie powróci!” — „Czy bohater podda się, czy chce waleczyć?” zapytał Fingal ślachetnych czynów: „Nieprzyjaciele nie zwyciężają przed mojem obliczem, ale sławni są przyjaciele na mojej sali. Synu fali, pójdz, i podziel ucztę moich konch. Poluj na zwierza moich pustyń, i bądź przyjacielem Fingala!” — „Nie,” odpowiedział rycerz, „ja słabego wspieram, do niego tylko należy moja siła. Moj miecz nie był nigdy pokonany. O wojowniku, niech się król Morwenu podda!” — „Nigdy, Orla nigdy się ja nie poddam! Nikomu jeszcze nie poddawał się Fingal! Dobądź miecza i poszukaj sobie nieprzyjaciela; liczni są moi rycerze.” — „A król odmawia mi walki?” rzekł Orla czarnośniadej tarczy: „Fingal jest przeciwnikiem dla Orli, on sam z całego swojego rodu! Wszakże, królu Morwenu, gdybym upadł — każdy wojownik musi kiedyś umrzeć — usyp mi grobowiec pośrodku

Leny, i niech nad wszystkie będzie wyższy. Poślij przez czarnobłękitne fale ten miecz żonie Orli, aby ze łzami pokazała go synowi, i zapaliła jego duszę do walki.” — „Synu smutnej mowy,” rzekł Fingal: „poco budzisz łzy moje? Kiedyś każdy wojownik upaść musi, a dzieci poglądać będą w sali na zbroję nieużyteczną. Ale, Orlo, twój grób wysoki będzie, a twoja żona białopiersia zapłacze nad twoim mieczem!”

Starli się na błoniu Leny. Mdłe było ramię Orli. Miecz Fingala rozbił jego tarczę. Padła na ziemię iskrząc się, jak miesiąc na marszczkach strumienia. „Królu Morwenu!” rzekł rycerz: „podnieś twój miecz i pierś mi przeszyj. Ranionego w boju i osłabłego zostawili mnie tutaj przyjaciele. Smutna powieść dójdzie mojej ukochanej na brzegach strumienistej Loty, kiedy sama będzie w lesie, a wietrzyk w liściach zaszumi.”

„Nie, Orlo,” rzecze król Morwenu, „ja cię nie zranię! Ujrzy ona ciebie na brzegach Loty, wyciągającego ręce walki! Niech twój ojciec siwo-włosy — może już ślepy ze starości — usłyszysz dźwięk twojego głosu i ucieszy się na swojej sali! Niech bohater z radością powstanie, i poszuka rękami swojego syna.” — „Nigdy on go nie znajdzie Fingalu!” rzekł młodzieniec strumienistej Loty: „Na błoniach Leny ja umrę; obcy Bar-

downie powiedzą o mnie. Moj pas szeroki zakrywa ranę śmierci. Oto wiatrom go oddaję!”

Ciemna krew trysnęła z boku, a on blady upadł na polach Leny. Schylił się nad nim Fingal kiedy skonał, i wezwał młodsze swoje wodze: „Oskarze i Fillanie, synowie moi, wystawcie Orli wysoki pomnik. Niech tutaj spocznie rycerz czarnowłosa zdaleka od żony swojej miłości! Niech tutaj spocznie w ciasnym domku, zdaleka od szumu Loty. Słaby znajdzie w rodzinnej stronie łuk jego, ale nie potrafi go naciągnąć! Jego psy wiernie wyją na górach; radują się dziki, na które palował. Upadło ramię walki, niema już mocarza między walecznymi! Podnieście głos; zabrzmijcie w róg, synowie króla Morwenu! Powróćmy do Swarana i spędźmy noc na pieniach. Fillanie, Oskarze i Ryno, lećcie przez błonia Leny. Ale Ryno, gdzież jesteś, młody synu sławy? Nie zwykłeś być ostatnim na zawołanie ojca.”

„Ryno,” rzekł pierwszy z Bardów, „jest już przy sędziwych postaciach swoich ojców, przy Tratalu, królu tarcz, przy Trenmorze, potężnych czynów. Niema już młodzienica! Młodzieniec zbladł — i leży na błoniu Leny!” — „Upadł najskorszy w biegu,” zawołał król: „najpierwszy w naciąganiu łuka? Pociżesz, zaledwo mi znany, upadł, o młody Ryno? Ale spij mile na Lenie, wkrótce Fingal zobaczy się z tobą! Wkrótce nie-

będzie słyhać mojego głosu, nie będzie widac moich śladów! Bardowie będą spiewać imię Fingala, kamienie będą o mnie mówić. Ty jednak, o Ryno, upadłeś, nie zyskałeś sobie sławy! Ullinie, porusz arfę dla Ryna, i powiedz, czémby wódz był kiedyś. Bądź zdrów, pierwszy na każdym polu! Nie będę więcej kierował twoją dzidą. Ty tak piękny byłeś. Nie zobaczę już ciebie więcej. Bądź zdrów!” Łzy popłynęły po jagodach króla, bo straszny był w boju syn jego. Podobny do ognistego promienia w nocy, na wzgórzu, kiedy w przelocie lasy obala — drzy wędrowiec przed jego grzmotem. Ale burze zapędzają go za skały; znika z oczu, i ciemność bierze górę.”

»Czyż sławę opowiada ten grób ciemnozielony?» zaczął król ślachtetnych konch: »Stoją tu cztery kamienie z umszonemi głowami. Pokazują ciasny dom śmierci. Złóżcie przy nich mojego Ryna. Niech tutaj leży sąsiadem walecznego. Może wódz sławy będzie z tad z moim synem wstępował na obłoki. Podnieś, Ullinie, pieśń przeszłości. Obudź pamiątkę ich grobów. Jeśli nigdy z pola nie ustąpili, moj syn może przy nich spocząć. Niech spocznie zdala od Morwenu, na rozgłośnych błoniach Leny.»

Bard pieśni zaczął:

»Spoczywa tu pierwszy z bohaterów. Na tych

brzegach ucichł Lamderg, i Ullin oniemiał, król mieczów.”

„Ktoż się to mile uśmiecha, i pokazuje mi z obłoku wdzięczne oblicze? Dla czego, o córko, dla czegoś tak blada, pierwsza z dziewic Kromli? I tyż tu zasypiasz przy wrogach bitwy, białopiersia córko Tuatala? Ty byłaś kochaniem tysiąców, ale twojem kochaniem był Lamderg. Przyszedł on do mszystych wież Tury, i uderzając w czarną tarczę, powiedział, gdzie jest Gelszosa, moja kochanka, córka ślachtetnego Tuatala?”

„Zostawiłem ją w salach Tury, kiedym walczył z wielkim Ulfadą. O Lamdergu, — mówiła — powracaj do mnie prędko, bo w żalu będę tu siedzieć!”

„Białe jej łono westchnienia podnosiły, łza obmywała jagody; przecie niewidzę, ażeby wyszła naprzeciw, pokrzepić po bitwach moją duszę.”

„Niema jest sala mojej pociechy. Nie słyszę głosu Bardów. Nie bije przy bramie ogonem Bran ucieszony z powrotu Lamderga. Gdzie jest Gelszosa, moja kochanka, córka ślachtetnego Tuatala?”

„Lamdergu, rzekł Ferchios, syn Aidona. Gelszosa przy Kromli chodzi okazale; ona i dziewice łuku gonią pierzchającą zwierzynę!”

„Wódz Kromli odpowiedział: Nie Ferchiosie, żaden okrzyk łowiecki nie spotkał się z uchem

Lamderga; żadnego dźwięku w lasach Leny! Żaden zwierz pierzchający, ścigany od psów chytłych, nie wyskoczył."

»Nie widziałem Gelszosa, mojej kochanki, pięknej, jako księżyc pełny, kiedy za wzgórza zapada!"

»Idź, Ferchiosie, idź do syna skały, do siwowłosego Allada ⁶. Jego mieszkanie w obwodzie kamieni. Może on wie co o promiennej Gelszosie."

»Syn Aidana poszedł, i powiedział w ucho starca: Alladzie, mieszkańcze skał, ty, co drzysz odludnie, co widzi twoje oko starości?"

»Widziałem, odpowiedział stary Allad, Ullina, syna Kairbarowego. Szedł mrokiem z Kromli i nucił pieśń zuchwałą, podobną do burzy w bezlistnym lesie. Poszedł do sal Tury."

»Lamdergu, wołał on, najgroźniejszy z mężów, bij się, albo ustąp Ullinowi! Niéma tu, odpowiedziała Gelszosa, Lamderga, syna bitwy. Walczy on z Ulfadą, z potężnym wodzem! Niéma go tu, pierwszy z mężów — Lamderg jednak nigdy nie ustępuje. Będzie się bił z synem Kairbara!"

»Straszny Ullin odpowiedział: Miła jesteś córko ślachtetnego Tuatała! Zaprowadzę ciebie do sal Kairbara! Najwaleczniejszy powinien Gelszosa posiadać. Trzy dni będę czekał przy Kromli Lamderga, syna bitwy; czwartego Gelszosa moja, bo potężny Lamderg, ustąpił."

»Alladzie, rzekł wódz Kroml, pokój twoim
enom w jaskini! Ferchiosie, zabrzmi w róg
Lamderga, niech go na swoich salach Ullin po-
słyszy.»

»Lamderg ustąpił na wzgórze Tury, niby
wrząca burza, a idąc spiewał pieśń dumną, niby
szum spadającego strumienia. Stał posepnie na
wzgórzu, niby obłok, którego postać wiatr prze-
mienia. Zrzucił kamień, hasło wojny. I posłyszał
Ullin w salach Kairbara; z radością posłyszał bo-
hatyra, swojego wroga.»

»Wziął oszczep ojców. Uśmiech rozjaśniał
czarnośniade policzki, kiedy do boku miecz za-
kładał. W ręku iskrzy się sztylet, i poszedł
gwizdząc.»

»Gelszosa postrzegła milczącego wodza, wstę-
pującego na wzgórze, jak smuga tumanu. Uderzyła
się w białe, bujające piersi. Milcząca i zapłakana
boi się o Lamderga.»

»Siwy wodzu konch, Kairbarze! mówiła pul-
chnej ręki dziewczica, muszę ja na Kromli łuk na-
ciągnąć, widzę czarnośniadą łanię! Pospiesza na
wzgórze. Darmo! Posepni rycerze walczyli.»

»Pocoż mówić królowi Selmy, jak walczyli
gniewni rycerze. Dziki Ullin poległ. Młodzieńczy
Lamderg przybył, blady, do córki słachetnego
Tuatala.»

„Co za krew, moj kochanku — ze drzeniem zapytała — co za krew sączy się z boku mojego wojownika? Piękniejsza od śniegu, wódz odpowiedział; to krew Ullina! Dozwól mi Gelszoso, spocząć tu trochę.” — Potężny Lamderg skonał. „I także to prędko spisz na ziemi, wodzu cienistej Tury?” Trzy dni narzekała po kochanku — łowcy znaleźli ją zastygłą. Wzniesli te groby nad trzema. — Twój syn, o królu, może spocząć przy rycerzach!”

„Tak,” rzekł Fingal, „moj syn powinien tu spocząć. Odgłos ich sławy doszedł mojego ncha. Fillanie i Fergusie, przynieście tu Orłę, bladego młodzieńca z nad strumienia Loty. Nie będzie Ryno leżał w ziemi przy niegodnym — Orla przy nim będzie! Płaczcie, dziewice strumienistej Loty! Upadli oni jak dęby na puszczy, kiedy wiszą nad strumieniem; i wędną we wietrze. Oskarze, wodzu młodości, widziałeś jak upadli — bądźże im podobny; sławnym na ziemi, i pieśnią Bardów. Straszne były ich postawy w bitwie; ale Ryno cichy był we dniach pokoju. Jak tęcza na dżdżystym obłoku, którą zdala widać przy strumieniu, kiedy nad Morą słońce się spuszcza, a milczenie przebywa na lesistem wzgórzu. Spoczywaj, najmłodszy z moich synów, o Ryno, spoczywaj na Lenie! Kiedyś i nas także nie będzie

— bo przyjdzie na wojownika dzień ten, że musi upaść.»

Taki był żal twój, królu mieczów, kiedy Ryno ziemię zaległ. Jakież być musiał żal, Ossyana, kiedy ciebie samego nie stało! Nie słyszę więcej dalekiego głosu twójego na Konie; moje oko nie postrzaga ciebie. Często siedzę zadumany na twoim grobie, i dotykam go rękami. Wtedy zdaje mi się, że głos twój słyszę, ale to powiew przełotny. Dawno już Fingal, sternik bitew, dawno już w sen zapadł!

Gaul i Ossyan siedzieli przy Swaranie, na miękkich, zielonych brzegach Lubaru. Trącałem arfę dla rozweselenia króla. Ale czoło jego pochmurne było. Poglądał na Lenę pałajacem okiem. — Żałował król swojego wojska. Zwróciłem spojrzenie ku wierzchowi Kromli, i postrzegłem syna ślachtetnego Semy. Smutnie i powoli schodził ze wzgórza ku odludnej pieczarze Tury. Ujrzał Fingala zwyciężkim i przymieszał pociechy do swego smutku. Słońce jaśniało na jego zbroi; Konnal zwolna szedł za nim. Spadli za wzgórze, niby dwa ogniosłupy nocne, kiedy nad górami uganiają się burze, i odpowiadają im pałające błonia.

Nad potokiem wrzącej piany jest jego jaskinia we skale. Nad nią wisi drzewo. Szumiące wiatry brzmia po ścianach. Tutaj spoczął książę Erinu, syn ślachtetnego Semy. Dumal o straconej bitwie.

Łzy miał na jagodach. Żałował sławy minionej, jak mgła Kony. O Bragelo, za daleko jesteś, abyś pokrzepiła duszę bohatera. Pokaż mu jednak w duchu swoją postać promienną; ażeby dumy jego wróciły się do samotnego promienia jego miłości.

Ktoż to przybywa ze spojrzeniem starości? To syn pieśni! „Pozdrowienie Karrilowi przeszłości! Głos twój podobny do arfy w salach Turry! Twoje słowa są wdzięczne, jak dżdżowe chmurki nad jasnym polem! Karrilu, wyrodzony z dawnych czasów, z czem przychodzisz od syna ślachtetnego Semy?”

„Ossyanie, królu mieczów,” Bard odpowiedział, „ty potrafisz najlepiej pieśń podnieść! Dawno już znany jesteś Karrilowi, sterniku bitwy! Często potraçałem ja arfę u nadobnej Ewiraliny. Ty sam często wtorzyłeś mojemu głosowi w sali Branna ślachtetnych konch. Często wśród naszych głosów łagodna Ewiralina słyszeć się dawała. Raz nuciła upadek Kormaka, młodzieńca, który umarł dla jej miłości. Widziałem łzy na jej jagodach, i na twoich także, wodzu mężów! Wzruszyła się jej dusza nad młodzieńcem nieszczęsnym, chociaż go nie kochała. Jakże piękną była między tysiącem dziewic córka ślachtetnego Branny!”

„Nie przywracaj, o Karrilu!” odpowiedziałem, „nie przywracaj tego wspomnienia mojemu

duchowi! Przy jej pamiętce musi topnieć moja dusza, a oko łzami się napełniać! Błada leży w ziemi, wdzięcznie zapłoniona krasawica mojej miłości. — Ale, o Bardzie, przysiądź tu na błoni, i daj nam swój głos usłyszeć. Miły on, jak wiosenny powiew, który wzdycha przy uchułowca; kiedy się ocknie ze snu wesołego, i słyszy w nim melodyje gorskich duchów.”

F I N G A L.

P i e ś ń S z ó s t a.

T r e ś ć.

Noc. Fingal wydaje swoim rycerzom ucztę, gdzie się i Swaran znajduje. Ullin powinien spiewać *pieśń pokoju*, która podług zwyczajów owoczesnych ma wojnę zakończyć. Ullin spiewa przygody Trenmora, Fingalowego dziada, w Jutlandyi, i jego wesele z króleską siostrą, Inibaką. Fingal i Swaran są przez to krewnymi król powraca schwytanemu królowi wolność, i pozwala mu z ostatkiem wojska wrócić do swojej ziemi. Noc przechodzi na wesołej uczcie; rankiem Swaran odpływa. Fingal idzie ze swoim rycerstwem na polowanie; odwiedza Kutullina, pociesza go z jego przegranej, obchodzi z nim ucztę, i nazajutrz odpływa do Szkocyi.

Stoczyły się nocne obłoki. Ciemność spoczęła na szczytach Kromli. Nad powodzią erińskich wałów zeszły północne gwiazdy, i wytykały ogniste głowy przez płynącą mgłę niebios. W dalekim lesie wiatr szumiął. Ciche i czarne było pole śmierci. Z cicha na mrocznej Lenie dochodził głos Karrila

do mojego ucha. Śpiewał przyjaciół naszej młodości; dni lat dawniejszych; kiedyśmy się spotkali na brzegach Legu, kiedyśmy się obsyłali weselęm konch. Kromla na głos jego odpowiadała. Duchy tych, których śpiewał, przybyły na szumiących wiatrach. Widziano, że radośnie nachylały się do dźwięków pochwały.

Błogosławiona niech będzie twoja dusza o Karillu, wśród twoich wichrów! O gdybyś przybył na moje salę, kiedy w nocy samotny siedzę! Często ja słyszę na mojej arfie lekką twoją rękę, kiedy ona wisi na oddalonej ścianie, i słabym dźwiękiem potrąca mię w ucho. Czemu nie pomóż mi ze mną, w moim żalu, i nie obwieścisz, kiedy znowu przyjaciół zobaczę? Ale ty przemykasz się w szemrzącym powiewie; wiatr gwizdże po siwych włosach Ossyana!

Otóż na poboczu Mory zgromadzili się rycerze do uczty. Tysiąc starych dębów pałało we wietrze. Moc konch krążyła. Dusze wojowników promieniły się radością. Ale król Lochlinu był niemy. Żal zaczerwieniał dumne jego oko. Często się zwracał ku Lenie, i dumał o swoim upadku. Fingal, oparty na tarczy ojców; siwe jego włosy zwolna bujały na wietrze; igrały w promieniach nocy. Postrzegł żalność Swarana, i powiedział pierwszemu z Bardów:

„Podnieś, Ullinie, pieśń pokoju. Utul mi duszę po walce. Niech przy tym dźwięku zapomni moje ucho chropawego zgiełku oręży. Niech się zbliży stołarf dla rozweselenia króla Lochlinu. Musi on z nami wesoło się rozestać. Nikt jeszcze nie odszedł smutny od Fingala. Oskar, błyskawica mojego miecza, jest przeciwko mocnym w boju. Ale spokojnie leży na stronie, bo wojownicy ustąpili z bojowiska.” Usta spiewaków zaczęły:

„Trenmor żył w latach przeszłości. Przemykał się — jak towarzysz burzy — po falach północy. Wysokie skały lochlińskiej krainy, jej lasy szumiącego liścia ukazały się przeze mgłę bohatarowi: on napiął swój żagiel białopiersi.

„Trenmor ścigał dzika, który hukał w lasach Gormalu. Wielu już przed nim uciekło, ale zwinął się śmiercią na oszczepie Trenmora.

„Trzej rycerze widzieli tę sprawę i gadali o silnym cudzoziemcu. Mówili oni: ze stał jak ogniosłup w połysku oręża swojej siły.

„Król Lochlinu zgotował ucztę i zaprosił kwitnącego Trenmora. Trzy dni biesiadował on we wzniosłych wieżach Gormalu, potem dano mu wybór walki. Lochlin jednak nie miał bohatera, któryby Trenmorowi nie ustąpił w boju. Koncha radości krążyła z pieśniami na cześć króla Morwenu, tego, który przebył fale, i najpierwszego z potężnych mężów.

„Ale, kiedy się ocknął czwartego dnia poranek, w tedy bohater podniósł kotwicę. Błąkał się przy milczącym brzegu i wzywał szumiącego wiatru, bo słyszał zdaleka, a głośno mruczącą za laskami burzę.

„Owoż wtedy przybył syn lesistego Gormalu, okryty stalową zbroją. Jego policzki były rumiane, włosy piękne, ciało niby śnieg na Morwenie. Mile pozierają błękitne śmiejące się oko, kiedy mówił do króla mieczów:

„Zaczekaj, Trenmorze, zaczekaj, niepokonałeś jeszcze Lonwalowego syna! Miecz moj często się mierzył z walecznemi. Świadomy unika mocy mojego łuka.

„Pięknowłosy młodzieńcze,” odpowiedział Trenmor, „ja nie chcę walczyć z Lonwala synem! Twoje ramię słabe, słoneczny promieniu młodości! Idź, ndaj się na czarnośniade łanie Gormalu!

„Dobrze,” odpowiedział młodzieniec, „pójdę, ale z mieczem Trenmora — wyskakując we dźwięku swojej sławy. Dziewczeta uśmiechając się zbiorą się koło mnie; koło tego, który zwyciężył potężnego Trenmora. Będą one wzdychać westchnieniami miłości; będą się dziwić ostrzu twojego oszczepu, kiedy go zaniosę między tysiące, i będę wywijać ku słońcu błyskającym żelazcem.

„Nie uniesiesz mojego oszczepu, rzecze król rozgniewany; bladego, na brzegu, znajdzie ciebie

twoja matka, i przez modre fale będzie pozierać ku żaglom tego, który jej syna zabił.

„Ja nie podniosę oszczepu,” odpowiedział młodzieniec, „moje ramię nie jest jeszcze mocne w latach. Ale się uczył upierzonym grotem zdaleka przebijać wroga. Zruć ze siebie ciężki stalowy pancerz. Trenmor odział się przed śmiercią. Ja pierwsza cisnęłój pancerz na ziemię. Rzucaj grot królu Morwenu!”

„W tej chwili postrzegł bujające łono; była to siostra królewska. Postrzegła go na sali, i zakochała się w obliczu młodzieńca. Z ręki Trenmora wypadł oszczep — schylił ku ziemi splecione policzki. Była ona jemu promieniem światła, który się spotyka ze synem jaskini; kiedy ten wyjdzie na jasne pole, i schyla olśnione oczy.

„Wodzu wzniosłego Morwenu, zaczęła śnieżnoramienna dziewczica; dozwól mi spocząć w chryzynie swoim okręcie, zdala od miłości Korli. Bo, jak piorun puszczy, straszny on dla Inibaki. Kocha mię w pochmurnej swojej pysze, a dziesięć tysięcy dziid wstrząsa!”

„Spoczywaj w pokoju, rzekł Trenmor, spoczywaj pod tarczą moich ojców! Ja nie ustąpię wodzowi, lubo on dziesięć tysięcy dziid wstrząsa!” Trzy dni czekał u brzegu, i dokoła róg swój posyłał, aby wywołać Korlę do walki z

jego brzmiącego wzgórza. Korla jednak nie stanął do walki. Wtedy wyszedł król Lochlinu ze swojej sali, i dał ucztę na szumiącym brzegu, i dał dziewczę Trenmorowi.

„Królu Lochlinu,” rzekł Fingal, „twoja krew płynie w żyłach twojego wroga. Ojcowie nasi spotkali się w boju, bo lubili bój oszczepów. Ale też nieraz i w salach biesiadowali, i puszczały w kole uciechę konch. Dozwól swojemu licu pogodniej zajaśnieć, a uchu rozweselić się arfą. Groźnie, jak burza twojego oceanu, roztoczyłeś swoją potęgę. Twój głos równał się głosom tysiąca w bojowym zgiełku. Jutro rozepnij wiatrom biały żagiel — bracie Agandeki! Jasna, jak promień południa, zbliżyła się ona do zasmuconej mojej duszy. Widziałem twoje łzy po jedynej piękności, i oszczędziłem ciebie na salach Starna, kiedy się miecz moj w bitwie zarumienił, a oko pełne łez było po dziewczycy. Może walkę wybierzesz? Walka, którą twoi ojcowie Tremnarowi wydali, jest twoją; ażebyś się rozstał we stawie, niby słońce opadające na zachodzie.”

„Królu Morweńskiego rodu,” rzecze król brzmiącego Lochlinu, „nigdy już Swaran nie będzie wojował z tobą, pierwszy z tysiąca bohaterów. Widziałem ciebie w salach Starna, mało co więcej było twoich lat od moich. Mówiłem sam do siebie: kiedyż będę robił oszczepem, jak śla-

chetny Fingal? Dawniej, o wojowniku, walczyliśmy na wiszarze mrocznego Malmoru; po czem moje fale zaniósły mię do sal twoich, i uczta z tysiąca konch została sporządzona. Niech Bardowie posła przyszłym latom imię tego, który zwyciężył, bo ślachetny był bój na Malmorze. Ale, wiele okrętów Lochlińskich stracił swoją młodzież na Lenie. Weź je, królu Morwenu, i bądź przyjacielem Swarana. Kiedy synowie twoi do Gormala przyjdą, zastawię im ucztę i wydam im walkę w dolinie!”

„Ani okrętów,” odpowiedział król, „nie weźmie Fingal, ani kraju mnogich pagórków. Dosyć mi własnej puszczы z jej zwierzyną i lasami. Odjeżdżaj falami, ślachetny przyjacielu Agandeki! Przy promieniach poranku rozepnij biały żagiel i powracaj na brzmiające wzgórza Gormalu!” — „Błogosławiona niech będzie twoja dusza, o królu!” odpowiedział Swaran czarnośniadej tarczy; „w pokoju jesteś wiosennym powiewem, ale w boju burzą gorską. Weź moję rękę na znak przyjaźni, królu brzmiacej Selmy! Niech twoi Bardowie opłaczą wszystkich którzy upadli; niech Erin, niech synów Lochlinu ziemi odda. Niech wysoko wzniesą umszone kamienie ich sławy, ażeby dzieci północy widziały kiedyś te pola, gdzie ich ojcowie walczyli. Łowiec powie, usiadłszy kiedyś na umszonym grobie: Tu walczyli Fingal i Swaran, bohaterowie

innych lat. Tak on kiedyś będzie mówił, a nasza sława na zawsze zostanie.”

„Swaranie,” rzecze król wzgórzów, „nasza sława dziś jest najwyżej — przeminie, jak sen, żaden dźwięk nie zostanie na poboisku. Nasze grobowce zaginą na błoniach. Łowiec nie pozna miejsca naszego spoczynku. Na coż się przyda słyszeć w pieśniach nasze imiona, kiedy siła zniknęła.

„O Ossyanie, Karrilu i Ullinie, wy znacie bohaterów których niema; dajcież nam pieśni przeszłości! Niechaj przy dźwiękach noc przeminie, a rano z weselem powróci.”

Daliśmy królowi pieśni. Sto arf przeplatało śpiew nasz swojemi dźwiękami. Promieniło się oblicze Swarana, niby pełny księżyc na niebie, kiedy chmury przeleciały i zostawiły go wśród nieba spokojnym i wyjaśnionym.

„Gdzie jest, Karrilu przeszłości,” zapytał wielki Fingal, „syn Semy, król mglistej wyspy? Czy powrócił, podobny do ogniojawa śmierci, pod zamierzchłą jaskinię Tury?” — „Kutullin,” rzekł Karril przeszłości, „leży w zamierzchłej jaskini Tury. Jego ręka na mieczu jego siły: duma on o straconej bitwie. Smutny jest król oszczepów, ten, którego dotąd nikt nie pokonał. Odsyła swój miecz, aby spoczął przy boku Fingala, bo jak burza puszczy, rozpędziłeś wrogów. Weź, Fingalu, miecz

bohatera. Jego sława przeszła niby mgła, która po jasnej dolinie umknęła przed szumiącym wiatrem."

„Nie," odpowiedział król, „nigdy Fingal nie weźmie jego miecza. Jego ramię potężne jest w boju: sława jego nigdy nie przeminie. Wielu zostało pokonanymi w bitwie, a sława ich po upadku wzrosła. O Swaranie, królu głośnych lasów, przepędź wszystkie twoje smutki. Pokonani, byli dzielni, będą zawsze słynąć. Są oni słońcem wśród obłoków, które o południu twarz im zasłaniają; ale wkrótce zajaśnieje po wzgórzach i trawach."

„Grumal był wodzem Kony. Zwodził walki na wszystkich brzegach. Radował się krwią duch jego, a ucho łoskotem zbroi. Wysadził swoich wojowników na Krakę. Król Kraki wyszedł naprzeciw jemu z gaju, gdzie w obwodzie Bruny rozmawiał z kamieniem potęgi. Dziki był bój bohaterów o dziewicę ze śnieżną piersią. Sława Krakowej córki doszła Grumala przy strumieniach Kony, i umyślił on, albo posiąść białopiersią dziewczę, albo umrzeć na rozgłośniej Krace. Trzy dni walczyli, czwartego skrepowano Grumala. Zdala od przyjaciół zaprowadzony został do straszliwego obwodu Bruny, gdzie często, jak powiadano, wyją duchy śmierci przy kamieniu zgrozy. Ale on znowu zajaśniał, niby słup światła na niebie; upadli z jego walecznej ręki, a Grumal osiągnął sławę."

Wielki Fingal mówił dalej: „Podnieście, Bardowie przeszłości, podnieście pochwałę bohaterów, ażeby moja dusza pokrzepiła się ich sławą, a duch Swarana smutku poprzestał.” Leżeli oni na błoniach Mory. Mroczne wiatry szumiały nad wodzami. Sto głosów razem zaczęło; i sto arf zabrzmiało. Spiewano stare czasy; wodze lat upłynionych! kiedyż ja znowu usłyszę Bardów? kiedyż się rozraduje sława ojców? Nie brzmia na Morwenie arfy. Milczą w Konie dzwieczne głosy. Śmierć z mocarzami i Bardami. Niema więcej sławy w pustyniach.

Zadrzał poranek w promieniach wschodu; spłonął na wiszarze Kromli. Nad Leną dał się słyszeć róg Swarana. Zebrali się synowie oceanu. Smutni a milczący wstąpili na fale. W ich zagłach wiatr z Erinu. Białe, jak mgły na Morwenie, popłynęły morzem.

„Zawołajcie,” rzekł Fingal; „zawołajcie psy moje, dalekoscoczne syny polowania! Zawołajcie białopiersiego Brana; mocnego i chyżego Luata. Fillanie i Ryno — ale jego tu niema. Syn mój spoczywa na łożu śmierci Fillanie i Fergusie, uderzcie w róg, ażeby się podniosła radość łowów, ażeby usłyszał go jelen na Kromli, i odskoczył od jeziora Sarny.”

Donośny rozdźwięk przeniknął lasy. Porwali się synowie błonistej Kromli. Tysiąc psów ud ra-

zu wyleciało, siwych, przeskakujących błonie. Każdy pies położył jednego jelenia, ale Bran biało-piersi trzech. W pogoni napędzał je do Fingala, ażeby wielka była królewska radość. Przy grobie Ryna upadł jeden jelen, i rozbudził boleść Fingalową. Patrzył się on, że tak spokojnie leżał kamień na nim; — na pierwszym niedawno między łowcami!” Nie obudzisz się więcej, o moj synu; niepodzielisz biesiady na Kromli. W krótcie pokryje się grób twój, i poplątane zielsko obrośnie jamę twoją. Będą przechodzić synowie niedołężnych, i widzieć nie będą, gdzie mocarz leżał.

„Ossyanie i Fillanie, synowie mojej siły, Gaulu, wodzu błękitnej stali bojów, zejdźmy ze wzgórza w jaskinię Tury; poszukajmy wodza Erińskich bitew. Czy to ściany Tury, co się tak szaro i samotnie podnoszą na błoniu? Smutny jest wódz konch! a sale bezludne i milczące. Wstańmy, poszukajmy Kutullina, podzielić z nim nasze uciechy. Ale o Fillanie, czy to Kutullin, czy słup dymu na błoniu? Wiatr Kromli mroczy mi oko. Nie poznaję przyjaciela.”

„To syn Semy,” rzecze młodzieniec: „Pochmurny i smutny jest bohater; ręka na mieczu.” — „Pozdrowienie synowie boju, kruszycielowi tarcz!” — „Pozdrowienie tobie,” odpowiedział Kutullin: „pozdrowienie wszystkim synom Morwenu! Pocieszająca jest obecność twoja, o Fin-

gału, niby słońce na Kromli, kiedy na długo odstąpi łowca, i znowu z pomiędzy chmur wyjrzy. Synowie twoi, do gwiazd podobni, towarzyszą twojej drodze i noc rozwidniają. Nie takim widziałeś mię, Fingalu, kiedy powracał z twojej krainy bitew; kiedy królowie świeża pierzchnęli, a radość powróciła na wzgórza łani!"

„Kutullinie, mnogie są twoje słowa,” rzecze Kannan, który się mało wsławił; „mnogie są twoje słowa, synu Semy, ale gdzież są twoje czyny we zbroi? Dla czegoż przebyliśmy ocean, pomagać słabemu twojemu mieczowi? Ustąpiłeś do jaskini smutku, a Konnan walczy w twoich bitwach. Odstap mi tę jasną zbroję, ustap mi wodzu Erinu!”

„Nie, wojowniku,” odpowiedział wódz: „nikt jeszcze nie żądał zbroi Kutullina, a choćby jej tysiąc bohaterów żądało to na próżno, pochmurny młodzieńcze! Nie w przód ustąpiłem do jaskini smutku, aż Erin poległ przy swoich strumieniach!”

„Młodzieńcze słabego ramienia, Konnanie,” zawołał Fingał: „przestań tej mowy. Kutullin sławny jest w boju, groźny po świecie. Nieraz już słyszałem o twojej sławie, burzliwy wodzu Inisfalu! Rozepnij biały swój żagiel i płyn do wyspy tumanów. Zobacz Bragęłę, opartą o skałę. Łagodne jej oczy we łzach, i wiatr zwiewa jej włos długi z bujającej piersi. Podśłuchiwa ona po-

wiew nocny, aby zasłyszeć głos twojego wioślارza; aby zasłyszeć śpiew morza, dźwięk dalekiej twojej arfy.” 7

„Długo będzie daremnie podstuchiwać. Kutullin nigdy nie wróci! Jak ja mogę wiedzieć się z Bragelą, ażeby obudzić westchnienia jej łona? O Fingalu, jeszcze ja zwyciężę w bitwie innych oszczepów.” — „I zwyciężysz jeszcze; »odpowiedział Fingal ślachetnych konch: »Sława Kutullina będzie wzrastać, niby gałęziste drzewo Kromli. Mnogie jeszcze bitwy czekają cię, o wodzu; mnogie będą rany twojej ręki. Oskarże, przynieś tu zwierzynę. Urządź ucztę konch. Niech nasze dusze pocrzepią się po niebiespieczeństwach; niech przyjaciele radują się w naszej obecności.”

Siedzieliśmy, biesiadowaliśmy, nuciliśmy. Ocknęła się dusza Kutullina. Powróciła moc jego ramienia. Pogoda rozpromieniła jego oblicze. Ullin dał pieśni, Karril głos podniósł. Ja także przyłączyłem się do Bardów, i śpiewałem boje oszczepów; boje, w których często walczyłem. — Dziś już nie walczę. Oniemiała sława dawniejszych moich czynów. Zapomniany siedzę na grobach przyjaciół.

Tak przeszła noc na pieśniach. Przyjeliśmy radośnie poranek. Fingal wstał z błonia, potrząsł jaskrawym oszczepem, i odszedł, pierwszy z me-

zów, ku polom Leny. Poszliśmy za nim w całym swoim uzbrojeniu.

„Podnieście żagiel,” król zawołał: „i schwyćcie wiatry, które z Leny płyną!” Z pieśniami wstapiliśmy na fale, i poleciliśmy z szumem po pianach głębi.

P R Z Y K I S Y.

- ¹ Zapłacz pod skałą rozhałałego wiatru dziewczico Inistoru. Owa dziewczica Inistoru, była córką Gorli, króla Inistoru. Kochanek jej, Trenar, który zginął od Kutulina był bratem króla Iniskonu.
- ² Było to na cienistym wiszarze Kromli, gdzie Dorglas przyrządzał zwierzynę i. t. d. Urządzenie uczy na łowach, tak Saga opiewa: Kopano dół i kładziono na spód warstwę gładkich krzemieni; pokrywano je suchymi gałęzmi a na tych składano zwierzynę. Potem następowała druga warstwa gałęzi, potem zwierzyna, potem znów gałęzie, i zwierzyna i. t. d. aż się dół wypełnił. Wszystko to pokrywano gałęzmi i zapalano od spodu. Na dowód wiarogodności Sagi, pokazują dotąd jeszcze podobne piece.
- ³ Dźwięki konch oniemiały i. t. d. Jeszcze i dziś mieszkańcy wyżyn piją z konch, jak dawni Szkoci; z tą tak częste wyrażenia: brzmienie konch, nroczystość, uczta konch, sala konch, książę, król konch i. t. d.

Oblubienica Krugala, obca na salach
swojego smutku. Krugał dopiero przed bitwą
ożenił się z Degreną, dla tego poeta zwie ją obcą
na salach męża.

⁴ Wczwał siwokędziorego Sniwana, który
często i t. d. Napomknienie o religii skandynaw-
skiej. Te okręgi Lody przypominają znajdujące się i
dziś jeszcze w niektórych stronach Niemiec ułożone
po górach z wielkich kamieni koła. Kamień potęgi,
wewnątrz koła, tak często od Ossyana spominany,
był bez wątpienia ołtarz, na którym ofiary składano,
i przy którym nucono bóstwu himny.

⁵ To dziewczica z głosem miłości. Malwina.

⁶ Idź, Ferchiosie, idź do syna skały, do
siwokędziorego Allada. Ten Allad wystawio-
ny tu widocznie jako Druid; równie każdego miano-
wanego synem skały samotnym, za Druida mieć po-
trzeba.

⁷ Podśluchiwa ona powiew nocny, aby za-
słyszeć głos twojego wiosłarza i t. d. Mię-
dzy Szkotami północnych brzegów dotąd pozostały
podobne spiewy żeglarskie, i nucone są od wio-
ślarzy.

BITWA LORY.

BITWA LOHY.

BITWA LORY.

Treść.

Fingal, powracając z wyprawy do Irlandyi przeciw Swaranowi, daje swojemu rycerstwu wielką ucztę. Zapomniano wezwać do niej Morannana i Aldę; obrażeni tem udają się w służbę Erragona, króla Sory w Skandynawii. Aldo uwodzi żonę królewską, Lormę, i ucieka z nią do Selmy. Erragon ściga ich z wojskiem. Fingal podaje mu warunki zgody, na które Erragon nieprzystaje. Zaczyna się walka. Aldo ginie w pojedynku z Erragonem, a Erragon z ręki Gaula. Lorma umiera w krótkce ze smutku.

Ta powieść zowie się w oryginale: *Duan a Culdich* to jest: Powieść Chuldura czyli pustelnika, o którym we wstępie jest mowa. Że on był chrześcianinem to tylko domysł Makfersona.

Synu dalekiej krainy, mieszkańcze ustronnej komnaty, czy to ja szum twojego gaju, czy głos twoich śpiewów słyszę? Głośno szumi potok w moim uchu, ale słyszę głos dzwięczny. Czy ty sławisz wodzów twojej krainy, czy duchy wiatru? Ale spojrzuj,

samotny skał mieszkańcze, na równiny błonia. Ujrzysz tam zielone groby z wysokiem wijącym się zieleń; i kamienie ich głów umszonych. Synu skał, ty je widzisz, ale oczy Ossyana oslepty.

U spodu szumi potok, i okraża nurtem swoim zielone wzgórze. Cztery umszone kamienie opierają na wierzchołku swoje głowy, zwiędłym zieleń otoczone. Dwa drzewa, nagięte od burzy, rozciągają dokoła gwizdzące konary. Twoje-to mieszkanie, Erragonie, twój-to dom ciasny. Zapomniano w Sorze twoich konch brzęku, zeczerniała na sali twoja tarcza. Erragonie, królu okrętów, wodzu dalekiej Sory! czy ty poległeś na naszych górach? czy mocarz nie żyje?

Synu ustronnej komnaty, czy ty lubisz pieśni? Posłuchaj o bitwie Lory. Dawno przeleciał łoskot ich oręży. Tak na chmurnym wzgórzu piorun zaryczy, i już go niema. Powraca słońce z cichymi promieniami. Rozjaśniają się skały, i śmieją się zielone gór głowy.

Zatoka Kony przyjęła nasz okręt z potoczystych fal Erinu. Białe żagle obwisły spokojnie na masztach.

Popędliwe wiatry szumią za lasami Morwenu. Zagrzmiął róg króla; jelenie ze skał wyskoczyły. Przeleciały po lasach strzały. Na wzgórzu zastawiono ucztę. Wielka była radość na naszych skałach, bo upadł straszny Swaran.

O dwóch rycerzach zapomniano przy uczcie. Gniew rozgorzał w ich piersiach. W skrytości zataczali pałającymi oczami. Z piersi westchnienia się dobywały. Widziano ich, że szli razem, i ciśkali oszczepy na ziemię. B oni dwoma czarnemi chmurami wśród naszej uciechy, dwoma mgłostupami na uspokojonem morzu. Jaśnieją one słońcem, ale żeglarze lękają się burzy.

„Podnieście biały moj żagiel;” zawołał Moranan: „podnieście go na wiatr zachodni. Spieszmy, o Aldo, przez piany północnych wałów. Zapomniani jesteśmy przy uczcie; lubo nasze zbroje krwią się czerwienia. Opuśćmy, wzgórze Fingala, a służmy królowi Sory. Dzikie jego oblicze. Wojna zasępia się dokoła jego oszczepu. Wstawiajmy się, o Aldo, w bojach innych krain.”

Zabrali miecze i skórzane tarcze, i pospieszyli do głośnej zatoki Lumaru. Przybyli do pysznego króla Sory, do wodza skocznych rumaków. Erragon powrócił był krwią zrumieniony. Schylał ku ziemi czarne oblicze i gwizdał idąc. Wezwał cudzoziemców na ucztę; a oni walczyli i zwyciężali w jego bojach.

Aldo powracał ze stawą do wzniosłych murów Sory. Z jej wież wyzięra zwilżone, śledzące oko Lormy, małżonki Erragona. Płowe włosy ulatywały wiatrem oceanu. Białe łono wzdymało się jak śnieg na błoni, kiedy lekkie wietrzyki powioną, a on

buja zwolna we świetle. Ujrzała ona młodzieńczego Aldę, niby promień zachodzącego słońca na Sorze. Węstchnęło tkliwe jej serce. Łzy napęłniły oko, biała ręka głowę podparła.

Trzy dni siedziała smutna na sali, i wesołością pokrywała smutek; czwartego uciekła z rycerzem na wzburzone morze. Przybyli do mszystych wież kony, do Fingala, króla oszczepów.

„Aldo, serce pychy,” rzekł Fingal w gniew się podnosząc, jaż cię mam zastaniać przed zapalczywością obrażonego króla Sory? Ktoż przyjmie lud moj do sal swoich, kto obcych na ucztę zaprosi, od czasu jak Aldo mój duszy zniestawił w Sorze moje imię? Pójdź, słaba ręko, na swoje wzgórza, i tam się w jaskiniach ukryj. Smutna będzie walka, którą z posępnym królem Sory zwieść musimy. Duchu ślachetnego Trenmora, kiedyż Fingal przestanie walczyć? Urodziłem się wśród bojów¹, i moje kroki do grobu po krwi się przemykają. Ale ta ręka nie skrzywdziła nigdy słabego — żelazo zbroi nie dotknęło się lęklwego. Widzę, o Morwenie, burze, które będą pustoszyć moje sale, kiedy dzieci poginą mi w boju, a nikt nie zostanie, żeby Selmę zamieszkał. Wtedy przyjdą słabi, ale nie poznają, mojego grobu. Moja sława będzie w pieśniach. Sprawy moje snem będą dla przyszłych czasów.”

Przy Erragonie lud się zgromadził, jak burza przy duchu nocy, kiedy ją zwoływa ze szczytów

morweńskich i rozsyła na obce krainy. Przybił on do brzegów Kony. Wysłał Barda do króla, żądając albo walki tysięcy, albo kraju mnogich wzgórzów.

Fingal siedział na sali, a w okrag niego towarzysze młodości. Młodzi rycerze byli na łowach, daleko, w puszczy. Siwi wodzowie rozmawiali o innych czasach i sprawach młodości; kiedy przybył letni Nartmor wódz strumienistej Lory. Książę ten zaczął:

„Nie pora słuchać pieśni o innych latach! Erragon grozi przy brzegach i podnosi dziesięć tysięcy mieczów. Posępny jest król między wodzami, niby zaćmiony księżyc pomiędzy ogniojawami nocy.”

„Przyjdź ze sali,” rzecze Fingal; „córkę mojej miłości, przyjdź ze sali, Bosmino, dziewico strumienistego Morwenn! Nartmorze, weź rumaka cudzoziemskiego, i towarzyszyć córce Fingala. Wezwie ona króla Sory na ucztę do mrocznych murów Selmy. Daj mu, o Bosmino, pokój rycerzy, i skarby zanego Aldy. Nasi młodzieńcy są daleko. W naszych drżących rękach starość.”

Przybyła do wojsk Erragona, jak promień światła do chmury. W prawej ręce dymiąca się koncha; w lewej złota strzała. Pierwsza, wesoły znak pokoju, druga znak wojny! Rozjaśnił się Erragon w jej przytomności, jak skała niespodzianym

stonecznym promieniem, który spada przez połamany obłok, kiedy go niespokojny wiatr rozerwie.

Wdzięcznie płonąca dziewica zaczęła :

„Synu dalekiej Sory, pójdz na ucztę króla Morwenu, do mrocznych murów Selmy. Przyjmij, wojowniku, pokój rycerzy. Zostaw w spoczynku czarny miecz swojego boku. Jeżeli obie-rzesz skarby królewskie, to posłuchaj słów zacnego Aldy. Daje on Erragonowi sto rumaków, dzieci zębów; sto dziewic z dalekiej krainy, i sto sokołów z trzepiocącemi skrzydłami, które się krzyżują pod niebem. Daje on tobie sto pasów ² do przepasywania wysokołonych dziewic; przyjaciół urodzin wiejskich, a uzdrowienie synów bólu.”

„Dziesięć konch, osadzonych w drogi kamień, ma zabłyszczeć w Sory wieczach. Na ich gwiazdach drzy błękitna woda i dymiące się wino iskrzy. Niegdyś rozweselały one królów świata w ich hucznych salach. Ma to być twojem, o bohaterze; albo twoja żona, białopiersia Lorma, znowu pojrzy jaśniejącem okiem po twoich salach; jakkolwiek Fingal kocha ślachtetnego Alde; Fingal, który nigdy nie krzywdzi rycerza, chociaż jego ramię mocne jest we zbroi.” —

„Wdzięczny głosie Kony!” król odpowiedział; „powiedz Fingalowi, że napróżno ucztę przyrządza. Niech mi odda swoje zdobycze. Niech sam ulegnie mojej mocy. Niech mi odda miecze swoich ojców,

i tarcze przeszłości, ażeby moje dzieci widziały je na salach i mówiły: to zbroje Fingala!" —

„Nigdy dzieci nie ujrzą ich na twoich salach, rzekła obudzona pycha dziewczicy: są one w ręku potężnego bohatera, który nigdy w boju nie uległ. Królu głośniejszy Sory! na naszych pagórkach zgromadza się burza. Synu dalekiej ziemi, nie przewidujesz-że upadku swojego ludu?"

Powróciła do milczących sal Selmy. Postrzegł król spuszczone jej oczy. Powstał we swojej sile, i otrząsł sędziwe kędziory. Wziął grzmiący pancerz Trenmora i czarnośniadą tarczę swoich ojców. Ciemność nappełniła sale Selmy, kiedy wyciągnął rękę do oszczepa. Otoczyły go duchy tysięcy, i przejrzały śmierć ludu. Groźna radość ocknęła się na licach sędziwych rycerzy; pospieszyli na spotkanie wroga. W ich myślach były czyny innych lat, i sława grobu wschodząca ze śmierci.

Otoż przy grobie Tratala ukazały się i psy łowców. Fingal wiedział, że za nimi idą młodzi rycerze.

Zatrzymał się w pochodzie. Oskar naprzód się zjawił; potem syn Morniego, z Nemiego rodu. Potem Ferhut ukazał posępną postać. Czarne kędziory Dermida pływały na wietrze. Ossyan przybył na ostatku. Spiewałem pieśń z innych czasów; oszczep przenosił moje kroki przez małe strumienie. Dumiałem o potężnych mężach. Fingal uderzył

w wypukłą tarczę, i dał straszny znak wojny. Tysiąc mieczów razem dobytych zaiskrzyło na wzburzonych błoniach. Trzej synowie pieśni siwokędziorki, podnieśli dźwięczne, żałobne głosy. Z wysooka i posepnie, pospieszaliśmy grzmiącymi krokami w ciemnych szeregach, jak deszcz nawałny, który się rozszerza po wąskiej dolinie.

Król Morwenu usiadł na wzgórzu. Słoneczny promień bitwy pływał we wietrze. Z bujającymi kędziorami starości otaczali króla towarzysze jego młodości. Radość budziła się w oczach rycerzy, kiedy patrzali na syny swoje w boju, otoczone błyskawicami mieczów, i ojcowskich dzieł pamiętne. Nadszedł Erragon w swojej sile niby szum zimowego potoku. Koło jego kroków opadała bitwa, i śmierć mrocznie się sunęła przy jego boku.

„Ktoż - to nadchodzi,” rzecze Fingal: „niby polotna sarna, niby jeleni rozgłośniej Kony? Przy boku błyska tarcza. Dźwięk jego zbroi żałobny. Ktoż to stawia Erragonowi czoło w boju? Otoż bitwa wodzów! Równają się oni duchom walczącym w posepnej nawałnicy. — Ale synu wzgórza, ty upadłeś, twojeż-to białe łono krwią opłynęło? — Płacz, Lormo nieszczęśliwa! Niéma już Aldy!” Król pochwycił oszczep swojej siły; bo się zasmucił upadkiem Aldy. Cisnął na nieprzyjaciela zabójczym okiem, ale króla Sory Gaul spotkał. Ktoż

potrafi opisać walkę wodzów? Poteżny cudzoziemiec poległ.

„Synowie Kony,” głośno zawołał Fingal: „wstrzymajcie rękę śmierci! Mocarz - to był, który teraz poległ. Mocno będzie żałowany w Sorze. Cudzoziemiec przyjdzie do sal jego, i będzie się dziwił, że tak cicho. Poległ król, o cudzoziemcze, i uciecha jego domu oniemiała. Będzie się przysłuchiwał szumowi lasów; może w ich pomruku duch jego. Ale on daleko na Morwenie, pod mieczem obcego nieprzyjaciela.”

Te były słowa Fingalowe, kiedy Bard podniósł pieśń pokoju. Zatrzymaliśmy wyniesione miecze. Oszczędziliśmy słabego nieprzyjaciela. Erragona złożyliśmy w grobie, a ja pieśń smutku podniosłem. Kłębiąc się, opadły nocne obłoki, a niektórym objawił się duch Erragona. Jego oblicze było chmurne, i ciemne, a z piersi dobywały się pół-westchnienia. Błogosławiona bądź twoja dusza, o królu Sory; twoje ramię straszliwe było na wojnie.

Lorma siedziała w sali Aldy. Siedziała przy świetle palającego dębu. Nadeszła noc, Aldo nie powracał. Smutna była dusza Lormy: „Coż cię zatrzymuje, o łowcze Kony? Przyrzekłeś powrócić. Czy zwierzyzna była tak daleko? czy czarne wiatry wzdychają koło ciebie na błonin? Jestem w krainie cudzoziemców, któż moj przyjaciel,

oprócz Aldy? Przybywaj ze brzmących pagórków, moj najmiłszy kochanku!”

Jej oczy ku bramie były zwrócone. Podsluchiwała szum wiatru. Myślała że to stapanie Alda. Radość budziła się na jej obliczu, ale powracała troska, jak chmura na księżyc. Czy nie powracasz moj kochanku? Niechże ujrzę oblicze twoje na wzgórzu. Na wschodzie księżyc. Łono jeziora spokojne i jasne. Kiedyż ujrzę psy jego wracające z łowów? Kiedyż głos twój donośny i daleki usłyszę na wietrze? Przybywaj ze szumiących pagórków łowcze lesistej Kony!”

Ponury duch jego objawił się na skale, niby wilgotny promień młodego światła: kiedy się księżyc z chmur wyłamuje, a na polach stoją północne deszcze. Poszła przez błonia za czczą postacią. Domyśliła się, że jej rycerz poległ. Słyszałem we wietrze jej słuchanie coraz bliższe, niby narzekający głos wietrzyka, który wzdycha w trawie jaskini.

Przyszła, znalazła swego rycerza. Już więcej nie słyszano jej głosu. W milczeniu potoczyła okiem. Była blada i w dzikim smutku.

Krótkie były jej dni w Konie; zapadła do grobu. Fingal rozkazał swoim Bardom opiać śmierć Lormy. Córki Morwenu smuciły się po niej jeden dzień w roku³, kiedy wracały ponure wiatry jesienne.

Synu dalekiej krainy, ty na polach sławy
mieszkasz. Podnieś niekiedy śpiew na pochwałę
tych, którzy polegli, ażeby mgliste ich duchy
poigrały przy tobie, ażeby, kiedy spocznieś, a księż-
yc do jaskini twojej zajrzy, pokazała się tobie
na jego promieniu Lorma. Wtedy zobaczysz na-
dobną — ale na jej policzkach jeszcze łza stoi.

P R Z Y P I S Y.

- ¹ Urodziłem się wśród bojów. Fingal narodził się tego samego dnia, kiedy ojciec jego w bitwie zginął.
- ² Daje on tobie sto pasów. Przesąd, że pas ozdobiony podobnie mistycznymi znakami, ujmuje cierpień położnicom, zachował się w północnej Szkocyi do naszych prawie czasów. Zawiązywano je z dziwnymi szepkami i obrzędami, co zdradza pochodzenie ich od Druidów.
- ³ Córki Morwenu smuciły się po niej jeden dzień w roku. Zdaje się, że ten dzień poświęcony pamiętce rycerzy poległych, obchodzono w jesieni, ponieważ Ossyan zawsze go w tej porze roku kładzie.

POCZET

poematów Ossyana w tomie pierwszym.

	Strona
Przemowa tłumacza	V
Katboda, poema we trzech pieśniach	1
Wyprawa do Inistony	25
Wojna z Karosem	35
Katlin z Kluty	47
Kalton i Kolmal	57
Karton	69
Karriktura	89
Kolnadona	111
Kroma	119
Oina - Morul	129
Komala	137
Fingal, poema w sześciu pieśniach	147
Bitwa Lory	243